

2019

PÉNZÜGYI ALAPISMERETEK	4
BEVEZETÉS	5
A PÉNZ	6
BEVEZETÉS	7
A PÉNZ KIALAKULÁSA	9
ŐSKÖZÖSSÉG (ÖNELLÁTÓ TÁRSADALOM)	9
CSEREKERESKEDELEM	9
ÁRUPÉNZ	10
ÁRUPÉNZ VAGY PÉNZHELYETTESÍTŐK? (NEMESFÉMEK)	11
SZABAD PÉNZ (BANK) KORA	12
RENDELETI PÉNZ	12
A MODERN PÉNZ FAJTÁI	13
A PÉNZ TULAJDONSÁGAI	14
A PÉNZ ÉRTÉKET KÉPVISEL, KIFEJEZ	14
A PÉNZ, MINT FIZETÉSI-, ÉS FORGALMI ESZKÖZ	15
A PÉNZ, MINT FELHALMOZÁSI ESZKÖZ	15
MIRE VALÓ A PÉNZ?	17
ALAPVETŐ SZÜKSÉGLETEK	17
ÉLETMINŐSÉG	18
ÉLETSZÍNVONAL	19
MIÉRT KELL AZ EGYÉNNEK A PÉNZ?	20
A PÉNZ ROMLÁSA, INFLÁCIÓ	22
INFLÁCIÓS ELMÉLET	22
AZ INFLÁCIÓ ÜTEME	23
AZ INFLÁCIÓ OKAI	24
AZ INFLÁCIÓ FAJTÁI	24
HOGYAN LEHET MÉRNI AZ INFLÁCIÓT	25
A MEGTAKARÍTÁS	27
BEVEZETÉS	28
BEVÉTELEK	29
RENDSZERES BEVÉTEL (MUNKA)	29
RENDSZERES BEVÉTEL (EGYÉB)	30
EGYÉB BEVÉTELEK	31
SZOCIÁLIS, ÁLLAMI JUTTATÁSOK BEVÉTELE	32
BEFEKTETÉS BEVÉTELE	33
KIADÁSOK	35
ÁLLANDÓ KIADÁSOK	35
EGYÉB KIADÁSOK	37

LUXUS KIADÁSOK	37
A HITEL	37
KIADÁSOK TERVEZÉSE, RENDSZEREZÉSE	38
MEGTAKARÍTÁS	41
MIÉRT FONTOS MEGTAKARÍTANI?	41
EGYÖSSZEGŰ (ALKALMI) MEGTAKARÍTÁS	42
RENDSZERES MEGTAKARÍTÁS	43
MEGTAKARÍTÁS MÉRTÉKÉNEK VÁLTOZÁSA (MEGTAKARÍTÁS FELHASZNÁLÁSA)	44
BEFEKTETÉS	46
BEFEKTETÉS ÉS AZ IDŐ	46
SAJÁTKEZELÉS	47
VAGYONKEZELÉS	48
VÁLLALKOZÁS	49
KOCKÁZATKEZELÉS	50
PÉNZÜGYI KOCKÁZAT	52
BEVEZETÉS	53
A KÖZVETETT KOCKÁZATOK	55
ORSZÁGKOCKÁZAT	55
SZEKTORKOCKÁZAT	58
VÁLLALATI KOCKÁZAT	59
(FELSŐ) VEZETŐI KOCKÁZAT	60
A PÉNZÜGYI TERMÉK KOCKÁZATA	62
LIKVIDITÁSI KOCKÁZAT	63
ÁRFOLYAMKOCKÁZAT	64
HOZAMKOCKÁZAT	64
SZOLGÁLTATÓI KOCKÁZAT	65
OBA ÉS BEVA	67
ÉLET A PÉNZÜGYI KOCKÁZATOKKAL	69
KOCKÁZATELEMZÉS	69
KOCKÁZATKEZELÉS	70
RISK-REWARD	71
KOCKÁZATMEGOSZTÁS (DIVERZIFIKÁCIÓ)	73
MI A DIVERZIFIKÁCIÓ?	73
BEFEKTETÉSI FORMÁK (OSZTÁLYOK) SZERINTI ALLOKÁCIÓ	74
PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK SZERINTI ALLOKÁCIÓ	75
KOCKÁZATI FELÜLVIZSGÁLÁS, ÁTSOROLÁS	76

PÉNZÜGYI ALAPISMERETEK

BEVEZETÉS

Ez a könyv azért készült, hogy általános ismereteket nyújtson a gazdaság működésének alapvető folyamatairól, azon belül is leginkább a tőkepiacokkal ismertesse meg az érdeklődőket, tanulókat. Segítségével nem feltétlenül válhatunk azonnal tapasztalt befektetési szakemberekké, de a tartalom elsajátításával széleskörű ismereteket szerezhethetünk, ami egy kezdő lépés lehet, hogy elindulhassunk a tőkepiacok varázslatos világában. El kell fogadnunk azt a tényt, hogy a mai világ legalapvetőbb emberi szükséglete a pénz, ebben fejezzük ki a legtöbb igényünket, elégítjük ki szükségleteink jelentős részét. Az út, ami a pénzügyek működésének megértéséhez vezet rendkívül hosszú és bonyolult.

A magyar lakosság általánosságban nagyon keveset foglalkozik a pénzügyeivel. Az alapvető cél az lenne, hogy pontosan ismerjük pénzügyi bevételeinket, kiadásainkat, megszerezni és értékelni tudjuk azt a folyamatot, aminek alapján megtakarítással rendelkezhetünk, amely megtakarítás gondosan felügyelt, megalapozott döntések útján történő befektetéssel tovább gyarapodhat. A lakossági megtakarítások növekedése nem csak egyéni, hanem társadalmi érdek is egyaránt. A magasabb életszínvonal kialakulásának egyik legfontosabb pillére a lakossági megtakarítások növekedése.

Az elmúlt években határozott emelkedésnek indultak a magyar bérek, nőttek a megtakarítások, de a pénzügyekkel kapcsolatos időráfordítás nagyon minimálisan emelkedett. Tanulás, tapasztalat és folyamatos odafigyelésre lenne szükség abban a témakörben, ami gyakorlatilag mindenkit érint a háztartások napi pénzügyi teendői révén.

A magyar pénzügyi ismeretek hiánya azonban nem csak a lakossági szegmensben, nem csak a háztartások esetében probléma. Az intézmények pénzügyi irányításának felkészültsége is rendkívül alacsony színvonalú. A KKV és mikro vállalkozások esetében szinte nem is létezik a gondos vállalati pénzügyi irányítás megléte. Ezzel a könyvvel és egyben tanítási modellel igyekszünk felkészíteni azokat a már gyakorló vagy későbbiekben vezetőkké váló vállalatvezetőket, akik mélyebb tudást igényelnek a gazdasági ismeretekben, a tőkepiac folyamataiban. Hogyan juthatunk tőkéhez? Miért nem csak a bankbetét az egyetlen befektetési lehetőség? Mire jó a vállalat tőzsdei jelenléte? Transzparencia, marketing többlet, jelentési kötelezettségek és még számtalan egyéb, hasznos ismeret a vállalatok tőkepiaci jelenlétével összefüggésben.

A magyar gazdaság szereplőinek tudása, ismereteik magasabb színvonala az alapvető kelléke a sikeresebb magyar gazdaság folytatólagos fenntarthatóságának. Egy minimális szintű követelményrendszer elsajátítása kötelező eleme lehet a jelen és a jövő nemzedékének a pénzügyek napi gyakorlatában.

A könyv szerzői nem csupán egy könyvet írtak sok-sok gazdasági, tőkepiaci ismerettel, hanem egy tanulási folyamatot is modelleztek, ami e-learning formájában válik elérhetővé az érdeklődők számára. A tanulási folyamat rengeteg ellenőrző kérdéssel tarkítottan követi a tanulni akarók tananyag elsajátítását, értékeli, elemzi a felkészültséget.

Ezúton kívánunk minden Olvasónknak sikeres tanulást és felkészült, pénzügyekben gondos és tudatos jövőt!

A PÉNZ

BEVEZETÉS

Kezünkbe fogunk értékes papírokat, érmeket. Súlyuk, anyaguk lényegtelen az értékük tekintetében? Hogy milyen értékkel bírnak leginkább attól függ, hogy milyen szám van rájuk írva? Persze, ha ez ilyen egyszerű lenne, akkor fognánk egy papírt, ráírnánk egy számot és könnyedén gazdagok lehetnénk. Színes, képes papírok, dombornyomott érmék. Lehetnek szépek, ritkák, lényegesen értékesebbek, mint amit az „előállításuk“, anyaguk képvisel. Ezek a papírok, fémek közel sem szolgálnak mindenképpen fizetési eszközként. Drága arany alapanyagból, ezüsből készíttetten, emlékeket őrzően, ritkaságként számon tartottan ezek a papírok és érmék is értékesek lehetnek, eszmei, anyagi értéküket mérni, számítani lehet, de nem minden esetben könnyedén. Attól, hogy valami hasonlít a pénzre, attól még nem az. Sőt! Régi pénzként használt papírok és érmék sem pénzek ma már, ha nincsenek forgalomban, nem képviselnek forgalmi, fizetési értéket.

Ahhoz, hogy a pénz valójában pénz lehessen, forgalmi értékkel rendelkezzen, ahhoz az szükséges, hogy a piac, a társadalom, a törvényi és prudenciális szabályozás is fizetési eszköznek ismerje, fogadja el. A pénz egy „áru“, ami elfogadott értékkel bír és ezáltal elcserélhetjük olyan árucikkekre, amiknek az értékét pénzben is ki tudjuk fejezni. Ugyanakkor a mai világban sem minden árucikk és nem is fejezhető ki minden értékben, pénzben. Ha valaki abban hisz és bíz, hogy pénzért cserébe bármit megkaphat, nyilvánvalóan téved. Szeretetet, családot, minden formájú egészséget és még számtalan dolgot nem lehet pénzért venni, cserélni. Ugyanakkor az is óriásit téved, aki azt gondolja, hogy nem számít a pénz. A mai világ legtöbb szükségletét, anyagi, tárgyi, szellemi jószágát pénzben fejezzük ki. Azt is meg kell említeni ugyanakkor, hogy ezeknek a javaknak, áruknak az értéke sem állandó, mint ahogy a pénz értéke is lehet változó más pénzekhez, fizetési eszközökhöz viszonyítva, de akár a saját értékállóságának tekintetében is.

Valamit vásárolni, megszerezni pénzért cserébe, rendkívül egyszerű folyamat. Odamegyünk a kasszához és készpénzben fizetünk, a bankszámlánkról utalással egyenlítjük ki az ellenértéket. A pénz formái is különbözőek, nem csak kinézetükben, de alkalmazásuk szerint is. Ami olyan egyszerű és egyértelmű a mai ember számára, az sok évszázadon keresztül ivódott az emberi cselekvések szokványaként és mindannyiunknak a felnőttkori lét egyik meghatározó elemét képviseli. Pénzt keresni, pénzt költeni mindenki tud és szokott. Pénzt kezelni, tudatosan megtakarítani már a társadalom csak kisebb szegmense.

A pénzügyi folyamatok bonyolultak. Ami nekünk csak vásárlás, mint cselekedet, a pénzforgalom szempontjából rendkívül összetett szabályozási, működtetési problémahalmaz. Nem mindegy, hogy mennyi pénz van forgalomban. Nem mindegy, hogy milyen címletek és belőlük mennyi van kibocsájtva. Nem mindegy a pénz romlása, annak üteme és a gazdaságra gyakorolt hatása. Nem mindegy, hogy mennyi a pénz kamata és milyen időtávra, mint ahogy az sem mindegy, hogy ösztönzőek -e a pénzköltés feltételei vagy megtakarításra bíróak. Ezek a „nem mindegy“ dolgok szerepelnek majd sok más „nem mindegy“ társukkal a pénzről szóló fejezetben. Megtanuljuk, hogy pontosan mi is a pénz, hogy alakult ki, mire használjuk és még számtalan érdekes dolgot, amit a hétköznapi életünkben nem, vagy csak nagyon ritkán fogalmazunk meg a pénzzel, mint eszközzel kapcsolatban.

Az emberek általában azt gondolják, hogy sokat tudnak a pénzről. Az emberek valóban viszonylag sokat tudnak a pénzről, de a lakosság legnagyobb része mégsem tud felelősen gondolkodni, gondoskodni pénzügyeiről pénzügyi tudatosságaként. Nagyon nem mindegy, hogy mennyi van a pénzből a zsebünkben, tartva bankszámlákon, befektetve értékpapírokba, ingóságokba, ingatlanokba, műtárgyakba és számos egyéb befektetési, pénzügyi eszközbe, értékkel bíró vagyontárgyba.

„A pénz sosem alszik.“ A pénz tartása, a vagyontárgyak léte nem csak hozadékkal, kamattal, hozammal járhat, hanem költségekkel, terhekkkel, időráfordítással és rengeteg kockázati tényezővel is.

A PÉNZ KIALAKULÁSA

ŐSKÖZÖSSÉG (ÖNELLÁTÓ TÁRSADALOM)

Ahhoz, hogy megérthessük a pénz, mint forgalmi értékkel bíró fizetőeszköz kialakulásának az okát, nagyon messzire kell visszautaznunk az emberiség történelmében. **Miközben nem az a cél, hogy elmélyedjünk az egyébként oly csodálatos történelemben, tisztázni kell, hogy az önellátó társadalom nem társadalmi forma, ezért szerepeltetjük az ősközösség fogalmát. Az „önellátó társadalom“ kifejezés inkább az ősközösségi társadalom életmódjára utal, amit tanulmányainkból így ismerhetünk: vadászás, halászás, gyűjtögetés.** Azt is meg kell jegyezni, hogy az önellátás társadalmi primitívsége sem egyértelműsíthető, hiszen a legfejlettebb gazdasági teória alapja is lehet a gazdaság teljes önellátó mechanizmusa, ahol a mai közösségek (országok, szövetségek) képesek lennének minden igényt a saját határaikon belül kielégíteni. Ennek a teóriának azonban erősen gátat szab a hatékonyság és értelmesség fogalomrendszere, ami azt mondhatja, hogy bizonyos javak előállításának hatékonysága és értelmezhetősége nem csak határokkal, hanem területi, időjárási, fejlettségi és egyéb jellemzőkkel is számított, tehát nem biztos, hogy ott kell halászni, ahol nincs hal, iparosodni, ahol nincsenek természeti kincsek vagy szolgáltatást tőkéletesíteni és szolgáltatni, ahol nincsen sűrűn lakott populáció. Maradjunk tehát annál a nagyon valószínű ténynél, hogy az ősközösségi társadalmak önellátóak voltak. Megtermelték azokat az alapszükségleteiket, amik az akkori kor emberének igényeit kielégítette: volt hol lakni, volt mit enni, inni és nagyon kezdetleges egyéb igényeket is kielégíteni, mint például a ruházkodás. Az is lényeges elem, hogy a vadászás, halászás, gyűjtögetés szintén leegyszerűsített igényrendszert vetít, nyilván ez az idő múlásával vagy akár már a kezdetekben is lényegesen szélesebb körű lehetett, de az a történelem vizsgálata során nem fogalmazódott meg kellőképpen. Nem beszélve az általánosításról, mivel ezek a számos ősközösségi társadalmak nem időben azonos és nem azonos szintű fejlettséggel rendelkeztek, ez bizonyosan lehetetlen lett volna és nem is a további fejlődést ösztönző evolúciós törvényszerűség.

Az ősközösségek történelmi fejlődése erősen korlátozott volt, pontosan az önellátó életmód miatt. Alacsony népsűrűség, változó sikerű önellátás, alacsony népszaporulat jellemezték ezeket a társadalmakat, az önellátás rengeteg tényezőtől függött és időszakos nehézségei számos ősközösség felbomlásához is vezetett.

Az idő múlt és a világ fejlődött. A fejlődéssel pedig jelentkeztek az igények. Elkezdődött a magasabb színvonalú munka elvégzése, ami a hozzáértőket a szakosodás útjára vezette. **A szakosodás mind aktívabban tette lehetővé a sokrétű árukészlet felhalmozását, ahol a helyileg kialakult többlet, más helyek hiányának betöltését tette lehetővé. Elkezdődött a cserekereskedelem.**

CSEREKERESKEDELEM

Az elkezdődött szakosodás körülbelül az Őskor végére és az Ókor elejére tehető. Az árucikkekből megtermelt többlet „útnak indult“, hogy keresse a helyét olyan helyeken, ahol

nem volt elég belőle. A többlet árut kínáló eladónak, az áruhiányban szenvedőt vevőnek nevezzük. **Az áru cserekereskedelmének kezdeteként az árukat közvetlenül cserélték más árukra, adott helyenként a kereslet-kínálat együtthatójából következő cserearány szerint. Ennek a közvetlen cserekereskedelemnek azonban az volt a feltétele, hogy a kínált áru helyébe olyan árut kapjunk, amire nekünk is szükségünk van.**

Röviden kifejezve ami a vevőnek hiány, az az eladónak többlet. Ami az eredeti csereáru vevőjének hiány volt, az a cserébe kínált áru viszonylatában többlet, míg ami az eredeti csereáru eladójának többlet volt, az a cserébe kapott árujának viszonylatában hiány. Bonyolult? Akkor ne olvassuk vissza csak egyszerően azt jegyezzük meg, hogyha halam volt és sóért akartam elcserélni, akkor bizony olyan vevőt kellett találnom a halamra, aki sót akart adni érte. Ha ez a két igény nem jelentkezett egyszerre, akkor a csere nem tudott létrejönni. Tehát. Ha a halamért nem sóval, hanem gyümölcssel akartak fizetni, akkor nem volt üzlet, mert nekem nem kellett a halamért cserébe a gyümölcs.

A probléma a cserekereskedelem esetében azonban nem csak a kínált és cserébe elvárt áruk találkozásának problémája volt. Gondot jelentett az is, hogy azonos helyen és időben kellett lebonyolítani az üzletet, ami igencsak nehézkes volt és nem is mindig sikeres. Nem beszélve arról, hogy az áruhiány és a kereslet időben nem feltétlenül kiszámíthatóan jelentkezett, egy-egy helyen túl sok felesleg adódott vagy rendkívül nagy hiány. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy egy értékesebb árut egy másik értékesebb áruért cserébe nem feltétlenül lehetett az áru számának többszöröseként kifejezni. Manapság sem biztos, hogy egy élő lúdért két élő kacsát adnánk, ha a „normális“ értéke egy élő lúdnak, másfél élő kacsá lenne.

Az „áruért áruval fizetek“ cserekereskedelem számtalan problémát hordozott és hamarosan igény jelentkezett arra, hogy a zökkenőmentesebb cserekereskedelem bonyolításához valamilyen árupénzzel lehessen fizetni.

ÁRUPÉNZ

Az árupénz egy olyan köztes áru az áruk cserekereskedelmében, amit a legkönnyebben volt lehetséges más árukra cserélni és amely áru értéke könnyen meghatározható volt más áruk viszonylatában. Természetesen ez sem lett volna elég, sok egyéb elvárt tulajdonsággal is rendelkeznie kellett az árupénznek, például viszonylagosan tartani kellett az értékét, kis- és nagyobb mértékkel is rendelkeznie kellett az oszthatóság végett és már itt jelentkezett az, a mai világban is alapvető feltétel, hogy általánosan elfogadottnak kellett lennie.

Ha gyorsan kell ilyen árut keresni, akkor leginkább a só és a cukor jut az eszünkbe. Kevesen tudják ugyanakkor, hogy a cukor még 150 évvel ezelőtt is leginkább a nemesi udvarok „tartozéka“ volt. Marad a só. Azért a sóval is lehetne vitatkozni, de az tény, hogy az ókorban a tengerekből, a bronzkorszakban pedig már sófejtés révén is képes volt az ember a só használatára, a könnyű hitet azonban jelentősen rombolja a feltételezés, hogy az ókorban, de még az újkorban is leginkább uralkodói monopólium volt a sóval kapcsolatos gazdálkodás.

Maradjunk az egyszerűség kedvéért a sónál. A só rendelkezett minden szükséges kellékkel, amivel az árupénznek rendelkeznie kell. Könnyen lehetett szállítani, bármit ki lehetett vele fizetni (ha nem hatalmas értékű dolgokról volt szó, persze akkor is, csak győzze bárki oda- és elszállítani a tonnányi sót), mindig szükség volt rá és a legtöbb helyen idővel ismerték és el is fogadták. Az eladott árunkért tehát sót - mint árupénzt - kaptunk cserébe és az sem volt baj, ha az adott helyen (nevezzük piacnak, ahol az áruk kereskedelme zajlik) nem lehetett olyan árut kapni, amire szükségünk volt, elmentünk máshova, ahol árulták a megfelelő árut és a sónkért (ami mindenhol kellett, vagy csupán elfogadták minden áruért cserébe) vásárolhattunk olyan árut amire szükségünk volt. Fejlődött a cserekereskedelem, fejlődött a társadalom és leginkább fejlődött a kezdetleges gazdaság.

A cserekereskedelem során használatos árupénz azonban még mindig nem volt teljesen problémamentes fizetőeszköz. Árupénz az áruban, csereérték az áruban, ráadásul sok és nem néhány fajta árupénz még mindig nehézkes kereskedelmet bonyolított.

ÁRUPÉNZ VAGY PÉNZHELYETTESÍTŐK? (NEMESFÉMEK)

Az emberiség fejlődése során, valószínűleg a 6.-7. század környékén jelentek meg az első nemesfém alapú fizetőeszközök, amiket már joggal nevezhetünk pénznek, fizetőeszköznek. Érméket öntöttek arany és ezüst anyagból és ezeket az akkori „gazdasági” szereplők elfogadták, ismerték a nemesfémek ritkaságát, értékét. Természetesen ekkor sem arról volt szó, hogy a világon egy fajta aranyból és ezüsből öntött pénz létezett. Az arany és ezüst súlya a fizetőeszközben saját értékkel kifejezve vált alkalmassá arra, hogy lebonyolítsa az árucseré kereskedelmet. Az arany magasabb értékével, az ezüst alacsonyabb értékű váltópénzként funkcionált.

Bimetalizmus: az arany és az ezüst együtt töltötték be a pénz funkcióját

Monometalizmus: amikor egyetlen nemesfém (alapvetően az arany) töltötte be a pénz funkcióját

Árupénz vagy pénzhelyettesítő? Miközben az arany és az ezüst - a nemesfémek - még a saját mivoltukban az árucseré áruit is képviselték, funkciójukban már inkább nevezhetőek pénzhelyettesítőnek, mert a nemesfém bázisú pénzkibocsátás mögöttes értéke évszázadokon keresztül, a modern pénz kialakulásáig az aranyhoz, aranytartalékhoz volt kötve. A jelenben is a központi banki általános politika része az aranytartalék lehetőségének meghatározása, amivel a jelenben is él a jegybanki „gazdasági-biztonság-politika”.

Sajnos az aranyból és ezüsből önthető „pénzermék” mennyisége sem végtelen. A fejlődés és leginkább az iparosodás, óriási mértékű árukészletek, eszközök, ingatlanok, ingóságok cseréjének lebonyolítását tette szükségessé, amihez nem lehetett elégséges arany, ezüst pénzhelyettesítőt alkalmazni.

Az átmenet részeként, amely az aranyfedezetű arany és egyéb pénzhelyettesítőt „vallotta” aranyfedezetként kibocsátható pénznek, megjelent az árufedezet alapú pénzhelyettesítők kibocsátása is.

Currency emélet: annyi pénzhelyettesítőt lehet, szabad forgalomba hozni, amennyi a mögöttes aranyfedezet

Banking elmélet: a pénzhelyettesítők kibocsátását nem a meglévő aranyfedezethez, hanem árufedezethez kell kötni

---

SZABAD PÉNZ (BANK) KORA

Rövid kitérőként említjük meg, hogy például az Egyesült Államokban a szabályozás hiánya, vagy megengedő mivolta miatt, gyakorlatilag bárki „bocsáthatott ki” saját pénzt. Magánbankok, boltok, éttermek, de akár magánszemélyek is. Ékes példája mindez annak, hogy a piac pénzfogadó mechanizmusa képes arra, hogy bármilyen „eszközből” fizetőeszközt tudjon létrehozni. Jelenleg a kriptovaluták korát éljük, amelyek szintén képesek fizetőeszközként funkcionálni, de a jelen korban létrehozott fizetőeszközök általános piaci elfogadásán túl, a szabályozási környezetnek is elfogadónak kell lennie, egyébként megakadályozhatja a létrejött fizetőeszköz elfogadhatóságát.

Kijelenthető, hogy napjainkban nem létezhet határtalanul (szabályozatlanul) a „szabad pénz” fogalma.

RENDELETI PÉNZ

Meg is érkeztünk a modern pénz, fizetőeszköz fogalmához. A rendeleti pénz olyan pénz, amit valaki kötelezően forgalomba helyez, tartó és onnan kivonható, átalakítható jelleggel bocsát a gazdaságba, nyilvánvalóan erre jogosultsága az állami szabályozásnak lehet. A rendeleti pénz mögöttes értéke egyéb áruban, de akár nemesfémekben is kifejezhető, amint azt az „Elrendelő” a gazdaságba vezeti, de meghatározás nélkül is forgalomba bocsájthatja. A rendeleti jelleggel forgalomba helyezett rendeleti pénz elfogadásának kötelező a jellege, erre a legmegfelelőbb kifejezés: **nemzeti valutaként kibocsájtott, állami garanciával bíró, nemzeti fizetési (vagy fizető) eszköz.**

A gazdaság ismeri és elismeri a fizetőeszköz árukereskedelemben, szolgáltatásban résztvevő közvetítő szerepét, fizetési eszköz mivoltát. A társadalmi szabályrendszer, a törvények szigorúan büntetik a fizetőeszköz hamisítását, eltulajdonítását, a pénzzel való visszaéléseket.

A modern pénz, a rendeleti pénz a közgazdaságtan alapvető fogalma. Nélküle nem létezik a mai modern közgazdaságtan, tudomány.

A mai pénzek általában állami kibocsájtásúak, nem csak az áruk, szolgáltatások és minden pénzben, értékben kifejezhető jószág mérésére szolgálnak, hanem egymáshoz viszonyított értékkel is bírnak, ezek a nemzeti valuták egymáshoz mért keresztárfolyama. Ilyen például, hogy hány forint egy euró vagy dollár, de az eurót dollárban is kifejezhetjük és így tovább.

A MODERN PÉNZ FAJTÁI

A modern pénz alapvetően egyrésztől többféle fizikálisan megjelenő papírpénzformában (bankjegyen) és érmében jelentkezik, másrésztől számlapénzben, ami gyakorlatilag virtuális, a bankszámlák közötti forgalom lebonyolítását szolgáló eszköz.

A modern pénznek tehát két alapvető formáját különböztetjük meg: a készpénzt és a számlapénzt.

A ma forgalomban lévő, leginkább a váltást elősegítő készpénzermék:

5 forintos
10 forintos
20 forintos   kééééép
50 forintos
100 forintos
200 forintos

A jelenben készpénzként létező papírpénzek, bankjegyek:

500 forintos
1000 forintos
2000 forintos
5000 forintos   kééééép
10000 forintos
20000 forintos

A pénzhamisítást a törvény szigorúan bünteti, az a társadalomra kiemelten káros, megzavarja a gazdaság szereplőinek bizalmát, ami tömeges méretekben akár válsághelyzetet is indukálhat!

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy a pénz, mint fizetési eszköz miként alakult ki és milyen árucserre lebonyolítási funkcióval bír. A modern pénzhez vezető út megértése az alapja a fizetőeszköz fontosságának értékelhetőségéhez.

A PÉNZ TULAJDONSÁGAI

A PÉNZ ÉRTÉKET KÉPVISEL, KIFEJEZ

A pénz szerepe és egyben a tőle elvárható alapvető feladata, hogy értéket fejezzen ki, benne számítottan meghatározható legyen egy áru, termék, szolgáltatás ára. Minden értéket képviselő jószág általában kifejezhető pénz alapú értéként. Mégis fontos megjegyezni, hogy azonos vagy egymásra jelentős mértékben hasonlító áruk ára is különbözhet. Egy kiló fehér kenyér ára különböző lehet a sok-sok pékségben, áruházban, ahol árulják őket. Nincsen rögzített ár (nem hatósági értelemben) és nem is lehet, mivel a piacgazdaság alapja, hogy az áruk, termékek, szolgáltatások értékének meghatározása, (az árazás) versenyhelyzetet teremtsen a termelők, szolgáltatók között, amely versenyhelyzet szolgálja, hogy a vásárlók mind olcsóbban (optimálisabb feltételekkel) juthassanak az értékesített javakhoz. **A javak árának versenye a piacgazdaság meghatározó alapfeltétele. Az árazás, piacfelosztás előre eltervezett, megállapodáson alapuló versenytársak közötti kölcsönös rögzítésének cselekedetét, az egymás közötti verseny korlátozását kartellezésnek nevezzük, az értékesítők által így alkotott „összejátszást“ kartellnek hívjuk, amit a hatályos törvények (versenyjog) szigorúan büntetnek.**

Fontos azt is kiemelni, hogy az áru értékének meghatározásánál nagyon sok összefüggést kell figyelembe venni, ezért tisztázni érdemes azt is, hogy mit is jelent az érték.

Az érték: egy anyagi, szellemi tulajdonsággal bíró dolog minősége, hasznossága, ami miatt az adott dolgot megszerezni, tartani, birtokolni érdemes, valamint az adott dolog meghatározható ára.

Ez az a két dolog, ami összessége értéket képvisel és amely értéket pénzben fejezhetünk ki.

És akkor újra leírva, mert meghatározó jelentőségű, hogy az életben nem minden érték fejezhető ki pénzben. Ettől változatos és szép a világ. Az anyagi javakon túlmenően, léteznek eszmei értékkel, pénzben nem kifejezhetően létező értékek is. Mindent megpróbálhatunk kifejezni pénz alapú értékben is, de a szeretet, szabadság, egészség és még számos dologi és eszmei érték pénzben történő kifejezése, csupán szubjektív alapú, képzeleti együttható. Kinek mennyit érhet még húsz év egészséges élet? Szerelmünk igaz szerelme, ha megfizethető értéket képvisel, akkor valódi-e? És így tovább és tovább.

Az érték meghatározása, a folyamatos dologi és eszmei javaink értékelése rendkívül fontos dolog. A gondos pénzügyi tervezés alapja, hogy vagyonunkat értékeljük, a megszerezni kívánt javakat tervezzük, árazzuk, értékeljük egy jövőbeni, pénzben kifejezhető követelés formájában. Igazi értéket teremteni és értéket birtokolni, vagyont építeni, életszínvonalat javítani általában csak gondos, tudatos pénzügyi értékeléssel és tervezéssel lehet.

A PÉNZ, MINT FIZETÉSI-, ÉS FORGALMI ESZKÖZ

Sokszor válik egyé a fizetési eszköz és a forgalmi eszköz kifejezés. Az előzőekben tanultakból ismerjük, hogy a pénz, mint csereeszköz megszerzésével - eladó eladja az áruját a pénzért cserébe - nem feltétlenül egy végleges ügylet zárásáról beszélünk, mert az eladó nem feltétlenül a pénz megszerzéséért, hanem valamilyen egyéb áru vásárlására használja a későbbiekben a pénzt, mint csereeszközt. Amennyiben a pénz megszerzésével nem záródik le a tranzakció, akkor forgalmi eszköz a pénz. Amennyiben az eladó szempontjából tranzakciót, kötelezettséget zár le a pénz átvétele, akkor fizetési eszközként használjuk a pénzt. A mai korban a számtalan láncolatú vásárlási és eladási igény teljesen összemosza e két funkció megkülönböztetését.

Létezik ugyanakkor még egy szemlélet, ami alapvetően az idő alapján határozza meg a jószág és a pénz mozgását. Ez a megközelítés a következő definícióként értelmezi a pénz fizetési és forgalmi szerepét:

Fizetési eszköz: a pénz és az áru eltérő időben, ellentétes irányban mozog.

Forgalmi eszköz: az áruforgalomban a tranzakciók a pénz segítségével bonyolódnak le, a pénz és az áru azonos időben, de ellentétesen mozog.

A PÉNZ, MINT FELHALMOZÁSI ESZKÖZ

A pénz szerepe nem csak abban merül ki, hogy azonnali vásárlásra fordíthatjuk. A pénz felhalmozási eszköz is, ráadásul a leglikvidebb vagyontárgy, ami bármikor azonnal elkölthető szükségleteink azonnali vagy (már) halasztott kielégítéseként, de szükségleteink kielégítésének folyamatos elhalasztásával be is fektethető, amely halasztásért „jutalmat“ várunk cserébe, ez pedig a pénz-, befektetés hozama. A pénz feletti rendelkezés érték, a rendelkezési jog átadása pedig egy jövőbeni visszavárt, megtérüléssel, haszonnal gyarapodó pénz reménye miatt indokolt.

A pénzt a lakosság jelentős része, nem csak befektetési célból tartja, hanem a biztonság megléte miatt is. A párnacihák alatt inflálódó (értékét veszítő) pénz sokszor nem azért nem kerül bankbetétbe, állampapírba, részvénybe, mert nem szeretnénk hozammal kecsegtető jövőértékű pénzzel rendelkezni a későbbiekben, hanem mert attól félünk, hogy elveszíthetjük, elvehetik tőlünk és megannyi egyéb, a rejtegetést tápláló buta beidegződés okozza az általában oktalan félelmeket.

Azt sem szabad ugyanakkor figyelmen kívül hagyni, hogy a szürkegazdaság részeként keletkező, nem, vagy csak részben bejelentett munkabérek, jövedelmek rejtekhelye is a párnaciha, mert a befektetések általában lényegesen szembetűnőbbek, mint a gondosan elrejtett pénz.

(A „gazdag halottak“ teória. A szerző véleménye az, hogy a jelenkor tehetős, szubjektív értelemben használt „gazdag“ ember fogalomkörének megfelelő társadalmi egyének többsége egy életen át vagyont halmozó, de a halmozott vagyon csak kisebb részét a szükségleteinek kielégítésére fordító ember. Ezért a bankszámlán halmozott pénz és egyéb befektetett minősítésű vagyonelemek halmazati, halmozott értéke lényegében az emberrel együtt száll a sírba, szerencsésebb esetben a családtagjai öröklik, szeren-

csétlenebb esetben az állam, jog szerinti örökös hiányában. A teória lényege az, hogy becsületes, jól fizető munkabérből is teljesíthető a legtöbb valós és általánosan elvárható szükséglet kielégítése, azok meglétéhez nem feltétlenül szükséges a vagyonhalmozás.)

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy a pénz milyen tulajdonságokkal bír. Értéket képvisel, fizetési,- és forgalmi eszköz, valamint felhalmozási eszközként fogalmazható meg a szerepköre.

MIRE VALÓ A PÉNZ?

A pénz rengeteg mindenre való. **Az egyén szempontjából azt mondjuk, hogy a pénz, a szükségleteink kielégítésére szolgál.** A „szükséglet“ szó azonban rengeteg mindent jelent és értelmezésekor a legfontosabb tisztázni, hogy minden ember szükséglete - az alapszükségleteken kívül - változó és eltérő lehet, az igények megléte esetén is változhat az igényekkel szemben támasztott intenzitás mértéke. Pontosán emiatt a pénz, mint hétköznapi szükséglet-kielégítő eszköz megítélése rendkívül szubjektív.

Az emberiség fejlődésének nagyon fontos velejárója a szükségletek, igények változása. A középkorban senkinek nem volt szüksége autóra, mobiltelefonra, tévére és számos egyéb, a mai világban „nélkülözhetetlen“ eszközre. Nem volt rá igény (hiszen nem is léteztek), nem volt szükséges, így nem volt szükséglet, senki nem is költött rá. A középkori ember szükséglete sokkal egyszerűbben levezethető volt még akkor is, ha manapság nyilván sok akkori szükséglettel már mi sem rendelkezünk. A mai fejlett társadalmak fogyasztói társadalmak, a szükségleteink sokrétűségét a kínált áruk, szolgáltatások állítják, de alapvetően a mi saját, emberi igényünknek megfelelően.

Pénzzel mindenki rendelkezik, vagyis a mai világban kötelező jelleggel rendelkeznie kell ahhoz, hogy a családi kassza, a háztartás működjön, alapvető szükségleteink kielégíthetővé váljanak, nem beszélve a rengeteg alapvetőnek értékelt kiegészítő szükségletről, hogy lehessen mivel kommunikálni, közlekedni, szórakozni, kikapcsolódni.

ALAPVETŐ SZÜKSÉGLETEK

De mit is takar az a kifejezés, hogy alapvető szükséglet? A szükséglet hiány, amely hiány megszüntetésére törekszik az ember. A szükségleteink kielégítése emberi motiváció. A szükségletek sokrétűek lehetnek. **Alapvető emberi szükségletnek azokat a dolgokat nevezzük, amik a mai, modern ember életének alapvető lételemei.** (Ha valaki úgy érzi, hogy képtelen lenne mobiltelefon nélkül élni, akkor természetesen az is lehet alapvető szükséglet...)

Mindenek előtt érdemes megismerni a Maslow piramist, ami megfelelően csoportosítja azokat a szükségleteket, amik az embert általánosan motiválják. A Maslow által megalkotott piramist rengetegen kritizálták, de jobb csoportosítást jelenleg nem ismerünk.

KÉP MASLOW PIRAMIS

Érdemes megfigyelni a piramis alján az elsődleges szükségleteket, amelyek alapvetően a fajfenntartással kapcsolatosak. Hiába szerepelnek triviális dolgok a „Fiziológiai szükségletek“ között, mégsem mondhatjuk, hogy minden elsődleges szükséglet a mai fejlett világban már alanyi jogon jár az embereknek. Étel, víz (ital) olyan szükségletek, amiért fizetünk, ráadásul nem is keveset. Nem beszélve a „menedék“ szóhasználatban

megfogalmazott lakás, ház értékéről és folyamatos költségéről, ami szintén csak pénzért biztosítható. A levegő az egyetlen, ami alanyi jogon járhat még nekünk, mert a szexhez sem tudnánk könnyen partnert találni úgy, hogy az életben semmire nem költünk csak lélegzünk, nem valószínű, hogy bárki párkapcsolatot tudna létesíteni úgy, hogy se ételre, se itálra, se „menedékre“ nem futná, mert „egy fia garasunk sem lenne“.

Az alapvető szükségleteink kielégítése emberi motiváció, ami meghatározza cselekedeteinket, irányítja viselkedésünket. A viselkedésünk által vezérelt cselekedeteink arra irányulnak (többek között), hogy megszerezzük szükségleteinket, kielégítsük a hiányukat, amely hiány megszüntetéséhez leginkább pénzt használunk eszközként.

ÉLETMINŐSÉG

Az alapvető szükségleteink kielégítése emberi minimum. Nem jelenti azt, hogy egy teljes, boldog életet le lehetne élni csupán azzal, hogy biztosítjuk az alapvető szükségleteink kielégítését. Az életminőség közvetlen kapcsolatban állhat az életszínvonallal, de közel sem rokonértelmű szavak, szinonimák. Az életszínvonal meghatározója az anyagi jólét, a társadalomban kialakult alapvető, az életvitelhez kapcsolódó javak elérhetősége, míg az életminőség alapja szintén lehet az anyagi jólét, de szélesebb fogalomkört ötvöz, mert az anyagi jólét alapjain túlmutatva számos egyéb befolyásoló tényezőtől is függ, pontosabban függhet. Például a világ egyik leggazdagabb emberének életszínvonala - feltételezve, hogy használja is a javak elérését - a lehető legmagasabb, miközben az életminősége, egy daganatos megbetegedés miatt, lehet rendkívül rossz, hiába a mérhetetlen pénz, vagyon.

Az életminőség alapja lehet tehát az anyagi jólét, a pénz, de korántsem kötelező velejárója. Míg az életszínvonal egy általánosan mért fogalom, addig az életminőség az egyén életének apró mozzanataiból levezethető, az egyedre vonatkozó fogalom. Visszacsatolva a korábbi gondolatot: nem lehet mindent pénzért megvenni és pénzben kifejezni.

Az életminőség, mint a szociális tudomány fogalma az 1900-as évek első felétől eredeztethető. Talán a legjobban a következő megfogalmazás értelmezi a fogalomkörét:

A WHO megfogalmazásában az életminőség : "az egyén észlelete az életben elfoglalt helyzetéről, ahogyan azt életterének kultúrája, értékrendszerei, valamint saját céljai, elvárásai, mintái és kapcsolatai befolyásolják. Szélesen értelmezett fogalom, amely bonyolult módon magába foglalja az egyén fizikai egészségét, pszichés állapotát, függetlenségének fokát, társadalmi kapcsolatait, személyes hitét, valamint a környezet lényeges jelenségeihez fűződő viszonyát."

Az életminőség összetevői alapvetően a testi, pszichés és szociális „elemek“ összessége. Küchler és Bullinger a 2000-es évek elején a következő szinteket határozták meg elméletükben:

Testi szint:

általános testi panaszokat, betegségtüneteket értünk ezalatt.

Pszichés szint:

érzelmi, kognitív és viselkedéses aspektusok tartoznak ehhez a szinthez.

Interperszonális szint:

a kialakított kapcsolatok megélése, szubjektív értékelése.

Szociökonomiai szint:

a munka, az életkörülmények, illetve az anyagi helyzet tartozik ehhez a szinthez.

Spirituális szint:

vallásosság, spirituális világ megélése és a morális értékek, amik dominálnak ezen a szinten.

Vannak azonban olyan nézetek is, hogy az életminőség nem más, minthogy az egyén hogyan érzi magát (a bőrében).

ÉLETSZÍNVONAL

Az életszínvonal viszont alapvetően a pénz függvénye. Csakhogy nem kizárólag az egyén „jólététől” függ, hanem együttesen érvényesül az egyén és az adott közösség általános, átlagos színvonala. Leginkább azért, mert egy olyan társadalomban, szűkebben egy adott közösségben, ahol a megszerezhető jószág minősége, fajtája és mennyisége korlátozott, ott az egyén sem feltétlenül tudja magasan tartani az életszínvonalát, dacára a pénzének, az anyagi jólétének.

Éppen ezért az életszínvonal általában egy közösség szintjeit jelenti, amely szinteknek lehet átlagos „mértéke” és lehet a társadalmi rétegek szerint elkülönülő, különböző szintek színvonala, eltérő életszínvonal.

Az adott társadalom átlagos színvonala befolyásolja mindazokat a dolgokat, amik az állam újraelosztó rendszerét képezik, mint például az egészségügy, a nyugdíjrendszer, az oktatás, a szociális juttatások köre és elérhetősége, de egészen a dotált működéssel bíró vállalatok és az állami/közösségi érdekek miatt megkülönböztetett gazdálkodó szervezetek működését, gazdálkodását, támogatását is jelenti egyben, amik a közösség fejlettségét, igényelvűségét, összességében az általános társadalmi színvonalat, életszínvonalat képviselik.

Az életszínvonal társadalmi megközelítése azonban nem csak a jelenbe mutató fontosságú kérdéskör. A jövőbe investálás, az alapfolyamatok társadalmi jólétet eredményező irányítása szintén állami feladat, nem beszélve a „jóléti társadalmak” működésének szabályozásáról is. A jelenben hozott intézkedések határozott befolyással bírnak a jövő nemzedékének életére, életszínvonalára, ezért nem csak a jelenben fontos dolgokat kell jól megfogalmazni, hanem a törekvéseket is, ami a jövő felé irányulnak. Mindezeket túl rendkívül lényeges tényező az is, hogy egy magasabb átlagos életszínvonallal rendelkező társadalom, közösség, könnyebben képes dotálni, investálni, kutatni a jelent és a jövőt, ezért nem mindegy a színvonal bázisa sem, ami a jövő szempontjából bázisként a jelen.

A nemzetközi összehasonlításban gyakran használják az életszínvonal mérésére az egy főre jutó GDP-t. A fejlettség és életszínvonal kifejezésére is használt mutató elsősorban azt mutatja meg, hogy egy ország egyéves teljes kibocsátása hogyan aránylik a lakosság számához (egy főre vetített érték), tehát az összes megtermelt jószág értéke (termék és szolgáltatás vagy primer, szekunder és terciér szektor kibocsátás, tehát mezőgazdaság, ipar és szolgáltatás) a lakosság számosságának függvényében. Az egy főre meghatározott Bruttó Nemzeti (Össz)termék az országok méretéből adódó különbségeket hivatott ellensúlyozni.

Függetlenül azonban az egy főre bontástól, vannak területek, ahol a fejlettség és színvonal kérdése csak összességében mérhető. Ilyen lehet a kutatás, a fegyverkezés, a befolyás és még ezernyi meghatározó dolog állami, társadalmi szinteken vizsgálva.

MIÉRT KELL AZ EGYÉNNEK A PÉNZ?

Alapvetően azért kell az egyénnek a pénz, mert az életünket, életszínvonalunkat meghatározó javak elérése, megszerzése és az ezeken alapuló szükségleteink, igényeink kielégítése pénzben mérhető és pénzben megszerezhető.

Nem minden a jelenkorban az alapvető szükségletek általános kielégítése, a jelenkor embere és igénye ezen lényegesen túlmutat, legalábbis erősen kategorizálja vagy meghaladja az alapvető szükségletek fogalmának körét.

Először is nagyon fontos tisztázni, hogy a „mire kell a pénz“ kérdés sokáig mindenkinek azonos válaszokat eredményez, de egy idő után a válaszok köre egyéntől határozottan eltérő lesz. Az emberi egyedek nemből, korban, életszínvonalban, egyéni helyzetben, habitusban, értékrendben és még számos dologban adott különbözősége óriási mátrix rendszerré formálja és akár a szélsőségeség irányába is tolja az emberi pénzköltést.

Miközben enni, inni, szórakozni, stb. a legtöbbször képes, addig külföldi klinikára utazni egy betegség miatt nem mindannyian tudunk, de az álmainkra sem általánosan jellemző egy turista úrutazás befizetése. Van, aki ha rengeteg pénze van vagy lenne sem vásárolna vagyonokért autót, más képes komoly hitelt felvenni, hogy kielégítse autómádatának mérhetetlen pénzigényét és a saját önerőből egyébként megfizethetetlen luxusigényét, „szükségletét“.

Végül csak felmerül a filozófiai kérdés, hogy valóban szükséglet-e a szükséglet vagy a szükséglet határokhoz kötött igények összessége és az azokon túlmutató igények már csak az egyén „szükségtelen igényei“ csupán.

Nézzünk néhány emberi igényt, ami a mai általános társadalmak egyedeire jellemző:

- Alapvető szükségletek
- Biztonság (jövő kérdéskör)
- Szeretteink támogatása
- Adakozás
- „Pénzszórás“, játék
- Lelki tényezők

- Vágyaink

és még rengeteg pénzért megvásárolható egyedi igény.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy mire való a pénz, hogy a pénzzel kapcsolatos igényünk általános emberi igény, az igényünk egyénenként különböző lehet, igényeink kielégítésére fordított törekvéseink mértéke és intenzitása habitusunknak megfelelően változó.

A PÉNZ ROMLÁSA, INFLÁCIÓ

A pénznek, vagyis a fizetőeszköznek sincs egyértelmű értékállósága. A pénz értékének meghatározása a vásárlóerejében rejlik. Amikor pénzzel fizetünk, az áru értékét az adott fizetőeszköz értékében, mértékében fejezzük ki, ez az érték azonban nem állandó. A pénzben kifejezett érték változásának több oka is lehet, nem feltétlenül a pénz általános értékének változásában keresendő az ok. **Amennyiben viszont a pénzben kifejezett áruk, termékek, szolgáltatások árszínvonala emelkedik, tehát magasabb árat (több pénzt) kell fizetni értük, akkor az a pénz romlását jelenti, a pénzromlást pedig az értékének az inflálódásaként definiáljuk.**

Az infláció nem feltétlenül negatív folyamat. Az alacsony mértékű (lassú) infláció serkenti a gazdaságot, felrázza, ösztönzi a gazdaság szereplőit, résztvevőit az aktivitásra. Abban az esetben azonban, ha az infláció „elszabadul“ és mértéke jelentőssé válik, akkor a folyamat nem egyértelműen tartható ellenőrzés alatt és elszabadulhat a „pokol“, ahogyan az történt Magyarországon a II. világháború után.

INFLÁCIÓS ELMÉLET

Vajon mitől függhet az infláció léte, miért romlik a pénz vásárlóereje? Mindenek előtt érdemes tisztázni, hogy a pénz nagyon sok mindenre használható, de nem igaz az az állítás, hogy a felhasználás módja mindig ugyanolyan forgatókönyvön alapul. Például az általános bizonytalanság idején (katasztrófától, háborútól való félelem) a lakosság növelheti a fogyasztási szükségleteinek tartalékát, ezzel extra keresletet állítva a kínálati oldallal szemben, de lehet, hogy egy másik élethelyzet a pénzhalmozásra, megtakarításra ösztönzi az egyént, visszafogva, elhalasztva szükségleteinek azonnali kielégítését, tehát a keresleti oldal csökkenése jelentkezik a kínálati oldallal szemben.

Az infláció megítélése különböző a közgazdaságtanban, alapvetően abban az összefüggésben, hogy léte és mértéke milyen összhatások következménye. A leginkább ismert elméletek:

Neoklasszikus elmélet:

Egy adott gazdaságban a pénzmennyiség növekedése okozza az inflációt. Ez az elmélet az alapja a mai általánosan használatos szabályozói elveknek is. A jegybankok a gazdaságba bocsájtott és onnan elvont összes pénzmennyiség segítségével befolyásolják a kereslet-kínálati arányokat. A monetáris jegybanki politika a kamatlábak és egyéb kiegészítő intézkedések segítségével igyekszik gyorsítani, illetve lassítani a gazdaságot, a benne szereplő pénzmennyiség növelésével vagy szűkítésével. Amennyiben a kamatlábak növekednek, az a pénzmennyiség szűkítésével jár, ez a restriktív monetáris politika, amennyiben a kamatlábak csökkennek, a pénzmennyiség növekedik, ez az expanzív monetáris politika.

Keynesi elmélet:

John Maynard Keynes angol közgazdász, a modern makroökonómia megalkotója. Véleménye szerint a pénzmennyiség növekedéséből adódó kereslet növekedés nem feltétlenül okoz inflációt, mert a gazdaság képes a gyors reakcióra és a szabad kapacitás kihasználásával a kínálati oldal is bővül, így nem növekednek a kínálati árak. Továbbá a pénzmennyiség növekedése az egyén vagyonát is növelheti, ami szintén nem törvénytörően hat a kereslet növekedésére.

Az osztrák közgazdaságtani iskola:

A 19. század eleji, neves közgazdászok alkotta, bécsi gyökerekkel rendelkező iskola arra a következtetésre jutott, hogy a gazdaságba bocsájtott pénzmennyiség közvetlenül alakítja az inflációt függetlenül a kereslet növekedésétől. Éppen ezért elég korlátozni a kibocsájtott pénz mennyiségét és az infláció visszaszorítható.

Az inflációs elméletek többfélesége igazolja, hogy nincs egyértelmű elmélet az infláció levezetésére. Sok függő tétel mátrixából következik az árszínvonal emelkedése. Ráadásul erősen függhet a különböző helyzetekre adott társadalmi válaszok, reakciók formáitól.

AZ INFLÁCIÓ ÜTEME

Az infláció üteme szerint határozzuk meg a gazdaságra kifejtett hatását. Ez a hatás lehet jótékony és lehet rendkívül káros is. Az ütem szerinti megközelítés az alábbi hármas tagolás:

Lassú infláció: másik ismert nevén “kúszó” infláció. A gazdaság szempontjából kívánatos, éves néhány százalékos ütemű pénzromlás. Támogatja a szereplők aktivitását, a gazdaság további bővülését. - jótékony

Vágtató infláció: a pénzromlás ütemének néhány százalék feletti értékétől számítjuk. A gazdaság képes lehet megőrizni stabilitását, de a folyamat könnyen fordulhat a kezelhetetlenség irányába. A tartósan magas infláció bizonytalansághoz és a gazdaság egyensúlyának felbomlásához vezethet. - veszélyes

Hiper infláció: akár több száz százalékot is sokszorosán meghaladó mértékű, a pénzromlás megfékezése a gazdaság saját maga által már nem lehetséges, felborítja a stabilitást, kiszámíthatatlanságot és gazdasági káoszt eredményez. Megfékezése már csak kormányzati, állami beavatkozással lehetséges. - kártékony

Az eddig ismert legnagyobb ütemű infláció Magyarországon volt a II. világháború után. Az oka egyértelműen az elvesztett háború, a kifosztott államkassza, a termelés hiánya volt. A megállíthatatlan inflációra adott helytelen válaszként beindult az úgynevezett „bankóprás”, a pengő egyre nagyobb címletű nyomtatása. 1 kilogramm kenyér ára 1945. augusztusában 6 pengő volt, majd az egyre gyorsuló ütemű infláció eredményeként 1946. augusztusára 8 millió pengőt kellett fizetni érte. Ekkor cserélték le a pengőt a mai forintra, ahol az átváltási arány: 400 kvadrilliárd pengőért cseréltek 1 forintot.

AZ INFLÁCIÓ OKAI

Az infláció változásának oka nagyon sok, különböző dolog eredője lehet. Önmagában a gazdaságban szereplő teljes pénzmennyiség növekedése, csökkenése csak részben változtathatja az inflációt és a fentiekben azt is láthattuk, hogy a különböző elméletek sem ugyanarra a végkövetkeztetésre jutnak, habár a monetáris eszközökkel történő inflációs folyamatok eredményes „kezelése“ általánosan és széles körben elterjedt a mai modern világgazdaságban.

Az árakat a kereslet és a kínálat egymáshoz viszonyított aránya, azok változása alakítja. Ha erősödik a kereslet, az a vásárlói erők versenyhelyzetét generálja egy adott jószággal szemben és ily módon a keresleti nyomás, verseny a jószág árának emelkedéséhez vezet(het). Egy adott áru, termék, szolgáltatás iránti kereslet növekedése növelheti az árukészlet utáni vásárlási igényt, ezért a keresleti igény már magasabb áron is kielégíthető, ami a kínálati oldal áremelkedését indukálja. Az így kialakuló újabb egyensúlyi ár, amin a kereslet és kínálat találkozik, ahol a jószág fizetőeszköz ellenében történő „árucseréje“ lebonyolódik már egy magasabb árazást eredményez(het).

Miért feltételes módú az „árazási rendszer“ változása? Azért, mert a javak elidegenítésére irányuló rövid távú kielégülési igény mellett, számos egyéb tényező is fellelhető. A növekedő árazás - amennyiben nem jár együtt például az alapanyagok árának növekedésével (költségszínvonal emelkedés) egy adott időszakban - az eladói oldalt a szabad kapacitás teljes igénybevételére, illetve többlet kapacitás létrehozására ösztönzi, amivel növekedik a kínálati oldal és az árak visszatérhetnek a megelőző színvonalra, akár még az alá is. A versenyhelyzet a keresleti oldalon úgy növelheti az árakat, hogy a kínálati oldal profitrátája is jelentősen emelkedik, amely újabb szereplőket ösztönöz a jószág előállítására és a kínálati oldalon történő megjelenésre.

A piacgazdaság éppen azért a jelenlegi legtökéletesebb gazdasági mechanizmus, mert önmagát képes alakítani, de nagyon lényeges, hogy az önszabályozó mechanizmusokon kívül szüksége van a külső szabályozás fenntartására is, mert ellenkező esetben könnyen visszaélhetővé és kiszolgáltatottá válhat az általános piacgazdaság legfontosabb alapja: a verseny.

AZ INFLÁCIÓ FAJTÁI

Keresleti infláció: az árszínvonal emelkedését a keresleti oldal okozza. A keresleti oldal a gazdaság szempontjából lehet belső-kereslet (hazai) és lehet külső-kereslet (nemzetközi) is. A kereslet belső és külső jellegének mindaddig nincs jelentősége, ameddig az nem a nemzetgazdaság viszonyainak egészséges egyensúlyát veszélyezteti.

Kínálati infláció: másik elterjedt nevén költséginfláció. A jószág előállításának költségei növekednek és ez vezet az általános árszínvonal növekedéséhez. Valójában a költségek emelkedése nem csak az alapanyagok árának emelkedéséből, hanem a munkaerő költség emelkedéséből is következik. A munkaerő költségének emelkedése pedig nem csak a kínálati oldal költségnövelője, de a keresleti oldalt is növeli a lakosság által generált fizetőképes kereslet növekedése révén.

Pénz-és tőkepiaci infláció: ide tartozik számos különböző fajtájú és súlyú dolog, folyamat. Néhány fontosabb befolyásoló tényező lehet a lakosság hitel-megtakarítás arányának változása, bizalom csökkenése, ami jelentősen ronthatja a fizetőeszközzel szembeni megítélést, fedezet nélküli pénznyomtatás, a tőkepiaci termékek tartós éven túli áremelkedése és annak általános kereslet élénkítő hatása a belföld és külföld eszköztartási arányainak átrendeződéseként, stb.

HOGYAN LEHET MÉRNI AZ INFLÁCIÓT

Az inflációt sok szempont alapján lehet és szokták mérni. Általában egy kosarat hoznak létre, amibe belepakolják azokat az árukat, termékeket, szolgáltatásokat, amiknek az árváltozását akarják kimutatni, követni, esetlegesen beavatkozni a kedvezőtlen változások, elmozdulások esetén.

Természetesen nem jelenti azt a kosár, hogy minden szerepel benne és olyan súllyal, ahogy az mindenkinek leképzi az általános pénzfelhasználási metódusát. Az infláció követésére létrehozott fogyasztói árindex nem az egyénre, hanem a társadalom átlagára szabott „fogyasztói kosarat“ jelenti.

Az inflációt különböző időszakokra mérik. Havonta, negyedévente, évente, de ettől eltérő időszakokra is lehet viszonyítani. Az árindex a kosárba helyezett javak árszínvonalának változását reprezentálja az utolsó mért adathoz képest (bázis).

A kosár összetételét hazánkban jelenleg mintegy 1000 reprezentáns (áru, termék és szolgáltatás) alkotja, amiket 140 csoportba sorolnak és így mérik általuk az árváltozást. A kosár leginkább azt mutatja meg, hogy a lakosság költésében a különböző javak mennyisége milyen arányban szerepel. Az arányokat, súlyokat a lakosság viselkedése/felhasználása szerint változtatják.

Főcsoportok	A fogyasztóiár-indexben	A nyugdíjasokra vonatkozó fogyasztóiár-indexben
Élelmiszerek	26,195%	27,839%
Szeszes italok, dohányárúk	9,581%	8,454%
Ruházkodási cikkek	3,851%	2,238%
Tartós fogyasztási cikkek	7,181%	4,744%
Háztartási energia	7,323%	9,913%
Egyéb cikkek, üzemanyagok	18,151%	18,856%
Szolgáltatások	27,718%	27,956%
Összesen	100%	100%

adat: KSH (2019)

A fenti táblázat az 1000 különböző jószág 140 csoportjának főcsoportjait és azok arányát határozza meg a fogyasztói árindex változásának értékelésekor.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy mit jelent a pénzromlás, az infláció, mitől függ, milyen jellegzetességei vannak és miként mérjük, számítjuk a százalékos értékét, valamint azt, hogy káros vagy sem a létezése.

A MEGTAKARÍTÁS

BEVEZETÉS

Mindenki aki dolgozik, rendelkezik valamekkora bevétellel és a bevételeiből finanszírozza mindennapi életét. Mégis a többségünknek sosem képződik értelmezhető nagyságú megtakarítása, amit számos dologra használhatnánk fel a későbbiekben, vagy csak egyszerűen lehetne félretett pénzünk azért, hogy biztosabbnak érezhessük a jövőt, gyermekeink boldogulását, tervezhessünk nyugdíjas éveket, utazásokat, új házat, autót, kinek mi a jövőbeli nagy-nagy terve, ami a jelenben talán elérhetetlennek tűnik, de a lehetősége mégsem lehetetlen. Mi kell ahhoz, hogy rendelkezünk megtakarítással? A legtöbb ember, aki képes megélni a bevételeiből (alapvetően a munkabéréből) képes lehet megtakarításra is. Miért állítható ez ilyen egyértelműen? Azért mert a magyar lakosság 95 százaléka képtelen napi tíz percet eltölteni azzal, hogy megtervezi pénzügyeit, rendszerezi, értelmezi alapvető kiadásait. Tehát legyen az az állítás, hogy aki megél, de nincs érdemi megtakarítása és nem is foglalkozik napi jelleggel a pénzügyeivel, annak igenis lehetne megtakarítása. Mit kell hozzá tennie? Foglalkoznia kellene a pénzügyeivel!

A pénzügyekkel való foglalkozás az egész egyszerű dolgoktól a végtelen bonyolultságú elméletekig, akár pénzügyi filozófiáig vezethet. Mégis egyszerűen állítható, hogy az általános tényadatok azt mutatják, hogy az átlagember alig értelmezi a pénzügyeit, nemhogy filozófiai állításokig juthatna. Azért is furcsa dolog ez, mert szinte mindenkinek komoly gyakorlata és a gyakorlatból adódó ismeretei vannak a pénzügyeivel kapcsolatban, hiszen mindennap keletkeznek kiadásaink és legalább (a többségünknel) havi rendszerességgel bevételeink.

A bevételek és a kiadások tudatos rendszerezése, megértése, a saját döntéseink alakítása az út ahhoz, hogy rendelkezhessünk megtakarítással, egy olyan pénztömeggel, amit nem költünk el és a későbbiekben történő elköltése is a tudatosságon alapul. Önmagában az, hogy nem költjük el az összes pénzünket nem azt jelenti, hogy semmit sem vásárolunk belőle (a befektetések is a fizikai pénz elcserélésével járhatnak). Annyit jelent, hogy nem fordítjuk minden pénzünket az azonnali szükségleteink, igényeink kielégítésére, tehát elhalasztjuk a javak megszerzéséből eredő kielégülésünket. Miért tesszük ezt? Nem csupán azért, mert így látjuk jónak, hanem azért, mert van egy tervünk! Ez a terv pedig nem más, mint a tudatos megtakarítás adta gyarapodási lehetőség. Hívhatjuk a megtakarításunk hozamának, kamatának, százalékos többletének, a lényeg az, hogy a jelenben jelentkező szükségleteink kielégítését elcseréljük egy olyan jövőbeni pénzeszközre, ami a jelenlegi pénzünkhöz képest többlettel rendelkezik, tehát képesek lehetünk általa még több igényünk kielégítésére.

A megtakarítás léte nem csak a jövőbeni tervezett és tervezhető kiadásaink fedezetére szolgálhat a többlet hozadékának értékével együtt, hanem fedezetet nyújthat nem várt, nem számítható kiadásokkal kapcsolatban is, amikor fontos, hogy legyen olyan pénzügyi háttérünk, ami lehetőséget ad a nem várt problémák megoldására.

BEVÉTELEK

Valószínűleg nem létezik olyan ember, akinek ne lennének bevételei. Ezek a bevételek sokféle forrásból keletkezhetnek. A lényegük az, hogy összességükben - képletesen fogalmazva - a zsebünkben összegződő pénzüsségeket jelentik. Ezek a pénzek ma már leginkább a bankszámlánkra érkező munkabérből és egyéb bevételekből állhatnak, számlapénz formájában. A mai modern gazdaságok valószínűleg már csak ideig-óráig használnak készpénzt. A fizikai pénz egyre inkább haszontalan velejárókkal rendelkező eszköz, ami élteti a szürke- és feketegazdaságot, cseréje, forgalma nehezen követhető a számlapénzhez képest.

A technológia fejlődésével, napjainkban a legtöbb szükségletünk kielégítésére csereként használt pénzt már nem szükséges készpénz formájában átadni, megjelentek a bankkártyák és velük a kártyaelfogadó rendszerek is, amik egyre szélesebb körben, helyen és időben teszik lehetővé a készpénzt helyettesítő bankkártyák elfogadását. Az általunk birtokolt bankkártya ismeri a személyazonosságunkat, a bankban létező számlapénzünk összegét (még nem működik, hogy több bankunk egyenlegét használhassuk egy kártyával), lényegesen biztonságosabb, mint a készpénz birtoklás, ráadásul bármikor ellenőrizhetjük az összes költésünket a banki bizonylatok alapján.

RENDSZERES BEVÉTEL (MUNKA)

Az állandó bevételi források közül a legáltalánosabb a munkabéreként jelentkező bevétel. A jelenlegi társadalomban elfogadott szokás, hogy az emberek legnagyobb része dolgozik, ha mégsem teszi azt, annak valami oka van. Ilyen ok lehet a sok gyerek nevelése vagy az egészségügyi alkalmatlanság.

A munka: munkának nevezzük az ember által a saját fizikai és szellemi képességeit használva kifejtett erőfeszítést, ami arra irányul, hogy hasznos, a társadalom egyéb szereplői által használt javak előállítását vagy azok előállításához szükséges egyéb erőfeszítéseket végezzen. A munka olyan tevékenység, ami során előállítunk, létrehozunk, átalakítunk valamit, amit mások elfogyasztanak, felhasználnak, a saját igényeiket, szükségleteiket elégítik ki belőle.

Munkabér: a munkánkért cserébe juttatást várunk, ami az esetek túlnyomó többségében pénz vagy pénzben kifejezhető egyéb juttatás. A munka áru, amit a munkabérért cserébe „bocsátunk áruba“, a munkánk eladásával jutunk pénzhez, juttatáshoz.

A fizikai és szellemi képességeink áruba bocsátásával tudunk alapvetően pénzhez jutni, ezért a munka nélkülözhetetlen eleme az emberi létnek és fogalomként a közgazdaságtannak is.

Az elvégzett munka fajtája, típusa rendkívül sokféle lehet. **Megkülönböztetünk szellemi és fizikai munkát**, helyhez kötött és helyhez nem kötött munkavégzést, de a munkavégzés lehet pontos időhöz, időszakhoz kötött, de lehet szabad időbeosztású is. Egyszerre végezhetünk akár több munkát (az egyszerre nem feltétlenül az azonos időpontban végzett munkát, hanem több állást, munkahelyet jelenthet), **vállalhatunk**

alkalmi munkát. A szabad szellemi foglalkozástól a bányákban végzett fizikai munkáig minden tisztességes munkavégzés lehet, amit az ember a pénzszerzés eszközeként, lehetőségeként végez.

Munkáltató: más néven munkaadó, aki a munkavállaló munkáját veszi bérbe fizetség ellenében. A munkáltató a munkavállalóval munkaviszonyban áll.

Munkavállaló: a munkát elvégző, végrehajtó személy, a “munkás”, aki a munkabéréért cserébe bocsájtja áruba a saját fizikai, szellemi munkáját. A munkavállaló a munkáltatóval munkaviszonyban áll.

A munka állami szabályozása: a szabályozás, mint oly sok más területen a munkavégzéssel kapcsolatban is nélkülözhetetlen, ezért az államnak, mint szabályozónak, törvényi, rendeleti, ajánlási rendszert kell üzemeltetnie, meghatározni az alapvető kötelemeket (pl. minimális munkabér, szabadság, munkavállalói, munkáltatói jogok összessége stb.) és törődni a munkavégzés lehetőségének hiányával, a munkanélküliségből adódó szociális juttatási formákkal (segélyek) és a munkába jutás “útjának” biztosításával (átképzés, közmunka stb.).

A munkánkért cserébe kapott munkabér általában egy bizonyos idő alatt teljesített munka elvégzése után jár, a legjellemzőbb a havi elszámolású munka és munkabér, ahol a “munkás” a folytatólagosan végzett munkája időszakos elszámolásaként, havonta jut a munkabéréhez.

A rendszeresség nem csak azt jelenti, hogy a munkavállaló valamilyen időszakonként részesedik fizetségben, hanem azt is, hogy a végzett munka folyamatos, az esetek többségében határozatlan időtartamra köttetik a munkavállaló és a munkáltató közötti munkaviszony szerződéses feltételeivel, vagy több évre szóló határozott idejű munkaszerződésként.

A munkabér jellegű rendszeres bevétel a lakosság többségének kiszámíthatóvá és tervezhetővé teszi a kiadások fedezetének meglétét, a mindennapi élet finanszírozását.

A jelenkor embere azonban már nem csak feltétlenül a munkájának ellenszolgáltatásaként kapott pénzeszköz mértéke alapján ítéli meg az ideális munkát. Számít az időbeosztás, a munka fajtája, a munkakörülmény, a munkáltatói viselkedés, hozzáállás és még számos egyéb tényező, nem beszélve a munka lehetséges egészségkárosító hatásairól.

RENDSZERES BEVÉTEL (EGYÉB)

Az embereknek nem csak a munkaviszonyként, a munkaszerződésben elvégzett rendszeres munkájukért járhat folyamatos fizetség, bevétel. **A háztartások bevételeinek tervezésekor adódhatnak olyan bevételi elemek is, amik folytatólagosan gyarapíthatják huzamosabb időn keresztül a bevételeinket és mégsem fűződnek semmilyen direkt munkavégzéshez.** Ilyen bevétel számtalan lehet és nem is mélyednénk el a felsorolásukban, csupán egy-két példával szemléltetjük a rendszeres bevételek sokszínűségét.

Ha valaki például elválk és a továbbiakban egymaga neveli gyermekeit, a gyermekek édesapja fizethet, vagy törvényesen kötelezik arra, hogy fizessen havi rendszerességgel **gyerektartást**, különböző feltételek alapján történő számított összeg formájában, de akár szerződéses megállapodás alapján is.

Beszélhetünk a gyerektartáshoz hasonló, de korántsem annyira általános és ismert **asszonytartás**ról is, ebben az esetben is rendszeres bevétellel számolhat a "kedvezményezett" fél, ráadásul akár hosszú időn át tartó, tervezhető rendszeres bevételként.

EGYÉB BEVÉTELEK

A rendszeres bevételeken kívül számos más bevételi forrással is rendelkezhetünk. A munkabér kategóriába sorolható, például alkalmi munkáktól, megbízásoktól kezdődően a szerencsejáték adta nem túl gyakori és valószínűségű bevételekig.

Az ember életében sok fajta, féle bevétel adódhat, ezek többsége nem számítható, tervezhető előre. Ki ne gondolt volna már arra, hogy lehetne valahol távol Amerikában egy dúsgazdag nagybácsika, aki rengeteg pénzt hagy ránk, amikor nagyon öregén meghal és csak mi vagyunk az egyetlen távoli rokonai? Bármi megeshet, de a valószínűsége igen csekély, ráadásul abszolút nem tervezhető, mivel nem tudunk ilyen eshetőségről, éppen abban bízunk, hogy a tudunkon kívül bárcsak létezne a nagybácsika.

Miközben a távoli, ismeretlen nagybácsitól történő öröklés nem túl valószínű, addig az ember az életében általában örökök a szülei után. Az öröklés is bevétel és vannak olyan esetek, amikor a családi vagyon mérete miatt, egy már jól strukturált előkészítése zajlik az öröklésnek, akár évtizedekkel a tényleges megtörténte előtt.

Az egyéb bevételek listáján minden fellelhető lehet. Az sincs kizárva, hogy találunk egy pénztárcát, nincs benne irat, nem találjuk meg a tulajdonosát és a sajátunkként kezeljük az "ég adta" ajándékot. És ily módon az ajándékok is ebbe a csoportba sorolhatók. Nem számolunk velük, de egy életúton a sok kis érték összességének is lehet komoly együttes értéke.

Az egyéb bevételekre leginkább az a jellemző, hogy többségükkel nem tervezhetünk, azok véletlenszerűen jelentkeznek az életünk során, ha teszünk is értük, értékük akkor sem meghatározható, előre tervezhető.

Tény az is, hogy az ember életében a tervezhető, rendszeres bevételek, mint általánosan elfogadott, természetesként értékelt bevételek vannak tudomásul véve, azok léte a mindennapok kötelező része, "létük" nélkülözhetetlen, hogy képesek lehessünk nyugodtan finanszírozni az életünk egészét. Ezért örülünk annyira egy nem várt bevételnek. Ha kiszámolnánk, hogy egy átlagember életében mennyi részét képezik a bevételi oldalnak a rendszeres és a rendszertelen egyéb bevételek, akkor nagyon meglepődnénk azon, hogy a rendszeres bevételek a legtöbbször esetében a 90 százalékot meghaladó nagyságrendben vannak jelen az életünk során.

Az emberi természetre, viselkedésre, az igényeink, szükségleteink kielégítésére az is jellemző, hogy szívesebben választjuk a biztonságos és tervezhető bevételeket, mint a bizonytalanabb, de adott esetben lényegesen többet jelentő alkalmi, eseti bevételeket.

SZOCIÁLIS, ÁLLAMI JUTTATÁSOK BEVÉTELE

Az emberek meghatározó része közösségekben, társadalmakban él, ezt szoktuk határok közé szorítani az élettér közösségre vetítésével és ezeket a közösségeket, társadalmakat az élettér fogalmaként országként megjelölni a benne élő embereket, pedig az ország, mint haza, esetleg szülőföld alapján elnevezni. Így léteznek Magyarországon magyarok, Amerikában amerikaiak, Romániában románok, Szerbiában szerbek és így tovább.

Az élettér által határolt országok közösségei éppen azáltal alkotnak közösséget, hogy szabályokat, törvényeket, szokásokat és szokványokat ötvöznek, ez jellemző az értékrendjükre az elvárt és megkövetelt értékítéleteikre. Alapvetően nem azért nem szabad kirabolni egy bankot, mert az csúnya dolog, hanem azért, mert a társadalom rendje szerint az egy büntetendő dolog. Az eszmei, etikai, erkölcsi, (stb.) egyszóval társadalmi normák a közösségek szabályaivá fejlődtek a sok-sok év alatt.

A közösség rendelkezik arról is, hogy egységesítse, alakítsa, kiegyenlítse vagy csak egyszerűen minimumként határozza meg azokat a dolgokat, amiről a társadalom véleménye, hogy alapul kell szolgálnia a mai életnek, életvitelnek, függetlenül attól, hogy az egyén rendelkezik-e a megvalósítás erejével. De nem csak társadalmi minimumokat állít a közösség rendszere, hanem értékeli a jelent és a jövőt, a fejlődés és a fennmaradás fontosságát és ezáltal is támogatja, irányítja a közösség életét. Például minimumként meghatározott dolog lehet a minimum bér vagy a munkanélküli segély és támogatásként, irányításként (a közösség érdekében) hozott példa a nagycsaládosok többlet támogatása, akár komoly anyagi eszközökkel is, mert ha egy társadalom egyedeinek száma fogyóban van, akkor létfontosságú támogatást igényel a felfenntartás.

Az állam újraelosztó rendszerére általában jellemző, hogy az adóként, illetékként és egyéb bevételekként befolyó pénzeket előre meghatározott elvek alapján építi az ország költségvetésébe, így az állami támogatások, szociális juttatások is az ország igényeinek, céljainak megfelelően kerülnek kialakításra.

A fentiek alapján látható, hogy **bevételeink abból is keletkezhet, ha a társadalom, amiben élünk rendelkezik arról, hogy segítsen, ösztönözzön bennünket.**

Az államnak, a közösség irányításának oda kell figyelnie a negatív szélsőségekre éppen úgy, mint az általánosan megfogalmazott és elérendő értékekre. Ha valaki nem talál munkát, egy megfelelő értékrenddel rendelkező közösség támogatja az egyén nehéz helyzetét, de nem csak segéllyel, hanem ösztönzi, segíti a munkába visszatérés esélyét. Társadalmi szinten kell kezelni a hátrányos helyzetűek támogatását, a kiszolgáltatottság fogalom rendszerét, az általános emberi jogok megkövetelését és biztosítását és még megannyi olyan dolgot, ami sokszor rengeteg pénzbe kerül és ezt a pénzt közvetlenül nem a háztartások fizetik meg (még ha közvetve egyébként igen).

A szabályok törvényekké, rendeletekké alakítása olyan irányvonalat ad, ami biztosíthatja a hosszútávú fejlődést és a társadalom egészséges fennmaradását.

A szociális, állami juttatások rendszere szinte minden háztartásban jelen van. Családi pótlék, gyermekágyi segély, egészségügyi ellátás, nyugdíj és még számos egyéb juttatás, mind-mind az állami juttatások rendszerének része.

Jelen fejezetben nem a szociális, állami juttatások részletes megismertetése a cél, csupán az, hogy szerepüket figyelembe vegyük a bevételeink megismerése, kezelése, megszerezése közepette. **Ezek a bevételek lehetnek rendszeresek, egyszeriek, vagy időszakosak. Mértékük általában előre meghatározott vagy valami alapján számított érték.**

BEFEKTETÉS BEVÉTELE

Aki rendelkezik bankszámlával és rajta némi pénzzel, a múltban már biztosan találkozott a kamat fogalmával. **A pénzünket a pénzintézetnél tartjuk, ami használja a pénzünket és ezért a használatért cserébe kamatot fizet. Mostanában, amikor a pénzbőség jellemző a pénz- és tőkepiacokra, szinte alig van kamat a bankszámláinkon tartott pénz után.**

Biztosan azt is hallották a legtöbben, hogy **léteznek állampapírok, amiket az állam bocsájt ki, hogy finanszírozza a működését, mert a legtöbb állam költségvetése negatív egyenleget mutat, tehát az állam többet költ, mint amennyit beszed, kötelezően elő kell teremnie a különbséget. Az állampapírokat pénzért vásároljuk és az állam, aki használja a pénzünket kamatot fizet a használatért.**

Ha rendelkezünk olyan pénzzel, amit nem költünk el (megtakarítás), akkor ezt a pénzt befektethetjük különböző olyan eszközökbe, amitől azt várjuk, hogy a pénzünk majd még többet fog érni, tehát haszonnal adhatjuk el ezeket az eszközöket. Például **a tőzsdén megvett részvények árfolyamán is kereshetünk pénzt, ha magasabb árfolyamon adjuk el, a vételi árfolyamhoz képest.**

Alapíthatunk vállalkozást is. Vehetünk a szabad pénzeszközeinken termelő eszközöket, amik segítségével előállíthatunk olyan termékeket, amit megvesznek tőlünk azok, akiknek szükségük, igényük van rá és a vételár, amit kapunk érte hasznot eredményez, ha nem is azonnal, de idővel, mind több eladott termék után várhatóan.

Ha sok pénzünk van és olcsónak ítélnék egy házat vagy lakást abba is beletehetjük a pénzünket a ház vagy lakás megvásárlásaként és ha idővel emelkednek az ingatlan árak, haszonnal eladhatjuk őket, így még több pénzünk lesz.

Számos befektetési formával, eszközzel ismerkedhetünk majd meg ebben a könyvben, jelenleg annyit fontos megjegyeznünk, hogy a szabad pénzünk befektetésével hasznot remélünk és ez a haszon szintén bevételt jelenhet.

A befektetett pénzünkből következő (többség) bevétel azonban teljesen más jellegű bevételi forrás, mint például a munkánkért cserébe várt és kapott bevétel. A befektetés bevételt

termelő mivoltára nincsen garancia, mert minden befektetésnek létezik kockázata. Míg a munkavállalásunk esetén azt kockáztatjuk, hogy a legrosszabb esetben a szellemi vagy fizikai erőfeszítésünk végül fizetség nélkül marad, addig a befektetések esetében nem csak a hasznot, hanem az esetek jelentős részében a befektetett pénzt is kockáztatjuk.

A befektetéseink által elvárt többlet bevétel lehetőségét a befektetés időpontjában kell értékelni és számolni kell azzal, hogy a kockázat miatt ez az elvárt bevétel esetlegesen veszteséggé, nem várt kiadássá változik, függetlenül attól, hogy a pénzünket egy befektetési eszközre cseréltük a haszon reményében.

A pénzünket rengeteg olyan dologra elkölthetjük, amitől azt várjuk, hogy egy jövőbeni többlet pénzt (hasznot) eredményez, vagy csak egyszerűen azt gondoljuk, hogy bármilyen helyzetben megőrzi az értékét, miközben a pénzre ez nem feltétlenül mindig igaz. Ezeknek a pénzcseréknek azonban kockázata van, mert azt a pénzt, amit azonnal nem költünk el, az értéke szempontjából sokféle kockázatnak tesszük ki. Ezért a kockázatért cserébe szükségszerű, hogy hasznot várjunk el, ha nem ezt tesszük, rosszul cselekszünk.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy alapvetően milyen bevételeink lehetnek a hétköznapi életben és ezeket a bevételeket milyen csoportokba sorolhatjuk.

KIADÁSOK

Sok minden elképzelhető az életben, de az, hogy valakinek egyáltalán ne legyenek kiadásai, a mai világban szinte elképzelhetetlen. Gyakorlatilag alig létezik olyan dolog ebben a világban, amiért ne kellene fizetnünk és a rendszeres materiális életünk részét képezi. Az viszont, hogy léteznek bevételeink és kiadásaink a legalapvetőbb működési elve a piacgazdaságnak. Megveszünk valamit, tehát fizetünk érte, ez kiadást jelent. Eladunk valamit, tehát valamit áruba bocsátunk, tehát fizetséget várunk érte, ez bevételt jelent. A bevételeknél nem számoltunk a már megszerzett, tartós fogyasztási eszközök értékesítésének bevételeivel, egyszerűen azért, mert a nem befektetési jellegű eszköz értékesítéséből befolyó bevétel általában szükségletként állítja az újabb hasonló vagy azt pótló tartós fogyasztási eszköz megszerzését, ami az esetek többségében még inkább többletkiadással is jár.

Ahogy a háztartásoknak a legalapvetőbb bevétele a munka eladásából, áruba bocsátásából befolyó pénz, addig a háztartások legalapvetőbb kiadása rendkívül sok különböző tételből adódik össze.

Az emberek többségének elég néhány mondat, hogy körültekintően le tudja írni, miből is van bevétele, míg a kiadásait hosszú oldalakon keresztül vezetheti, hogy semmit ne felejtessen el.

ÁLLANDÓ KIADÁSOK

Az állandó kiadásoknál azokat a kiadásainkat tartjuk számon, amik rendszeresen jelentkeznek és az életünk, életvitelünk szerves, elengedhetetlen részét képezik. Ezek a kiadások, amiket nevezhetünk a háztartások állandó kiadásainak, nem a lakosság teljes egészére jellemző kiadások halmazát jelentik, hanem egy átlagosan megállapított halmazt reprezentálnak. Ennek a kiadási halmaznak a bemutatásánál a fogyasztói árindex kosarára hagyatkoztunk, ahol a kosár összetevői központilag (statisztikai hivatal) kerülnek meghatározásra.

Főcsoportok	A fogyasztói árindexben
Élelmiszerek	26,195%
Szeszes italok, dohányárúk	9,581%
Ruházkodási cikkek	3,851%
Tartós fogyasztási cikkek	7,181%
Háztartási energia	7,323%
Egyéb cikkek, üzemanyagok	18,151%
Szolgáltatások	27,718%
Összesen	100%

A fenti táblázatból szépen kiolvasható, hogy egy átlagosnak vélt magyar háztartás mire költi el a bevételeinek azt a részét, amit állandó kiadásnak nevezünk.

Ha tehát abból indulunk ki, hogy egy átlagos család havonta nettó 300 ezer forintból gazdálkodik, mint a totális havi bevétele és azt feltételezzük, hogy ezt az összeget el is költi, vagyis a teljes 300 ezer forint állandó kiadásra megy el, akkor a táblázatban ezt láthatjuk:

Főcsoportok	300 ezer forint havi elköltött állandó kiadás	A fogyasztói árindexben
Élelmiszerek	78 585 Ft	26,195%
Szeszes italok, dohányárúk	28 743 Ft	9,581%
Ruházkodási cikkek	11 553 Ft	3,851%
Tartós fogyasztási cikkek	21 543 Ft	7,181%
Háztartási energia	21 969 Ft	7,323%
Egyéb cikkek, üzemanyagok	54 453 Ft	18,151%
Szolgáltatások	83 154 Ft	27,718%
Összesen	300 000 Ft	100%

Kijelenthető, hogy egy átlagos háztartás a szükségletei kielégítésekor, a legtöbbet élelmiszere és szolgáltatásokra költi, tehát ez a két meghatározó állandó kiadása.

Ugyanakkor az is lényeges dolog, hogy a fogyasztói árindex érdemi eltérést mutathat a különböző életszínvonalon élő országok háztartásai között.

A fogyasztói árindex szerint a háztartások legfontosabb állandó kiadásainak főcsoportjai a következők: élelmiszerek, szeszes italok, dohányárúk, ruházkodási cikkek, tartós fogyasztási cikkek, háztartási energia, egyéb cikkek és üzemanyagok, szolgáltatások.

Az átlagos fogyasztás azonban nem feltétlenül jelent nélkülözhetetlen főcsoportokat, nem beszélve a főcsoportokon belüli arányok szükségességéről. Például a szeszes italok és a dohányárúk főcsoportja józan paraszti ésszel bőven lehetne minimum egyéb, maximum luxus kiadás, mégsem az, mert a társadalom meghatározó részének az állandó kiadása. Így válik az alkohol és a dohányáru főcsoportja a mindennapi kiadásunk részévé, ha pedig ebben a halmazban szerepel, akkor az azt jelenti, hogy szinte mindenki megengedi magának (nem feltétlenül jelenti ez azt, hogy meg is engedheti), amit pedig szinte mindenki kiadásként kezelhet hónapról hónapra, az közel sem egyenlő a luxuskiadással...

A gazdaság egésze arra törekszik, hogy mind hasznosabb javakat állítson elő, a hasznosság pedig abból következik, hogy a lakosság mind szélesebb körének van ezekre a javakra igénye, szüksége, ezért a szükséglet kielégítése meghatározó feladat és egyben gazdasági, gazdálkodói érdek is.

EGYÉB KIADÁSOK

Miközben minden hónapban számos állandó kiadásként költünk el pénzt, mindig jelentkezik valami nem várt, nem kalkulált egyéb kiadás is. Ezek az egyéb kiadások lehetnek a háztartások állandó kiadásainak részeibe illők is, ha a főcsoportok valamelyikébe soroljuk őket, de függetlenül a besorolhatóságtól, ezeket mégsem tartjuk állandó kiadásként számon.

Egy betegség költségei - amit nem fizet a társadalombiztosítás, vagy egyéb utakat keresünk -, egy hirtelen haláleset temetési költsége, meghibásodott tartós fogyasztási eszköz cseréje, vagy egyszerően egy kis kikapcsolódás hirtelen ötletéből következő kiadása és még sok-sok egyéb kiadás tarkíthatja életünk folyamát.

Egyéb kiadásnak nevezzük azokat a kiadásainkat, amikre úgy költünk el pénzt, hogy azt a havi állandó költségvetésünkbe nem illesztettük, tehát nem rendszeresen, állandóan jelentkező “kötelező” kiadások.

A jóléti társadalmak velejárója, hogy az egyéb kiadások folyamatosan bővülnek az életszínvonal emelkedésével, majd egyre több egyéb kiadás jelenik meg a rendszeres, állandó kiadásaink között és sorolódik át az egyéb kategóriából az állandó kategóriába. Ha például minden hónapban egy hetet szállodában töltenénk, akkor a kikapcsolódás állandó kiadássá válna.

LUXUS KIADÁSOK

Mitől luxuskiadás a kiadások egy része? Éppen attól, hogy nem létszükséglet, nem kötelező eleme az állandó kiadásoknak és közel sem alapvető szükségletként definiálható és ha ettől még lehetne egyéb kiadás is, azokat a kiadásokat nevezzük luxus kiadásnak, amit a társadalom csak kisebb szegmense engedhet meg magának.

A luxuskiadás olyan kiadás, amit azért engedhetünk meg magunknak, mert rendelkezünk egy egyszeri vagy folyamatos pénzügyi többlettel.

A luxuskiadás tárgyát képező jószág leginkább olyan termék, áru, szolgáltatás, ami csak egy szűk társadalmi körnek érhető el.

A HITEL

A hitel az egyetlen egy olyan bevételi forrásunk, ami sokkal inkább kiadás, mint bevétel. A hitel felvételekor arra szerződünk, hogy a hitelként megkapott összeget, egy későbbi időpontban, időpontokban elosztva, a hitelért felszámított kamatért és “járulékokért” cserébe visszafizessük.

A pénzkölcsön nyújtásával, a pénz kölcsönadója, a hitelező, egy jövőbeni többletértékű, hozamú pénzt vár vissza, cserébe azért, hogy elhalasztja, lemond a

pénz azonnali elköltésének lehetőségéről, igényeinek pénzben kifejezett azonnali kielégítéséről.

(A valóságban azonban az általános hitelezési folyamatok közvetítői sokszor a bankok, akik a betétgyűjtés és annak hitelek formájában történő kihelyezésével foglalkoznak, tehát közvetítőként szerepelnek a pénztöbblet és pénzhiány kiegyenlítésében.)

A háztartások jelentős részének van hitele. Ráadásul közép (3-5 év), illetve hosszú lejáratú hitele (5+ év), ami azt jelenti, hogy állandó kiadásként szerepel a hitel törlesztésének havi összege a költségvetésükben.

A hitelnek fontos szerepe van a háztartások életében is. Egyrészt azonnali, nagyobb összegű pénzkeretet, finanszírozást tud biztosítani egy-egy nagyobb tartós fogyasztási cikk beszerzéséhez, lakás, autó vásárlásához, így elérhetővé teszi a hosszú időtávon használt, de azonnali kiadásként jelentkező igények kielégíthetőségét. Másrészt képessé teszi a lakosságot bizonyos fizetési nehézségek időbeni áthidalására.

A hitelezés, a hitelek közvetítése engedélyhez kötött, szabályozott tevékenység, amit a Magyar Nemzeti Bank felügyel. A jogosulatlan, engedély nélküli hitelezést a törvény bünteti.

A hitelek felvételekor a hitel felvevőjének, az adósnak meg kell győződnie a hitel feltételeiről és arról, hogy képes lesz-e visszafizetni a felvett hitelt az összes kamatával, költségével együtt. Magyarországon rengeteg ember vált fizetésképtelenné például a svájci frank alapú devizahitelek törlesztőrészetének többszöröződése miatt, amikor a svájci deviza hirtelen árfolyamváltozása óriási többletfizetési kötelezettséget rótt az adósokra, amit azok magas hányada nem volt képes megfizetni. A hitelfelvételnek is létezik számtalan előrelátható és előre nem látható kockázata. Sosem lehetünk biztosak abban, hogy amit ma könnyedén kifizetünk, holnap nem jelent-e megfizethetetlen kötelezettséget. Bevételeink alakulása változó, miközben sok költségelem terhe sokáig elkísérhet bennünket, olyan időszakokon keresztül is, amikor az életünk egy nehezebb pénzügyi fejezete zajlik.

A hitel törlesztése tipikusan az a költségelem, ami hosszútávú kötelezettségünk és a megdölgöndolatlan, hirtelen megfontolásból való eladósodottság számtalan hosszútávú problémát hordoz. Miközben a hitel biztosítója, a pénzkölcsön nyújtója abban érdekelt, hogy a lehető legnagyobb biztonság mellett (az adós fizetési kockázatának minimalizálása) minél több hitelt tudjon kihelyezni, addig az adós sokszor nem képes megfelelően mérlegelni a hosszútávú terhek problémakörét. A kölcsönt nyújtó biztonsága nem azonos az adós fizetőképességével, mert a legtöbb esetben a kölcsön egyéb biztosítékkal is fedezett, például ingatlannal. Amennyiben az adós a költségterhének, a fizetési kötelezettségének nem tud helytállni a kölcsönadó jogosult lehet eladni a házat, lakását, ingóságait.

KIADÁSOK TERVEZÉSE, RENDSZEREZÉSE

Ahhoz, hogy értelmezni, átlátni, kezelni, tervezni, rendszerezni tudjuk a bevételeinket, valami többletre van szükség és ez a többlet sokkal összetettebb annál, minthogy a fejünkben tudjuk tartani a bevételeink néhány lényeges számadatát, tételét. A tervezett és

rendszeresített kiadások jelentik az utat abba az irányba, ami végezetül képessé teheti a legtöbb embert arra, hogy megtakarítással rendelkezzen.

A legfontosabb megérteni a költségekkel kapcsolatban a tudatosságot. A tudatosság azt feltételezi, hogy pontosan tudjuk mire kell és lehet költenünk, így megtervezhetjük és irányíthatjuk a költségvetésünként rajtunk átáramló pénz mennyiségét (pénzáram). A tudatosság két csoport meghatározását teszi lehetővé, egyrészt a kötelező és nem kötelező kiadások halmazait, másrészt a “sok kicsi sokra megy” mondását, a kiadásainkra értelmezve.

A kötelező kiadások léte a kötelező, nem pedig az összecszerúsége. Minden nap eszünk és iszunk. Mitől függ, hogy mennyit költünk erre az alapvető szükségletre? Egyrészt attól, hogy mi az étkezésünk és “italozásunk” materiális étele és itala és ezek mennyibe kerülnek. Másrészt nem csak attól függ, hogy mi is az étel és az ital, amivel kielégítjük alapvető szükségletünket, hanem attól is, hogy ugyanazt a jószágot mennyiért vesszük meg. Ha például ez az áru (jószág) a kenyér, a kenyérnek is sok különböző ára, pénzben kifejezett értéke lehet. **Ha olcsóbban vesszük meg a kötelező kiadásaink javait, akkor kevesebbet költünk, nő a pénzáram pénzvisszatartási hatékonysága, ha drágábban vesszük meg a kötelező kiadásaink javait, akkor csökken a pénzáram pénzvisszatartási hatékonysága, tehát gyorsabban használunk fel ugyanannyi pénzmennyiséget vagy egyszerűen egységnyi idő alatt többet költünk kötelező kiadásainkra.**

A nem kötelező kiadások szabályozása jelentheti a legkönnyebb utat a megtakarítás felé. A háztartások életében rengeteg olyan kiadás azonosítható, ami nem kötelező jellegű vagy nem ahhoz az árszínvonalhoz tartozó jószág elidegenítését követeli meg. Nem kötelező moziba járnunk, de ha már moziba megyünk rendszeresen, nem a mozi büféjének méregdrága áruiból kellene “csemegéznünk”. Ha kötelező háztartási kellék az autó, nem mindegy, hogy mennyit fogyaszt és mennyi az egyéb fenntartási költsége.

Az élet számtalan hirtelen megfontolásból keletkező kiadásból áll, amely kiadásoknak sem az ára, sem a létezése nem feltétlenül indokolható. A hatékonyság (ugyanazért az áruért fizetett kedvezőbb ár, pénzmennyiség) hiánya és a létjogosultság hiánya töménytelen mennyiségű pénzt vesz ki indokolatlanul a háztartások költségvetéséből. A “sok kicsi sokra megy” mondás rendkívül igaznak mondható egy átlagos háztartás hosszútávú pénzmegtartási vagy a pénzáram pénzvisszatartási hatékonyságával kapcsolatban.

Egy hónap átlagosan 30,5 nappól áll és egy év 365 nappól (a szökőévek kivételével). Ha minden nap 1000 forinttal többet engedünk meg magunknak, az havi szinten átlagosan 30.500 forintot, éves szinten 366.000 forint többletkiadást jelent. Ez a pénzáram tekintetében 10 év alatt 3.660.000 forint többletet érne, mindenfajta hozam nélkül számítva. Egy tízéves állampapír 5 százalékos éves hozamával számítva ez az összeg folyamatos havi befektetések után (30.500 forint/hó) a 10. év végére kb. 4.700.000 forinttal gazdagítaná a háztartást (ez függ a pénzbefektetések gyakoriságától, adóval nem számítva). Mennyibe kerül egy doboz cigaretta ma 2019-ben? A legolcsóbb 1070 forint/doboz. Aki tehát naponta 2 doboz cigarettát szív el (kerekítsünk 1000 forint/dobozra), az 10 év alatt, egy “kockázatmentes” 5 százalékos állampapír befektetés mellett kb. 9.400.000 forintot cigarettázik el, tehát ennyit költ el indokolatlanul, ennnyivel rosszabb a 10 éves háztartási pénzáram pénzvisszatartási hatékonysága. Ha tovább számolunk a cigaretta egészségkárosító hatásaival, orvosi költségekkel, komoly vagyont jelent a

cigaretta, ami a legtöbb háztartás rendszeres kiadása, még csak nem is egyéb vagy luxus kiadás...

Megérkeztünk a jövőnk zálogához, a gondtalanabb jövő alapvető kellékéhez, a MEGTAKARÍTÁSHOZ.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy alapvetően milyen kiadásaink lehetnek a hétköznapi életben és ezeket a kiadásokat milyen csoportokba sorolhatjuk, valamint azt, hogy miért fontos megszerezni, tervezni a kiadásokat.

MEGTAKARÍTÁS

Pénzt takaríthatunk meg azért, hogy kevesebbet költünk valamire, vagy egyáltalán nem veszünk meg valamilyen árut, terméket, szolgáltatást. Ilyenkor az adott kiadásunkkal kapcsolatban keletkezik megtakarítás, ahhoz képest, mintha többet költenénk egy adott jószágra. Ez teljesen más fogalmi meghatározás ahhoz képest, hogy rendelkezünk-e megtakarítással. Egy adott jószágon elért pénzmennyiség megtakarítása nem jelenti azt, hogy az így keletkezett megtakarítást nem költjük el másik jószágra vagy nem költünk más áruira, termékekre, szolgáltatásra annnyival többet, amennyit másik jószágon megspóroltunk, megtakarítottunk. Mindezek alapján a megtakarítás többértelmű szó. Mi a jelen fejezetben a következő fogalommal foglalkozunk:

Megtakarítás: A bevételeink és kiadásaink egyenlegeként jelentkező pozitív többlet. Tehát egy adott időintervallumon belül a bevételeink összege meghaladja a kiadásaink összegét. Megtakarítunk, ha $B - K > 0$ (ahol B =bevétel, K =kiadás), de a megtakarítás összege akkor jelent valóban értelmezhető megtakarítást, ha a szabadon jelentkező, fel nem használt, el nem költött pénzeszközök összesített értéke meghaladja a háromhavi bevételeink összesített értékét.

A megtakarítás az a jövedelemrész, amit nem fordítunk azonnal szükségleteink kielégítésére, nem költjük el. A megtakarítás egy későbbi időpontra halasztott szükségletkielégítést jelent.

A fenti értelmezés éppen azt hivatott szolgálni, hogy a bevételek háztartásonként különbözőek, ezért nem lehet minimum összeggel kalkulálni a megtakarítás minimum volumenének értelmezésekor. Nem mindegy, hogy egy háztartás havonta 250 ezer forintból vagy 1 millió forintból gazdálkodik. A nagyobb bevételekhez általában nagyobb kiadások is párosulnak, így a bevételhez kötött három havi összesített pénzeszköz közelebb visz minket a megtakarítás minimumának értelmezhetőségéhez.

MIÉRT FONTOS MEGTAKARÍTANI?

Hiába élünk egy mai értelemben vett “modern” világban, a modernség nem feltétlenül jelenti azt, hogy a pénzügyeinkben is “modernnek” vagyunk. Mondjuk úgy, hogy az átlagos ember, a lakosság folyamatosan fejlődik pénzügyeinek ismeretével, tudatosságával kapcsolatban, de nem jelenthetjük ki, hogy a mai átlag háztartások pénzügyeikben tudatosak lennének.

A pénz lehetőséget teremt az azonnali elköltésére, a folyamatosan jelentkező igények azonnali kielégítésére, függetlenül attól, hogy ezek az igények mennyire szükségszerűek, az azonnali kielégítés szempontjából. Tény, hogy a pénz arra való, hogy költsük (mindennemű igényünket kielégítsük), de az azonnali kielégítés indokoltsága nagyon nehezen behatárolható.

Miért fontos megtakarítani, megtakarítással rendelkezni? Ha valaki képes megtakarítani, úgy dönteni, hogy az azonnali pénzköltését elhalasztja, akkor már elindult a tudatosság útján. Megtakarítani sok okból fontos, de a legmeghatározóbb ok, hogy a kiadásaink mérete és időbeni jelentkezése sok esetben nem tervezhető, a kiadások szempontjából a jövő nem mindig látható. Egyéni, személyes érdek (a háztartások érdeke), hogy felkészültek legyenek olyan kiadások pénzügyi fedezetének a megteremtésére is, ami nagyobb volumenben és ismeretlen (jövőbeni) időpontban jelentkezik. A felkészülés pénzügyi útja a megtakarítás. Minél nagyobb a megtakarítás mérete, összege, annál biztonságosabb a háztartás pénzügyi helyzete a jövőbeni kiadásokkal kapcsolatban. Ez pedig növekvő biztonságot, anyagi biztonságot jelent.

A mai emberre jellemző a megtakarítás hiánya és egyes esetekben az indokolatlan mértékű megtakarítás is. Éppen annyira haszontalan megtakarításainkat a végtelen irányába növelni, mint nem rendelkezni megtakarítással. A már el nem költendő pénz mennyiségi koncentrációja az egyénnél ugyanannyira gátja az egészséges piaccgazdaság működésének, mint a megtakarítások hiánya. Mivel a lakosság csak nagyon kicsiny hányada rendelkezik indokolatlan méretű (szubjektív megítélés) megtakarítással, ezért ez az oldal a piaccgazdasági hasznossága alapján kevésbé megfogalmazott a jelenkorban.

A megtakarítás folyamata nem csak a “létfontosságú” kiadások anyagi biztonsága miatt lényeges. A jövőben tervezhető, de nagyobb kiadást jelentő utazások, tartós fogyasztási eszközök, gyerekek támogatása, időskori biztonság és számtalan, az egyénre jellemző igény kielégítésére történő tudatos felkészülés alapja. A jelenben el nem költött pénz, ki nem elégített fogyasztási igény a jövőben jelentkező tudatos cél elérése miatt indokolt, ráadásul a megtakarított pénz jövőbeni értékétől elvárható, hogy a megtakarított összegen felül jutalmat, hozamot biztosítson, azonnali igényeink kielégítésének elhalasztásáért.

EGYÖSSZEGŰ (ALKALMI) MEGTAKARÍTÁS

A megtakarítás lehet alkalmi jellegű. Ha egy nagyobb pénzhez jutunk, prémium, öröklés, szerencsejáték (lottó) stb., képesek lehetünk tudatosan dönteni arról, hogy egy részét vagy egészét a bevételnek nem költjük el, megtakarítjuk.

A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy azok a háztartások, akik rendszeresen nem takarítanak meg, azok többsége képtelen arra, hogy az alkalmi bevételből meg tudjon takarítani. **A rendszeres megtakarítással nem rendelkező háztartások pénzsűkében élnek (bevételeik azonnali kiadásra fordítása szükségszerű), masszívan eladósodottak, vagy csak egyszerűen a tudatos pénzkezelés hiánya jellemzi őket, ami azonnali pénzköltés cselekvésére ösztönzi őket, ezért az alkalmi jellegű nagyobb bevételeiket vagy a már halmozódottan halasztott igényeikre fordítják, vagy adósságaikat igyekeznek törleszteni vagy csak élnek az általános cselekvési szokásaikkal: mindent azonnal elköltenek (az azonnal itt a folyamatot jelöli, ami időben akár hónapokig is eltarthat, de végeredményben a megtakarítás további hiányára utal).**

Az egyösszegben jelentkező nagyobb bevétel megtakarítása a befektetések mélyebb ismeretét igényli, mert ha egyszerre nagyobb összeg felett rendelkezünk és a nagyobb volumenű pénzt gondatlanul fektetjük be, jelentősebb mértékű veszteség érhet bennünket

és az így elszenvedett pénzügyi veszteség újraelőállítása, pótlása lényegesen nehezebb feladat lehet. A hozam elérése kockázatokkal jár, nem mindegy, hogy mennyire vagyunk felkészülve ezeknek a kockázatoknak a kezelésére, mennyire ismerjük őket, képesek vagyunk-e azonosítani a valódi méretüket. Nem véletlen, hogy a lottó ötöst megnyert, szerencsejátékon meggazdagodott személyek többsége idővel ugyanoda vagy mélyebbre süllyed a pénzügyeiben, mint ahol a szerencséje nélkül járt.

RENDSZERES MEGTAKARÍTÁS

A rendszeres megtakarítás képessége már önmagában tudatosságot feltételez. A rendszeres (heti, havi) jellegű megtakarítás esetén a háztartások ismerik a bevételeiket, kiadásait általában tervezik és szabályozzák is a pénzáram mennyiségét, tisztában vannak azzal, hogy mire és mennyit költenek és képesek alkalmazkodni az esetlegesen változó bevételekhez és kiadásokhoz.

A rendszeres megtakarítás igényének legjobb eszköze, ha pontosan vezetjük a bevételeinket és kiadásainkat valamilyen erre kialakított formában. Lehet ez a forma kezdetben egy papír és ceruza. A papírra vetett bevételek és kiadások összessége már komoly költségvetési ismereteket biztosít. Következő lépésként használhatunk táblázatokat (Excel, Numbers), a későbbiekben akár a háztartási bevételekre, kiadásokra, befektetésekre "szakosodott" alkalmazásokat, programokat.

A bevételeink és kiadásaink rendszerezése számtalan kérdésre adhat viszonylag megbízható választ. A bevételeink biztonságáról, rendszerességéről, változékonyságáról kaphatunk részletes információt, míg a kiadásainknál eleinte képesek leszünk dönteni a fontosságukról, létjogosultságukról, a későbbiekben pedig arról is tudunk dönteni, hogy mit és hol költsünk el, ha van választásunk, hol lehet ugyanazt az árut, terméket, szolgáltatást olcsóbban megvásárolni.

Ha egy háztartás minden hónapban képes megélni a bevételeiből és még sosem mélyedt el a pénzügyeiben, akkor biztosan állítható, hogy képes megtakarítani is. A legegyszerűbb út a megtakarításhoz, ha a vezetett havi kiadásainkat két csoportra osztjuk. Az első csoportba tartoznak a kötelező kiadások (bármilyen, amit kötelezőként ítélünk meg) és a második csoportba tartoznak a nem kötelező kiadások. A nem kötelező kiadásokból két féle módon képezhetünk megtakarítást. Vagy elhagyunk egy-egy nem kötelező kiadást és ilyen módon megspóroljuk, megtakarítjuk a rájuk szánt pénzmennyiséget, vagy az összes nem kötelező kiadás összegének százalékos megtakarítandó összegét határozzuk meg (például a hónapban 50 ezer forintot költöttünk volna nem kötelező kiadásra és azt határozzuk el, hogy ennek a 30 százalékát nem költjük el, 15 ezer forint), ilyenkor mérlegelünk, hogy miből és mennyit nem fordítunk kiadásra.

A kiadások tudatos kezelése aktívan növelheti a háztartási pénzáram hatékonyságát, ami egyben növeli a rendszeres megtakarításunk volumenét is. A korábban levezetett példában jól látható volt, hogy napi átlagos 1000 forint megtakarítás a háztartási pénzáram hatékonyságaként, 5 százalékos hozamú rendszeres befektetésként, 10 év alatt 4.700.000 forint megtakarítást eredményez.

A rendszeres megtakarítás segíthet minket abban, hogy elérhetőek legyenek egyébként elérhetetlen javak, kielégíthessük nagyobb és nehezebben megvalósítható igényeinket, biztonságot adhat anyagi vonatkozásban és felkészíthet bennünket nehezebb

időszakokra, amikor például a bevételi oldal gyengülésével jelentős előnyt jelent a kiadási oldal ismerete, általa élhetőbbek lehetnek a nehéz időszakok is, ha nem is leszünk azokban az időkben alkalmasak a megtakarításra, a kiadásainkról hatékonyabban dönthetünk.

Ha nem is képes minden háztartás havi megtakarításra, akkor is alapvető fontosságú a bevételeik és kiadásaik ismerete, a pénzügyi tudatosság megléte.

MEGTAKARÍTÁS MÉRTÉKÉNEK VÁLTOZÁSA (MEGTAKARÍTÁS FELHASZNÁLÁSA)

A megtakarítás lényege, hogy rendelkezünk egy bármelyik pillanatban felhasználható pénztöbbséggel. A rengeteg féle pénzfelhasználás lehetősége mind-mind olyan igény kielégítését jelenti, ami fedezetét a folyamatos háztartási költségvetés bevétele, illetve a megtakarítás vagy valamilyen hitelforma biztosíthatja. Valójában a megtakarítás azt a célt szolgálja, hogy az elhalasztott vagy későbbre tervezett, esetlegesen előre nem látható igényeink kielégítése a jövő egy adott pillanatában megvalósuljon, ténylegesen kielégítésre kerüljön. A ma élő ember mentalitása, pénzhez fűzött viszonya, a megtakarítás valódi céljának csak részben felel meg. A megtakarítás létrejötte sokszor egyenes út egy olyan vagyonépítés felé, amely vagyon összességének jelentős része sosem kerül az elhalasztott igények kielégítésére, életünk végeztével fel nem használt megtakarítássá, pénzügyileg halmozott eszközzé válik, ami jó esetben öröklés útján vándorol az újabb generációk megtakarításaként.

A megtakarítás mértéke és a mérték változása sok dologtól függhet. Ilyen dolog lehet az életkor, a már létrejött megtakarítás mérete, a felhasználási célok és azok változása stb. A megtakarítás egy folyamat, amelynek lehet intenzitása, ha azt feltételezzük, hogy a folyamatosan megtakarított összeg nem egyenlő a maximálisan megtakarítható összeggel, illetve ha nem indokolt, hogy minden lehetséges pénzt megtakarítsunk, mert az igényeink várható kielégítése nem igényel akkora nagyságrendet a jövőben.

A megtakarítás intenzitásának változását jól szemlélteti például a nyugdíj kiegészítésre félretett pénz, megtakarítás. A nyugdíj kiegészítés céljára gyűjtött megtakarítás azt az igényrendszert szolgálja, ami nyugdíjas éveinkben jelentkezhet és amire várhatóan nem nyújt elegendő fedezetet a nyugdíj tervezhető mértéke. Ezért a nyugdíjas éveinket megelőző időszak (aktív, munkával töltött évek) intenzív a megtakarítás tekintetében, miközben a nyugdíjas éveinkbe lépve a megtakarítás intenzitása lecsökken, megszűnik és a megtakarítás folyamatos felhasználása várható, ami a megtakarítás tényleges csökkenése irányába mutat. Klasszikus értelemben a megtakarítás lényege a pénzügyi fedezettel biztosítható igényeink egyenletes kielégíthetősége, ahol az egyenletes nem időben egyenletest, hanem az igények jelentkezése szerinti egyenletes kielégíthetőséget jelenti.

Mit jelent a nem klasszikus értelemben vett megtakarítás? Ez a vagyonépítés, a megtakarítás maximalizálása, a megtakarítás halmozása. Miközben a megtakarítás minimálisan elvárható értelmezésében a hozam, amit az igényeink kielégítésének elhalasztása miatt, a pénzügyi eszközeink használatával akarunk elérni, alapvetően biztonsági szempontokat feltételez, mint a pénzromlás elleni védekezés, a pénz fizikai védelme (ne otthon a párnacihában tároljuk a pénzt stb.), addig a vagyonépítésben a befektetett megtakarítás, vagyon növekedése egyre inkább az összes megtakarítás,

vagyon hozamától függ és nem a megtakarítás folyamatos jellegétől. (Például 100 millió forint éves 5 százalékos hozama 5 millió forint, miközben az éves bevételeinkből származó megtakarításunk havi 30.500 forint továbbra is, ami csupán 366.000 forint. Jól látható, hogy a vagyon 5 millió forinttal nő évente, mint hozam és csupán 366.000 forinttal, mint rendszeres megtakarítás.)

Amikor a megtakarítás elér egy olyan szintet, ahol a további növekedése már a hozamából lényegesen magasabb, mint a rendszeres további megtakarításból, alapvetően vagyonról beszélünk és a vagyon befektetésének a hatékonysága jelenti a további növekedést, kevésbé a rendszeres megtakarítás.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy miként keletkezhet megtakarításunk és miért fontos, hogy rendelkezünk vele.

BEFEKTETÉS

Amikor már rendelkezünk megtakarítással, akkor felmerül a régi mondás: dolgozzon a pénzünk is helyettünk! Mit is jelent pontosan, hogy a megtakarított pénzünket befektetjük? Az első lépés az volt - így keletkezett a megtakarításunk - hogy az azonnali igényünk kielégítését elhalasztottuk, nem költöttük el a pénzt (amit nem volt muszáj, kötelező). Ha viszont a számlánkon vagy otthon van a pénzünk, felmerül a kérdés, hogy mit tehetünk, hogy dolgozzon a pénzünk helyettünk, de nekünk.

Az bizonyos, hogyha nem teszünk semmit a pénzünkkel csak tartjuk, akkor vagy nagyon keveset (esetleg bankbetét kamata) vagy semmit sem hoz nekünk pluszban, ami pluszt hozamnak nevezhetünk. Ahhoz, hogy hozamot érhessünk el a pénzünkön, dolgozzon helyettünk - de nekünk - be kell fektetnünk.

Befektetés: A befektetés egy olyan művelet, ahol a jelenben rendelkezésünkre álló szabad pénzünket, tőkénket egy jövőbeni pénzre cseréljük a nagyobb jövedelem, hozam reményében, tehát a jelenlegi pénzünket egy hozammal növelt jövőbeni pénzre cseréljük.

Ez a csere azt jelenti, hogy valamire elcserélem a pénzemet, ez lehet valamilyen befektetési eszköz, beruházás termelőeszközbe, műtárgyba, stb., bármi, ami a jövőben azzal kecsegtet, hogy a pénzemet egy többlet haszonnal, hozammal kapom majd vissza.

A befektetés azonban kockázattal is jár, amit mindenkor mérlegelnünk kell és a lehető legkörültekintőbben értékelni a befektetéseink során.

BEFEKTETÉS ÉS AZ IDŐ

A befektetések döntéseken alapulnak, ezeket a döntéseket befektetési döntéseknek nevezzük. A befektetési döntések meghozatalakor számos tényezőt kell figyelembe venni és több dolgot meg kell előre határozni.

A legalapvetőbb kérdések: Mennyit? Meddig? Mibe? Ez a három kérdés azonban mit sem ér, ha nem tudjuk a legfontosabbat meghatározni: **Mit várunk a befektetésünktől?** (Hozamot!) Ahhoz viszont, hogy ezt a négy kérdést kellő biztonsággal el tudjuk dönteni, rendkívül sok alapismeretre, tapasztalatra lehet szükségünk, hogy **tisztában lehessünk a várható hozammal, és azzal, hogy a befektetés milyen kockázatokkal jár!**

A befektetéseknek leginkább két útja létezik és e kettő kombinációja. Saját kezelésű befektetések, amikor mi kezeljük a pénzünket és vagyonkezelési formák, ahol a döntéseinket irányítja valaki vagy nem csak irányít minket, hanem dönt is helyettünk. Az alábbiakban kielemezzük majd a befektetések formájának ezt a két irányát is.

Meghatározó szempont a befektetéseknél az idő. Egyrészt a hozamot időben fejezzük ki. Ha egy befektetés végül 20 százalékos hozammal végződik, az jól hangzik, de a "jól hangzás" relatív. Nem mindegy, hogy a hozam egy év alatt jelent 20 százalékos vagy harminc év alatt. Ezért a hozamot általában időmértékkel határozzuk meg, legtöbbször

éves szinten értékelve. Ha tehát egy befektetés egy év alatt hoz 20 százalékot, az éves 20 százalék hozamnak felel meg. Pontosan úgy, mintha egy befektetés az év 20-ad része alatt produkál 1 százalékos hozamot, mert az is éves szinten 20 százalékos hozamnak minősül. Másrészt a befektetés hosszát is meg kell tudnunk becsülni egy befektetési döntés meghozatalakor, mert csak így láthatjuk át a várt hozam elérhetőségének éves szintű kifejezhetőségét, a hozam elérésének időbeni valószínűségét (minél hosszabb a folyamat, annál több lehet a bizonytalanság) és a befektetés hosszának meghatározása azért is fontos, mert a befektetésre szánt pénz nem feltétlenül áll korlátlan ideig a rendelkezésünkre.

A befektetéseket a következő időtávokban határozzuk meg (befektetési időtáv): rövid-, közép- és hosszútávú befektetések. A rövidtávú befektetéseknek a 0 és 3 év közötti befektetéseket, középtávúnak a 3-5 év közötti befektetéseket és hosszútávúnak az 5 évet meghaladó időtávú befektetéseket nevezzük.

A pénznek időértéke van. Az időérték az idő figyelembevételével elvárt hozam, ami éppen abból következik, hogy a kielégítendő igényeinket egy bizonyos időtávra halasztjuk el, mondunk le róluk, amely időtáv értéke a befektetések hozamában kerül kifejezésre, a pénz időértékeként.

Gyakran igaznak mondható, hogy egy biztos, de alacsonyabb, hosszabb távú hozam értékesebb, mint egy bizonytalanabb, de magasabb rövidtávú hozam. A különböző időtávokra eszközölt összes befektetés tölti ki a befektetési időszak teljes hosszát és egyes befektetések időtávjainak hozamai nem garanciák arra, hogy a pénz hasonló feltételekkel kerül újabb befektetésekbe.

SAJÁTKEZELÉS

A megtakarításunk, vagyonunk értékének megőrzése és a gyarapodásának biztosítása a saját felelősségünk. Függetlenül attól, hogy mi végezzük a saját vagyonunk kezelését vagy más végzi azt helyettünk, a felelősség a legtöbb esetben minket terhel. Ha a befektetések nem alakulnak jól és veszteséget eredményeznek, lényegtelen, hogy mi vagy más végezte a pénzeszközök befektetését, az általunk birtokolt pénz, vagyon lesz kevesebb, minket terhel a veszteség teljes egésze.

Ebből eredően elmondható, hogy mindig az a leggondosabb "kéz", akié a pénz, a vagyon, ami befektetésre vár? Ez nem igaz! Leginkább az az oka, hogy nem feltétlenül mi vagyunk a legalkalmasabbak a befektetéseink intézésére, hogy nem feltétlenül értünk a befektetésekhez, annak szabályaihoz, nem ismerjük eléggé a lehetséges kockázatokat. A gondosan megkeresett, megtakarított pénzt kezelni óriási felelősség és csak megfelelő tudással és tapasztalattal érdemes.

Ha már a megtakarításunk mértéke arra a szintre emelkedik, hogy érdemes foglalkozni a tényleges befektetésével is, akkor felmerül a kérdés, hogy mibe fektessünk és azt hogyan intézzük? A befektetési döntések meghozatalakor a mennyit, meddig, mibe és milyen hozam mellé megérkezik a felelősség legnagyobb kérdésköre: milyen rizikóval, mekkora kockázattal jár egy befektetés?

A tankönyvek általában ezt írják: a befektető kockázatvállalási hajlandósága, a kockázati profilja. Ez a megfogalmazás azért rendkívül általános és félrevezető, mert az átlag háztartás befektetőinek fogalma sincs a valós kockázatokról, azokat nem ismerik és azonosítani sem feltétlenül tudják. Ebből következően alkalmatlanok a kockázatok megítélésére, a kockázatvállalási hajlandóságuk értelmezésére.

A befektetési termékek, eszközök mindegyike rendelkezik kockázati tulajdonsággal. A különbség a kockázat mértékében rejlik. Ahhoz, hogy a megtakarításunkat magyar állampapírba fektessük, nem kell érdemi kockázatot vállalni, mert az állampapírok alacsony kockázatúak, persze ez nem azt jelenti, hogy kockázatmentesek. (A kockázatokról egy másik fejezetben értekezünk majd.)

Ameddig az összes megtakarításunk nem ér el egy bizonyos szintet, addig a tőkénkre vetítve nagy költséggel jár a nem saját kezelésű befektetés, a vagyonkezelés. Érdemes ezért kezdetben alacsony kockázatú állampapírokba fektetni, vagy a tőkénk csak egy nagyon apró részével próbálkozni az ettől eltérő termékek esetében.

Minél nagyobb méretet ér el a megtakarításunk, vagyonunk értéke, annál nehezebb pótolni vagy részlegesen újra előállítani befektetési veszteségeink miatt elveszített pénzeinket. A pénz megőrzése mindig egy lényegesebb feladat, mint a kockázattal számított hozam keresése, így a lényeg a vállalt kockázat és a várható megtérülés arányában keresendő. (Kockázat vs. Megtérülés.)

A saját magunk által eszközölt befektetések több csoportra oszthatók. A két fő csoport a pénzügyi- és reál befektetések. A pénzügyi befektetések során valamilyen pénzügyi terméket vásárolunk (részvény, kötvény, befektetési alap stb.), míg a reál befektetések esetén valamilyen nem pénzügyi termékbe fektetjük a pénzünket (ingatlan, föld, műkinccs stb.).

VAGYONKEZELÉS

A vagyonkezelés azt jelenti, hogy a pénzünkkel kapcsolatos befektetési döntéseink meghozatalában tanácsot kapunk, ezt befektetési tanácsadásnak nevezzük, vagy a befektetési döntéseket is mások hozzák meg helyettünk ezt portfóliókezelésnek nevezzük, vagy mi döntünk a befektetési terület irányáról, de a konkrét befektetéseket mások hajtják végre, ezt befektetési alapkezelésnek nevezzük.

A vagyonkezelésbe adott pénzünk csak akkor nem jelent teljes kockázatot ránk nézve, ha a befektetéseken tőke vagy/és hozamgarancia van. Ettől eltérő esetekben a befektetés pozitív vagy negatív végeredménye minket terhel, vagy a mi javunkat szolgálja. Ugyanakkor a vagyonkezelés nem ingyen van, a legtöbb esetben a befektetések sikerétől függetlenül díjat kell fizetnünk azért, hogy "támogatást" kapjunk a befektetéseink intézésekor.

A vagyonkezelési formák mindegyike engedélyköteles tevékenység, amely tevékenységet a Magyar Nemzeti Bank engedélyezi és felügyeli.

A befektetési tanácsadás fogalma: a befektetési tanácsadás a pénzügyi eszközre vonatkozó ügylethez kapcsolódó, személyre szóló ajánlás nyújtása, ide nem értve a nyilvánosság számára közölt tény, adat, körülmény, tanulmány, riport, elemzés és hirdetés közzétételét, továbbá a befektetési vállalkozás által az ügyfél részére adott, törvény szerinti előzetes és utólagos tájékoztatást.

Portfóliókezelési tevékenység: a portfóliókezelés az a tevékenység, amelynek során az ügyfél eszközei előre meghatározott feltételek mellett, az ügyfél által adott megbízás alapján, az ügyfél javára pénzügyi eszközökbe kerülnek befektetésre és kezelésre azzal, hogy az ügyfél a megszerzett pénzügyi eszközökből eredő kockázatot és hozamot, azaz a veszteséget és a nyereséget közvetlenül viseli.

A vagyonkezelési formáknak jelentős előnyei is vannak. Az egyik ilyen előny, hogy a befektetések keresése, végrehajtása, felülvizsgálata komoly időráfordítást igényel, nem mindegy, hogy ezt az időráfordítást nekünk kell eszközölnünk, vagy helyettünk végzik el ezeket a feladatokat. További előny, hogy a befektetéseket szakértelemmel, tapasztalattal és tudással rendelkező szakemberek koordinálják, akik napi rutinnal rendelkeznek a befektetések világában.

Hátrány, hogy díjat kell fizetnünk a vagyonkezelésért, sokszor a befektetéseket irányítók kevésbé gondosak a pénzünk tekintetében, mint saját magunk lennénk.

Az alapvető döntést mindenképpen nekünk kell meghoznunk: saját magunk kezeljük a pénzünket vagy szakemberekre bízuk a vagyonunk kezelését.

VÁLLALKOZÁS

A vállalkozásba fektetés is a saját kezelésű befektetésekhez tartozik. **A vállalkozásba kezdés esetén a pénzünket olyan termelőeszközök vásárlására fordítjuk, amelyek segítségével terméket állítunk elő, amely termék értékesítésével idővel megtérül a befektetett pénzünk és hasznot, hozamot realizálunk a vállalkozásunk nyereségeként és az abból keletkező jövőbeni pénzáramból.**

A vállalkozás indításakor a megválaszolandó kérdések az alábbiak: Mit? Hogyan? Kinek? Vagyis milyen árut, terméket, szolgáltatást állítunk elő? Hogyan fogjuk kivitelezni az előállítást a vállalkozás minden teendőjével együtt? Kinek fogjuk értékesíteni az előállított árut, terméket, szolgáltatást, ki lesz rá a fizetőképes kereslet?

Az indított vállalkozásunk illeszkedik a reálgazdaság általános körforgásába, versenyzik a tevékenységével a többi hasonló tevékenységű vállalkozással.

A vállalkozásba fektetett pénz megtérülése lehet az éves megtermelt és kifizethető pozitív eredmény (nyereség) után az osztalék, de az üzletrészünk, részvényeink későbbi értékesítésével is realizálhatunk árfolyamnyereséget. Ha például befektettünk 5 millió forintot egy péküzembe, amiből minden év után kivettünk 500 ezer forint tiszta nyereséget, tehát éves 10 százalék volt a vállalkozásunk osztalékhozama és 10 év után 10 millió forintért adtuk el a vállalkozásunkat, akkor osztalék és árfolyamnyereség ágon is szépen termelt a péküzemünk. A vállalkozás jövőbeni pozitív pénzáramát jelentette az

éves osztalék és az értékesítésből következő árfolyamnyereség összesített értéke. Az 5 millió forintos befektetésünk összesen 5 millió forint osztalékot és 5 millió forint árfolyamnyereséget eredményezett 10 év alatt, ami összességében 10 millió forintot jelent. Hozam alapon, a hozam időtényezőjével számolva a befektetésünk 10 éven keresztül éves 10 százalékos hozamot eredményezett és a 10 év után egy egyszeri további 5 millió forintot. A hozam szempontjából azonban lényeges különbség adódik az évente kifizetett 500 ezer forint, 10 év alatt összesített 5 millió forint értéke és az árfolyamnyereség 10 év után realizált 5 millió forintos értéke között. A különbség abból adódik, hogy az osztalék évente jelentkező 500 ezer forintja lényegesen értékesebb a pénzáram időbeni eloszlása miatt, mint az 5 millió forintos árfolyamnyereség (azt feltételezhetjük, hogy az évente megkapott 500 ezer forintot újra képesek lehettünk befektetni és így évente újabb hozamot elérni rajta, míg az árfolyamnyereséget nem).

Vállalkozásba azonban nem csak úgy fektethetünk pénzt, hogy az csak a miénk, mi dolgozunk vele, viseljük az összes hasznát és kockázatát. A vállalkozások többsége társas vállalkozás, amikben lehet meghatározó, de akár csak teljesen másodlagos szerepünk is. Lehetünk szakmai, de akár csak pénzügyi befektető is. A tulajdonunk mértéke és a vállalt szerepünk a vállalkozás életében meghatározza a befektetésünk befektetési minőségét.

A saját vállalkozásunk befektetési jellemzője nem azonos például egy tőzsdei társaságban tulajdonolt, a vállalkozás méretéhez képest csekély részesedésünkkel. Az ily módon vásárolt tőzsdei részvény pénzügyi termékbe történő befektetést jelent.

KOCKÁZATKEZELÉS

A megtakarított pénz volumenének növekedése a további megtakarítás útján egy kockázatmentes folyamat. Vagy képesek vagyunk további megtakarításra vagy nem. A kockázat maximum abban mérhető, hogy a tervekhez képest kevesebbet, vagy egyáltalán nem takarítunk meg.

A megtakarításunk, vagyunk befektetések útján történő továbbnövelése abszolút nem triviális dolog. Minden egyes pillanat - amikor befektetésről döntünk és ezáltal kiadjuk a pénzt a közvetlen birtokunkból, elcseréljük valamilyen befektetési eszközre, beruházunk - azt a kockázatot hordozza, hogy esetleg nem, vagy nem annyit kapunk vissza belőle, mint amit elcseréltünk. Az hogy mitől függ, hogy mennyit, mikor és hogyan kapunk vissza, esetleg a jövőbeni tervezett értékéhez viszonyítva kell-e különbséggel számolni, közel sem a vakszerencse dolga, hanem egy tudatos befektetési döntésmechanizmus, ahol a kockázatok megfelelően vannak értékelve.

A befektetési döntések meghozatala a kockázatok értékelése nélkül hiányos és felelőtlen. Önmagában a hozam ígérete semmit sem ér, ha nem párosul hozzá a kockázatok gondos mérlegelése. A vagyunk befektetéséről a kockázatok figyelembevételével döntünk, felmérjük, értelmezzük a kockázatokat és eldöntjük, hogy vállaljuk-e, illetve megéri-e vállalni a kockázatot.

A kockázat minden formája nem mindig előre látható, értékelhető. Éppen ezért a kockázatok értékelése, azonosítása egy olyan folyamat, ami a befektetési döntések meghozatalától a befektetések kifutásáig (befejeződéséig) tart. Ezt a folyamatot kockázatkezelésnek nevezzük.

A kockázatkezelésnek rengeteg formája és szabálya létezik. Sok szabály nem csak az egyes befektetések szempontjából fontos, hanem a teljes vagyonunk befektetési megosztásával, eszközbesorolásával állít követendő feladatokat.

Mit ér a sok év “nélkülözés”, a megtakarítások útján történő pénzügyi gyarapodás, ha egy felelőtlen pillanatban az összes megtakarításunk odavész egy gondatlan befektetés miatt? Céljaink, álmaink, vágyaink semmisülhetnek meg azért, mert nem mérlegeltük megfelelően a befektetéseink kockázatát vagy egyszerűen csak nem bántunk megfelelő gondossággal a pénzünkkel. A pénzügyi tudatosság nem csak azt jelenti, hogy képesek vagyunk elindulni és járni azon az úton, ami megtakarítást, a későbbiekben akár komoly vagyont is jelenthet, hanem azt is jelenti, hogy amit megszereztünk, amit birtoklunk, amit tulajdonolunk, ami a miénk, a családuké képesek is vagyunk megtartani, megőrizni, így általa megvalósítani mindazokat a célokat, álmokat, vágyakat, amikért olyan sok áldozatot hoztunk a sok-sok év során.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy a megtakarításunkat, vagyonunkat hogyan fektethetjük be, mik az alapvető befektetési módok.

PÉNZÜGYI KOCKÁZAT

BEVEZETÉS

Talán az egyik legnehezebben magyarázható fogalom a kockázat. Pedig az élet szinte minden területén jelen van, csupán csak az egyik ilyen terület a pénz, a pénzügyek kockázata. Gyakorlatilag mindennek van kockázata. Szokták mondani, ha kilépünk az ajtón, nem lehetetlen, hogy a fejünkre esik valami. Nem lehetetlen, de nem is túl valószínű. Az biztos, hogy amikor a kockázatokra gondolunk valami rossz jut az eszünkbe. Valami olyan dolog, ami nem jó, ha megtörténik. Nézzük, miként lehet definiálni a kockázatot?

Kockázat: A kockázat egy olyan veszély, ami ha bekövetkezik, annak negatív hatása van a kockázat viselőjére. A kockázat számtalan féle lehet, két fő csoportja az előre tervezhető és nem tervezhető kockázati csoportok. A kockázatok bekövetkezésének lehet állandó valószínűsége vagy változó valószínűsége.

A kockázatok egy jelentős részénél sikerrel lehet törekedni a megelőzésre (prevenció), a nyomon követésük pedig fontos feladat, hogy tudjuk értékelni, számítani azokat a veszélyeket, amik hatással lehetnek az életünkre, a pénzünkre. Sok esetben a megelőzés képes megszüntetni a veszélyt, a nyomon követés pedig időben történő beavatkozást tehet lehetővé a kockázatok csökkentésére, megszüntetésére.

Életünk folyamán a kockázatok különböző valószínűséggel jelentkeznek, azokról a veszélyekről, amiknek a bekövetkezése nagyon kis valószínűségű sokszor nem veszünk tudomást. Ha attól félünk, hogy valóban a fejünkre esik valami, amikor kilépünk az utcára, akkor nem fogjuk sosem elhagyni a lakást, házat, de ha felismerjük a lakásban fellelhető kockázatokat, akkor az ágyból sem fogunk kikelni, ha pedig szembesülünk a szervezetünk működéseinek kockázataival, akkor rájövünk, hogy az élet vállalhatatlan kockázatok, veszélyek nélkül.

A kockázatok elkísérnek bennünket "mindenhová". Ott leselkednek a bokorban, a lakásban, a repülőn, az autóban, az ételekben, amiket megeszünk, a játszótéri mászókán, mindenhol ahol az ember létezik, általában mindennek van kockázata. Éppen ezért **a kockázatmentesség relatív fogalom, ami a lehető legalacsonyabb kockázatot jelenti, de ki nem zárja azt, mert a fogalmilag értelmezett kockázatmentesség nem létezik.**

A kockázatok egy sokat elemzett, értelmezett csoportja a pénzügyi kockázatok. A pénz nem terem a fán, éppen ezért, amit megkerestünk, igyekszünk mind kevesebb veszélynek, kockázatnak kitenni, miközben hozamot is szeretnénk realizálni a használatával. A pénznek sem létezik kockázatmentessége. Otthon kirabolhatnak minket, az elásott pénzt megtalálhatják, a banki számlánkon álló pénzt veszélyezteti a bank működése, az államnak kölcsönadott pénzek is hordoznak kockázatokat (láthattuk ezt Görögországban és Cipruson is a közelmúltban).

Ha biztosra vesszük, hogy a pénzünk már a pusztán létezése folytán is kockázatnak van kitéve, akkor számítanunk és kezelniük kell a kockázatokat. Ha pedig minden esetben a kockázat jelenléte igazolható, akkor felmerül a kérdés, hogy a befektetés mekkora kockázattal jár. Amennyiben ismerjük a befektetések kockázatait, akkor tudjuk viszonyítani őket a várható hozamhoz, megtérüléshez.

Kezdetben fogadjuk el azt a tényt, hogy **a pénzünkre ható, biztos kockázat az infláció, ami szinte mindig jelen van. Ha semmit sem teszünk a pénzünkkel, az akkor is romlásra van ítélve a folyamatos infláció, pénzromlás miatt.**

Mindezek okán kijelenthetjük, hogy **kötelességünk tenni valamit, valami olyat, ami biztosítja a pénzünk értékállóságát. Ahhoz, hogy ez biztosítható legyen, meg kell ismernünk a pénzügyi kockázatokat és megérteni, hogy a minimálisan elvárható dolog a pénzünk kezelése során az infláció “legyőzése”.**

A pénzügyi kockázatok rendkívül sokrétűek, ráadásul mátrixszerűen következhetnek egymásból is. Ha csődöt jelent egy ország és a pénzromlás megfélemezhetetlenné válik, akkor függetlenül attól, hogy milyen pénzügyi termékbe fektettük a pénzünket, elértéktelenedhet a befektetésünk, vagy éppen a befektetés ment meg bennünket a pénzünk értéktelenné válásától. Ahhoz, hogy megismerhessük a pénzügyi termékek, eszközök kockázatát, először meg kell ismerkednünk néhány olyan kockázattal is, ami közvetetten hat a befektetésekre, mégsem elhanyagolható a veszély, ami következik belőlük.

A KÖZVETETT KOCKÁZATOK

A közvetett kockázatok olyan tényezők, amiknek a száma megszámlálhatatlan. Ha megérkeznek hozzánk a gonosz földönkívüliek és azzal fenyegetik az emberiséget, hogy kipusztítják a fajtáját (fajtánkat), akkor valószínűleg az összes tőzsdei részvényárfolyam mély zuhanásba kezd. Láttunk talán ilyen filmet is már a képzelet szüleményeként. A tőzsde indexek 30,40,60 százalékukat elvesztenék egy nap alatt. De vajon miért? Ha mindennek vége, akkor mit kezdhetünk az eladott részvényeink ellenértékével, a pénzzel? Valószínűleg semmit. Ha viszont mégis megmenekülnénk, lehet, hogy jobban járnánk valami mással, mint a részvény, mondjuk arannyal, ami ritka marad a föld részleges elpusztulása esetén is, de lehet, hogy valami egészen más dolog lenne a tuti befektetési eszköz az "elporladó" vállalati részvények helyett, amire gyorsan elcserélhetnénk az egyébként értéktelenné váló pénzünket is. Misztikus? Igen, de nem lehetetlen. Valószínűleg ezzel a kockázattal senki sem számol, nem igyekszik elemezni, nem akarja követni, mert a valószínűsége mérhetetlenül alacsony, többet ér az energia megspórolása, amit erre a kockázatra fordítanánk, mint amennyit valójában ér, amekkora valószínűséget hordoz.

Pénzügyi befektetéseinknél azonban léteznek nagyobb valószínűséggel számítható veszélyek is. Ezek a kockázatok nem csak teljes megjelenésükben, hanem részlegesen is kifejezhetik a kockázat változó szintjét, az ebből következő kockázati együtthatót. Egy vállalatnak nem kell csődbe mennie ahhoz, hogy essen a részvényei árfolyama. Leéghet egy gyárüzem (nem várt kockázat), megszűnhet a cég egy piaca, ami által gyengülhet az árbevétele és a profitja. Ezek az események mind negatívan befolyásolhatják a részvények árfolyamát. Közel sem igaz viszont, hogy ezek közül egyik sem látható, mérhető kockázat. A kereskedelmi háború az USA és Kína között 2019-től egyértelműen hatással van/volt a kínai vállalatokra és az amerikaiakra is. A kereskedelmi háború részletei sokszor egy-egy twitter bejegyzésben láttak napvilágot. Az, hogy melyik vállalat lesz érintve nem lehetett előre megmondani, de azt lehetett tudni, hogy minden Kínába szállító (kínai piaccal rendelkező) amerikai vállalat és minden Amerikába szállító kínai vállalat veszélyben van. Ez a kockázat ismert kockázat. A mérete és a pontos érintettsége azonban nem. Ha valaki el akarta kerülni a teljes kockázatot, akkor nem vett ilyen részvényeket. Mások pedig pont a kockázat által alulértékelt részvényeket akarták megvenni, mert abban bíztak, hogy a konfliktus megoldódik és emelkedni fognak az árfolyamok, így a kockázatot a megtérülésük fokozására használták fel.

A kockázat mértéke nem csak attól függ, hogy az adott befektetésben mekkora a veszély, hanem attól is, hogy mekkora a kitettséünk a termékben. Ha a kockázat óriási, de csak a vagyonunk 1 ezrelékével vagyunk kitettek benne, akkor túl nagy veszteség nem érhet bennünket. Ha a vagyonunk jelentős része a kockázatos termékben van, akkor az egész életünkre kihatással lehet egy kockázatos befektetés negatív kimenetele.

ORSZÁGKOCKÁZAT

Az országgkockázat egyaránt érinthet minket akkor is, ha idegen országba fektetünk be, de akkor is, ha az ország állampolgárai vagyunk. Közvetetten érinthet minket egy vállalati részvény befektetéssel is, ha a vállalat tevékenysége, vagy a tevékenységének egy része

olyan országban történik, amelyekkel történik valami negatív, ami hatással lehet az érintett vállalatra.

Országkockázat: országkockázatnak nevezzük a befektetési és hitelezési tevékenység folytatásának kockázatát egy országban, ahol a befektetési és a hitelezési tevékenység alapfeltételeinek változása kedvezőtlen hatással lehet a befektetett eszköz értékére, értékesíthetőségére, a befektetés jövedelmezőségére, a hitel értékállóságának fenntarthatóságára, visszafizethetőségére. Ilyen kockázat lehet a szabályozói feltételek változása (jogi), polgárháború, kormányváltás stb. (politikai), az ország gazdasági helyzete és annak megítélése (hitelminősítés), és valamennyi olyan dolog, ami képes negatív hatást gyakorolni a befektetés eszközére és a hitelezési tevékenység végzésére.

Az országkockázatát sok különböző dolog együtthatója határozza meg, ezek közül a legismertebbek a gazdasági, politikai, az emberi jogokhoz kapcsolódó kockázati tényezők.

Az országok kockázatát folyamatosan értékelik. Az értékelés alapján pedig kategorizálják. A legismertebb ilyen értékelés a külföldi, meghatározó hitelminősítők általi besorolás, akik véleményezik egy ország kockázatát a befektetések kockázata szerint, az államadósság besorolásával. A Moody's, a Standard and Poors és a Fitch Ratings az a három nemzetközileg jegyzett hitelminősítő, akik folyamatosan vizsgálják, értékelik és besorolják többek között a magyar államadósságot. A mai világban a legfontosabb kitétel, hogy egy ország legalább a befektetési kategóriát elérje a kategória rendszerben, ami azt jelenti, hogy a hitelminősítő befektetésre ajánlottan értékeli az ország államadósságát és azon keresztül a befektetési eszközeit. Magyarország 2019-ben mind a három hitelminősítő esetében a befektetési kategóriában (felette) tartózkodik.

Az alábbi táblázat azt szemlélteti, hogy a három hitelminősítő milyen kategóriákba sorolja az országok államadósságát és milyen értékelés tartozik az egyes kategóriákhoz.

MOODY'S		STANDARD AND POORS		FITCH RATINGS		
Hosszútávú	Rövidtávú	Hosszútávú	Rövidtávú	Hosszútávú	Rövidtávú	Besorolás
Aaa	P-1	AAA	A-1+	AAA	F1+	Legjobb (P)
Aa1		AA+		AA+		Magas kategória
Aa2		AA		AA		
Aa3		AA-		AA-		
A1	P-2	A+	A-1	A+	F1	Felső-közepes kategória
A2		A		A		
A3		A-		A-		
Baa1	P-3	BBB+	A-2	BBB+	F2	Alsó-közepes kategória
Baa2		BBB		BBB		
Baa3		BBB-		BBB-		
Ba1		BB+		BB+		Nem

Ba2	Not Prime	BB	B	BB	B	befektetési kategória
Ba3		BB-		BB-		spekulációs
B1		B+		B+		Erősen spekulatív
B2		B		B		
B3		B-		B-		
Caa1		CCC+	C	CCC+	C	Alapvetően rizikós
Caa2		CCC		CCC		
Caa3		CCC-		CCC-		
Ca		CC	C	CC	C	Rendkívül spekulatív
		C		C		Fizető-képtelenséggel fenyegető
C	RD	D	DDD	D	Csődben, fizetőképtelen	
/	SD		DD			
/	D		D			

2019-ben Magyarország besorolása a következő: Moody's: Baa3, SP: BBB, Fitch: BBB. Jól látszik, hogy Magyarország adósságbesorolása egyedül a Moody's esetében van éppen a befektetői kategóriában, miközben a Standard and Poors és a Fitch Ratings esetében két szinttel haladja meg a befektetői kategória határát.

Az országgockázat azért nagyon lényeges a befektetések szempontjából, mert a legtöbb külföldi tőke csak akkor érkezhethet hazánkba, ha a befektetési kategóriában vagyunk. A külföldi befektetők az ország kockázatosságát leginkább a hitelminősítők alapján határozzák meg. Számos külföldi befektetési alap csak akkor vásárolhat egy országban befektetési eszközöket, ha legalább a három minősítőből kettőnél a befektetési kategóriában van az adott ország.

A kockázati besorolás azért is fontos, mert a külföldiek a befektetéseiket egy adott országban az ország hivatalos fizetőeszközében eszközlik, így jelentősen ki vannak szolgáltatva a fizetőeszköz árfolyamváltozásának. Ez egy meghatározó része a devizakockázatnak. A befektetések leértékelődése az ország fizetőeszközében azt jelenti, hogy a befektetők nominálisan kevesebb euróra, dollárra, egyéb fizetőeszközre tudják majd elcserelni a forintjukat, miután a befektetés eladásából származó pénzeszközt haza akarják vinni. Pontosan ez a helyzet a magyarországi működésű külföldi multinacionális vállalatokkal is, akik a forintban megtermelt profitjukat nem mindegy, hogy mennyi devizára tudják majd átváltani.

Ahhoz, hogy egy országban a befektetések külföldi és belföldi volumene egészséges legyen és tudjon maradni, elengedhetetlen, hogy az ország kockázati besorolása minimum befektetési kategória legyen.

Az országgockázat értékelésénél, vizsgálatánál rendkívüli fontosságú az adott ország kormányzatának viselkedése a piacgazdaság, a társadalmi értékek és egyéb meghatározó

fontosságú, a bizalmat erősítő tevékenységével kapcsolatosan. A kormányzati irány, viselkedés erős kockázatonnövelő vagy csökkentő tényező.

SZEKTORKOCKÁZAT

A gazdasági élet különböző működési területeit, gazdálkodásai ágait szektorokra szokták osztani. A pénzügyi kockázatok jelentős része ezekből a gazdasági szektorokból következhet. Az igazság az, hogy a szektorok kifejezés némileg keveredik a gazdasági fogalomkörben, mert az amerikai szektorok adoptációja az értékpapír-kereskedelmi fogalomkörben eltér a közgazdaságtan három alapvető szektorától (primer, szekunder, terciér).

Indexeket létrehozó és működtető szervezetek az MSCI (Morgan Stanley Capital International) és a Standard and Poor's hozták létre az úgynevezett Global Industry Classification Standard (GICS) rendszert, ami az elsődleges pénzügyi sztenderd a értékpapírok szektorális besorolására. A GICS 11 szektort állít, ami 24 ipari csoportra, 68 ágazatra és 157 alcsoportra oszlik.

A gazdaság működési területeit szektorokra osztották a GICS sztenderd létrehozásával. Ezen szektorok szerinti felosztások alkalmasak arra, hogy a működési területek követhetőek legyenek különböző mérő-, mutató számok alapján. A gazdaság amerikai megközelítésű működési szektorai az alábbiak: 1. Energia (Energy). 2. Áru (Materials). 3. Ipar (Industrials). 4. Diszkrécionális fogyasztási cikkek (Consumer Discretionary). 5. Alapvető fogyasztási cikkek (Consumer Staples). 6. Egészségügy (Health Care). 7. Pénzügy (Financials). 8. Információ Technológia (Information Technology). 9. Telekommunikációs Szolgáltatás (Telecommunication Services). 10. Közszolgáltatások (Utilities). 11. Ingatlan (Real Estate).

Fontos tény, hogy a világban kialakuló válságok (gazdasági, pénzügyi kockázatok) jellemzően szektorális kiindulási pontokkal rendelkeztek. Az egyes szektorokból kiinduló válságok sokszor kiterjednek a gazdaság jórészére, akár az egészére is és alkalmasak lehetnek arra, hogy ne csak közvetlen gazdasági kockázatokat jelentsenek, hanem a gazdasági problémákon keresztül átterjedjenek valós társadalmi problémákra, amik végül polgárháborúkká, háborúkká eszkalálódhatnak.

Ilyen szektor által okozott válság volt legutóbb a pénzügyi válság is (financial crisis), ami a pénzügyi szektorból indult 2008-ban, de hatással volt a reálgazdaság egészére világszerte és némileg társadalmi következményekkel is rendelkezett.

A közelmúlt jelentősebb válságai:

- 1997 - távol-keleti válság (real estate - ingatlan) - ingatlanárak problémája
- 1998 - orosz válság (financial - pénzügy) - részleges orosz államcsőd
- 2000 - dotcom válság (technology - technológia) - internetes buborék
- 2008 - nagy pénzügyi válság (financial - pénzügy) - féktelen hitelezés

A szektorok kockázatait tehát folyamatosan velünk vannak. A szabályozás folytatólagosan próbálja tompítani azokat a kialakuló válsághelyzeteket, amelyek teljesen normális

velejárói a ciklikus piacgazdaságnak. **A szabályozás, a megelőzésre való törekvés eszközeinek fejlődésével bizonyosan “gyógyírt” találhatunk számtalan helyzetre, szituációra, de a modern gazdaságokban éppen az a szép, hogy minden helyzet, szituáció nem modellezhető, így felkészülni sem tudunk mindenre és megelőzni sem tudunk mindent. A piacgazdaság alapvető fogalma a ciklikusság, amiből rendszeresen következnek, alakulnak ki válsághelyzetek.**

A gazdasági szektorok, mint a piacgazdaság működési területei, jól reprezentálják a teljes gazdasági mechanizmus különböző területeit, azonban közel sem igaz, hogy a szektorokra osztás teljesen helyes eljárás. A gazdaságban ezek a területek sok tényezőben függnék egymástól, így a totális szegmentáció helytelen. A szektorokra jellemző egyes mutatók és azok változásai közvetlen hatással lehetnek más szektorok teljesítményére, működésére is, ezért a mutatóik követése, mérése sok esetben helytelen önálló szektorelemzésként és a jelentkező kockázatok is általában mátrixszerűen jelentkeznek, ritkábban az egyes szektorok önálló kockázataként. Például a pénzügyi szektor válságából következhet a lakosság fogyasztási eszköz vásárlási hajlandóságának gyengülése, az eladósodottság extrém növekedése, az ingatlanpiac visszaesése a vásárlói erő hiányaként és számos egyéb összefüggés.

A piacgazdaság egészére jellemző, hogy a szektorok teljesítménye eltér egymástól, még akkor is ha sok szempontból a működésük összefügg. A jelenben (2019.) például a technológia az uralkodó szektor, miközben a 2008-as pénzügyi válság előtt a pénzügy volt a leggyorsabban növekvő és legjobban teljesítő szektor a világgazdaságban. Amint a teljesítményük, úgy a kockázatuk is eltérő a gazdasági szektoroknak. A kockázatok mértéke erősen függ a szektorok általános működésétől és a szabályozás (állami) feltételeitől. **A piacgazdaság fejlődése kötelező szabályrendszert alkot minden gazdasági területre, de ezek a szabályok sem tökéletesek és sokszor alkalmatlanok a veszélyek, kockázatok és a belőlük kialakuló válságok tökéletes kezelésére.**

VÁLLALATI KOCKÁZAT

A gazdaság különböző területeit vállalkozások népesítik be. Ezek a gazdálkodó szervezetek arra hivatottak, hogy a közgazdaságtan gazdálkodás kérdéskörének három alapvető kérdését válaszolják meg a működésükkel: Mit? Kinek? Hogyan? A vállalkozások eleve kockázati jelleggel jönnek létre. Kockázatot vállalnak a profitlejük elérése érdekében. Már maga a vállalkozás szó is arra utal, hogy vállaljuk valaminek a teljesítését, de erre a teljesítményre nincsen semmi garancia, csupán az, hogy dolgozunk annak megvalósulásáért.

Vállalkozást valamilyen tőkeelem, alapvetően pénz befektetésével hozhatunk létre. A vállalkozás működése során ez az a pénz, amit kockáztatunk, kivéve, ha egyéb kötelezettségeket is jelent a befektetés, amely kötelezettségek meghaladhatják a befektetett tőkénket.

A vállalat működését a piac és az életképessége határozza meg, miközben valamilyen árut, terméket, szolgáltatást állít elő, hogy az előállított jószág értékesítéséből hasznot realizáljon, tehát a jószág teljes előállítási költségét (beleértve az összes közvetett és közvetlen költséget) levonva a jószág eladási árából pozitív különbözet adódjon, ami a vállalkozás haszna.

A vállalkozás számtalan kockázatnak van kitéve, miközben arra törekszik, hogy profitcélját teljesítse. Számos kockázat jelentős mértékben csökkenthető, számos kockázat kizárható, de az összes kockázat kizárása lehetetlen. A vállalkozás velejárója a kockázatvállalás. A vállalkozás kockázatvállalásának arányosnak kell lennie a profitcél mértékével, ennek fejében vállalható. A kockázat megítélése, mint tényező és a profitcél, mint elvárás szubjektív alapú tényező, amit a vállalkozási kockázat viselőjének kell elfogadnia a kockázat vállalásával, cserébe a haszonra irányuló jogosultságért.

A vállalkozás kockázata minden olyan lehetséges veszély, amelynek bekövetkezése negatívan befolyásolja a vállalkozás tevékenységét, gazdálkodását, amely közvetlenül hat a vállalkozásba fektetett pénzünkre vagy a pénzünk jövedelemtermelő képességére.

Egy vállalkozás kockázata nem csupán azt jelenti, hogy elveszíthetjük a befektetett pénzünköt. Minden olyan dolog bekövetkezésének veszélye kockázatot jelent, ami az elvárt profitcélunkat, a vállalkozás működésével kapcsolatos terveinket negatívan befolyásolja.

A vállalkozás sikere rengeteg tényezőtől függhet. A vállalkozás irányításaként dolgozó személy(ek), testület(ek) hívatottak meghozni a vállalat irányításához szükséges döntéseket, mérlegelni a kockázatokat a vállalat működésével kapcsolatban.

(FELSŐ) VEZETŐI KOCKÁZAT

A vállalatokat emberek irányítják, dacára annak, hogy a robotok fejlődése, a mesterséges intelligencia térnyerése egyre nagyobb mértékű az elmúlt években. Az irányítási jogkörrel felruházott vezetők létszáma, az irányító és az irányítást felügyelő testületek száma leginkább a vállalkozás méretétől, a végzett működési tevékenység nagyságrendjétől függ.

A tőzsdei társaságok nyilvánosan működő részvénytársaságok. Legtöbbjük rendelkezik Igazgatósággal, amely testület tagjai jogosultak dönteni a vállalat irányításával kapcsolatos kérdésekről. Az Igazgatóság alatt helyezkedik el általában az operatív vezetés, aminek az első számú felelőse a vezérigazgató, aki alá tartozik a vállalat összes munkavállalója, akik a vezetői és végrehajtói pozícióikban dolgoznak a vállalat mindennapi működéséért.

A vállalat működésének, a döntések és végrehajtások szabályszerű folyamatának az ellenőrzése a Felügyelő Bizottság feladata. (Számos intézménynél működnek egyéb ellenőrző területek is, így például belső ellenőrzés, compliance.) Ellenőrzési területnek minősül a könyvvizsgáló szerepköre is, aki azért felel, hogy a vállalat könyvelése, az abból származó mérleg, kimutatások és egyéb kötelező pénzügyi dokumentációk helyesen mutassák be a vállalat működését, értékét, pénzügyi és gazdasági jellemzőit.

A vezetői feladatok ellátása alapvető hatással van a vállalat működésére. A döntési mechanizmus során számos kockázati tényező jelentkezik. A felsővezetés munkavégzése rengeteg jó és rossz döntésből áll, ahol a rossz döntések érdemi kockázatokat, veszélyeket jelenthetnek a vállalat egy részére, de akár az egész vállalatra is.

A vezetés nem csak a rossz döntéseivel okozhat kárt a vállalatnak, nem csak a döntései járhatnak kockázattal. Az egyéni érdekek sokszor különbözhetnek a vállalat érdekeitől és ez az érdekellentét hátrányos lehet a vállalatnak és előnyös a személynek, aki a vezetés feladat körét látja el. A vállalat érdekeivel szemben a személyes érdekek előnyben részesítését a törvények alapvetően tiltják, ezért az ilyen felsővezetői magatartás a legtöbbször bűncselekmény.

A vezetői kockázat a fentiekben említettek mellett még sok-sok egyéb esetben is azonosítható. Például egy meghatározó vezető felmondása, elhalálozása, munkavégzése akadályoztatása (stb.) is jelentős kockázati tényező.

A vállalat szervezete törekszik arra, hogy szabályzataival, eljárásaival, a vezetőire alkalmazott érdekeltségi rendszer kialakításával csökkentse a vezetőivel kapcsolatos kockázatait.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, milyen közvetett kockázatok vannak a pénzügyi kockázatok területén. Ezek a kockázatok fontos alapjait képezik a pénzügyi kockázatoknak, de csak ritkán jelentik közvetlenül az egyes pénzügyi termékek kockázatait.

A PÉNZÜGYI TERMÉK KOCKÁZATA

Számtalan pénzügyi termék létezik. Ezeknek a termékeknek a köre folyamatosan változik, leginkább bővül, de arra is vannak példák, hogy a szabályozás a termékek egyes fajtáit vagy betiltja vagy olyan előírásokat alkalmaz, amik alapjaiban változtatják meg bizonyos termékek jellemzőit.

A pénzügyi termékek definiálása a hatályos magyar törvény által (2007. évi CXXXVIII. törvény) a pénzügyi eszközök fogalmaként szerepel. A pénzügyi termékek, eszközök körével a jelen fejezet nem foglalkozik, csupán az általános kockázataikat, mint összefoglaló kockázati tulajdonságokat elemzi.

A pénzügyi termékek olyan eszközök, amik pénzért vásárolhatók meg. Ezt a vásárlást, mint eljárást, befektetésnek nevezzük. A befektetés során tehát a pénzünket fektetjük be a pénz- és tőkepiacon valamilyen befektetési eszközbe. Miután megvásároltuk az adott eszközt, azt várjuk tőle, vagyis az általa reprezentált befektetésünktől, hogy valamilyen jellegű, fajtájú hozamot biztosítson. Ez a többletérték sok különböző formában jelentkezhet, lehet kamat, hozam, osztalék, árfolyamnyereség, esetlegesen tőkeleszállítás stb. hozadéka.

Mind a tőkénk, mind az elvárt hozam tekintetében kockázattal kell számolnunk. Sem az árfolyamnyereségre, sem az osztalékra stb. nincsen biztos garancia és amennyiben az eszköz kibocsátója vállalna is visszavásárlási (magasabb árfolyam a vételi értékünkénél) vagy osztalékfizetési garanciát, akkor is rendkívül sok tényező miatt alakulhatna úgy, hogy ez a kibocsátói garancia teljesítése valamilyen okból ellehetetlenüljön. Maga a kibocsátó által ígért/vállalt garancia sem teljes, mert maga a kibocsátó is lehet egyfajta kockázat (kibocsátói kockázat).

A pénzügyi termékekbe történő befektetéskor kötelezően kockázatot kell vállalnunk, a kérdés az, hogy ezt a kockázatot mekkora mértékűnek ítéljük és a cserébe várt hozamhoz képest milyen arányú, nagyságrendű. Ha például magyar állampapírt vásárolunk, akkor azt kell mérlegelnünk, hogy a magyar állam mekkora kockázatot jelent (mekkora a valószínűsége, hogy nem fizeti vissza a pénzünket) és ehhez a kockázathoz képest mit jelent a hozam, kamat amit az állampapír befektetésre kaphatunk.

Aki azt gondolja, hogy létezik kockázatmentes befektetés, nagyon komoly tévedésben van és nem sokat tud a valódi kockázatokról a pénzügyi eszközökkel kapcsolatban. Aki viszont minden kockázatot ki akar zárni, az a lehetetlenre vállalkozik, mert a kockázat a be nem fektetett pénzünk esetén is jelen van (pl. infláció), az egyedüli eset, amikor a pénzügyi kockázat zérus, ha nem rendelkezünk semmilyen vagyonelemmel sem, ezért nem is érhet minket pénzügyi kockázat, ez viszont nagyon ritkán és nagyon keveseknél fordul csak elő a mai "modern" világban.

LIKVIDITÁSI KOCKÁZAT

Valószínűleg a legismertebb kockázati tényezők között a legkevésbé fontosnak és “félelmetesnek” ítélt kockázat a likviditási kockázat. Miközben alapvetően azzal vagyunk elfoglalva, hogy a pénzügyi eszközünk, például egy részvény árfolyama miként változik napról napra, nem sokat foglalkozunk azzal a nagyon fontos kérdéssel, hogy képesek vagyunk-e egyáltalán értékesíteni a befektetésünket, és ha igen, mennyi idő alatt tudjuk eladni azt. Pontosan ugyanez vonatkozik arra is, hogy ha venni akarunk egy bizonyos terméket, meg tudjuk-e venni és ha igen mennyi idő alatt?

A pénzügyi termék likviditásának fogalma egy olyan mérőszám, ami azt vizsgálja, hogy egy adott termék egy bizonyos időszakon belül mennyire forgalmas, tehát a termék kötési egységeiből mennyi cserél gazdát egy bizonyos időszakon belül, viszonylag kiegyensúlyozott árfolyammozgás mellett. A forgalmasságot lehet az összes forgalomban lévő, az adott pénzügyi eszköz darabszámához viszonyítani (például napi részvény forgalmi mennyiség az összes kibocsájtott részvényhez képest egy adott részvény esetében), de lehet összegszerűen is meghatározni. A nagy forgalmú pénzügyi eszközöket magas likviditásúnak, a kis forgalmú pénzügyi eszközöket alacsony likviditásúnak nevezzük.

A nagy forgalmú, magas likviditású pénzügyi eszközöket könnyebben és gyorsabban lehet nagyobb volumenben is megvenni és eladni, a kis forgalmú, alacsony likviditású pénzügyi eszközöket nehezebben és lassabban lehet nagyobb volumenben is megvenni és eladni.

A “nagyobb volumen” ugyanakkor viszonylagos, ahogyan a kibocsájtott pénzügyi termékek, eszközök “nagyságrendje” is változó. A likviditást ezért nem csak darabszámban és pénzértékben kell vizsgálni, hanem viszonyítani kell az adott kibocsájtott pénzügyi termék teljes méretéhez képest is, darabszámban és pénzértékben.

A likviditás valós mérhetősége nem feltétlenül egyértelműen levezethető az adott pénzügyi eszköz ismert forgalmából. Számos ismeretlen tényező jelentkezik. Például volumenhez kötött vételi vagy eladási ajánlatok (kisebb eladási volumen esetén nem aktiválódik a vételi ajánlat és fordítva, kisebb vételi volumen esetén nem aktiválódik az eladási ajánlat), de lehetséges egy olyan vételi vagy eladási forma is, ami a vételi és eladási oldalon csak abban az esetben lenne mérhető, ha lényegesen magasabb forgalmú ellenoldali ajánlat jelentkezne.

Nagyon jó példa a likviditás valós volumenének számíthatatlanságára az árjegyzői kereskedés, ahol a vételi és eladási oldalon az árjegyző jegyez árat és az árjegyzés során “mutatott” vételi és eladási volumen sokszorosa érkezik újbóli ajánlatként, amennyiben kielégítették a “mutatott” vételi és eladói árjegyzés mennyiségét.

Az alacsony likviditás kockázata meghatározó jelentőségű, mert részben vagy egészben lehetetlenné válhat egy adott pénzügyi eszköz értékesítése, a pénzügyi eszközből, mint pozícióból történő kilépés, a pozíció zárása, a további veszteség, pénzügyi kockázat megszüntetése, elkerülése.

ÁRFOLYAMKOCKÁZAT

A pénzügyi termékekkel alapvetően kétféle módon tudunk árfolyamnyereséget elérni. Az úgynevezett “Long ügyletek” esetén az adott pénzügyi terméket először megvásároljuk (hosszú pozíciót veszünk fel benne), majd a későbbiekben igyekszünk a vételnél magasabb árfolyamon értékesíteni a terméket. Amennyiben sikerül magasabb árfolyamon eladnunk, mint a vásárlási árunk volt, akkor árfolyamnyereséget realizálunk. Az úgynevezett “Short ügyletek” esetén az adott pénzügyi terméket először eladjuk (rövid pozíciót veszünk fel benne, ez vagy a termék jellegéből adódóan automatikusan lehetséges, vagy például egy részvény esetében kölcsönből valósítható meg az eladási ügylet), majd a későbbiekben igyekszünk az eladásnál alacsonyabb árfolyamon visszavásárolni a terméket. Amennyiben sikerül alacsonyabb árfolyamon visszavennünk, mint az eladási árunk volt, akkor árfolyamnyereséget realizálunk.

A lényeg tehát, hogy akár Long, akár Short ügyletet kezdeményezünk, profitot akkor érhetünk el, ha a vételi árunk alacsonyabb, mint az eladási árunk, vagyis az eladási árunk magasabb, mint a vételi árunk.

Az árfolyamnyereség elérése azonban nem csak a vétel és az eladás árfolyamától függ, hanem az ügyletkötéssel kapcsolatos költségektől is. Ilyen költségek lehetnek a tranzakciós költségek, amelyek az adott ügyletet terhelik, de számítanunk kell az általános költségekre is, ami a számlánk vezetésével, fenntartásával kapcsolatosan jelentkező díjtételek. Sok esetben a költségek felelnek azért, hogy egy ügylet negatív kimenetelű lesz, habár a vételi árunknál magasabb volt az eladási árunk.

Az árfolyamnyereség elérése érdekében kockázatot vállalunk, mert nincsen biztos garancia arra, hogy a vételi árunknál magasabb áron tudunk eladni egy pénzügyi eszközt (Long ügyletkör), illetve az eladási árunknál alacsonyabb árfolyamon tudunk visszavásárolni egy pénzügyi eszközt (Short ügyletkör). A kockázat mértéke számos tényező függvénye lehet, akár a teljes befektetett pénzeszközünket elbukhatjuk, egyes esetekben (tőkeáttételes kereskedés) a befektetett összegünket meghaladó veszteség is érhet bennünket.

A pénzügyi eszközök között sok olyan strukturált termék is szerepel, amelyek árfolyamának változása nem csak közvetlenül jelentheti az árfolyamnyereség- vagy veszteség eredményét, hanem kötődhet az eredményesség egyéb feltételekhez, más eszközökhöz is. Ezekre a termékekre általában speciális és nem általános szabályok értelmezhetőek.

HOZAMKOCKÁZAT

A hozamkockázat több különböző fajtájú kockázatot jelenthet, ahogy a hozam fogalma is eltérő lehet a befektetések megtérülésének értelmezésekor. A hozam lehet egy hitelviszony jogi alapjaként egy kötvény kamata, hozama, de lehet egy részvény elvárt árfolyamnyereségéből adódó hozamérték is vagy akár egy bonyolult hozamgörbe, a kötvények lejárat szerkezeteként. A hozam lehet fix, vagyis egy kötelezőként vállalt befektetési hozamfelár, de lehet egy változó értékű, valamihez köthető hozam is (például inflációhoz).

Hozam (egyszerűen): A befektetések tőkenövekménye.

Hozamkockázatnak nevezzük az elvart hozam nem teljesüléséből adódó kockázatot, illetve a hozamkörnyezet változásának a befektetésre gyakorolt kockázatát, amennyiben a befektetés értékesítésre kerül, vagy időszakosan elszámolódik (fixed income jellegű befektetések).

Ha például egy tízéves állampapírt vásárolunk 5 százalékos fix hozammal és egy év múlva a hozamkörnyezet változásaként a tíz éves állampapír hozama 10 százalékra változik, azonnali eladás esetén jelentős veszteség ér bennünket, mert az 5 és 10 százalék közötti hozamfelárral eladott kötvényen (9 évre számított éves 5 százalékos hozamfelár) elbukhatjuk a befektetésünk jelentős részét. Ellenben, ha megtartjuk az 5 százalékos kötvényünket a futamidő végéig, akkor hozamot realizálunk a veszteség helyett, de ez a hozam viszonylagos értékű, mivel időközben a lényegesen magasabb hozamkörnyezetben, egy sokkal alacsonyabb hozamú befektetéssel számolhattunk.

Az elmúlt évtizedben megjelent a negatív kamatú befektetések fogalma, amikor az elvart hozam, már a befektetések kezdeményezésekor számítottan negatív végkimenetelű befektetést eredményez, ami a befektetések tőkecsökkenését jelenti. Az ilyen és ehhez hasonló folyamatok már önmagukban is jelentős kockázatokat hordoznak. Egyrészt azért, mert ismeretlen területtel kell számolni a közgazdaságtan több évtizedes hatás mechanizmusában, másrészt a hozam nélküli, negatív kamatokkal (hozamokkal) számított befektetések megítélhetetlen pénz- és tőkepiaci turbulenciákat okozhatnak.

SZOLGÁLTATÓI KOCKÁZAT

A pénzügyi termékek közvetítése engedélyhez kötött, ellenőrzött és felügyelt szolgáltatások összessége, ami felügyeletét a Magyar Nemzeti Bank látja el. A pénzügyi termékek, eszközök, mint befektetési eszközök közvetítését, kereskedését Befektetési Vállalkozások ("befektetési szolgáltatók"), illetve befektetési szolgáltatási tevékenységgel rendelkező bankok végezhetik.

A befektetési vállalkozások, bankok ("befektetési szolgáltatók") a tevékenységük során harmadik fél részére (ügyfelek) ellenérték fejében nyújtanak, végeznek befektetési szolgáltatást. A szolgáltatás végzése, végrehajtása közben különböző jellegű és mértékű kockázatot jelenthet a szolgáltató tevékenysége.

A legfontosabb, kiemelt kockázatok: 1. A szolgáltató csődjének kockázata. 2. A szolgáltató és az ügyfél között létrejött szerződéses jogviszonyból eredő kockázat. 3. Ügyletek végrehajtásának kockázata. 4. Elszámolási kockázat. 5. A szolgáltató partner kockázatának ügyfélre gyakorolt kockázata. 6. A szolgáltató tevékenységének MNB általi felfüggesztésének, szüneteltetésének kockázata. 7. A szolgáltató által vezetett számlák feletti törvénykezés, állami rendelkezés kockázata (szabályozói). 8. Stb.

1. A szolgáltató csődjének kockázata. A pénzügyi területen szolgáltató bankok és brókercégek csődje alapvetően két okból következhet be. Bekövetkezhet azért, mert a tevékenység végzése során a saját kockázatvállalásukból adódóan vagy partnereik kockázatvállalásából következően olyan káresemény éri a szolgáltatót, ami

meghaladja a teljes saját vagyonát. Ezek a kockázatok minden területet érintenek, nem csak a pozíciókból eredő kockázatokat, de a legvalószínűbb a fizetéseképtelenség kialakulására mégis a pozíciók megbízói vagy/és saját állományának kedvezőtlen és szélsőséges árfolyam elmozdulásából eredő kockázata, mert a többi kockázati esetben általában a fizetéseképtelenség bekövetkezése nincs hatással az elkülönítetten kezelt ügyfélvagyonra, az kiadható akkor is, ha a szolgáltató nem tudja rendezni egyéb kötelezettségeit. A másik eset, ami a szolgáltató csődjéhez vezethet és érintheti az ügyfélvagyont is, a szolgáltató alkalmazottai által elkövetett bűncselekményből következő ügyfélvagyon sérelme. Mind a két esetben, a működési és alkalmazotti visszaéléssel kapcsolatos csődhelyzet megelőzése érdekében, a szolgáltatókat rendkívül sok és szigorú szabály köti a tevékenységük végzésével, az alkalmazott személyi állományukkal összefüggésben. 2015-ben Magyarországon a Budacash, Quaestor és Hungária brókercégek csődhulláma söpört végig a magyar tőkepiacon több száz milliárd forintos kárt okozva a befektetőknek.

2. A szolgáltató és az ügyfél között létrejött szerződéses jogviszonyból eredő kockázat. Ez a kockázat azt jelenti, hogy az ügyfél ki van szolgáltatva a szolgáltatóval kötött szerződése alapján számos olyan kockázatnak, ami jogi úton nem vagy csak nehezen érvényesíthető a szolgáltatóval szemben. Például az üzleti feltételek változása és ügyfél általi követhetősége, kötelezettségek terhe és számos, a szerződéses jogviszony által támasztott követelmény, ami érdemi pénzügyi terhet eredményezhet. Amennyiben lenne is módja az ügyfélnek a peres eljárásra, az önmagában is időt, ráfordítást, pénzügyi terhet jelentene.
3. Ügyletek végrehajtásának kockázata. A szolgáltató felel az ügyfél által adott megbízások felvételéért/fogadásáért és teljesüléséért. Mégis számos olyan szituáció lehet, amikor az ügyfél megbízása nem, vagy csak részben teljesül, adott esetben kedvezőtlenebbül, mint az történhetett volna. Ilyen eset lehet például az online kereskedésben a kommunikációs csatorna szolgáltatói rendelkezésre állása, a tőzsdei rendszer működése, a bróker elérhetősége stb., amivel kapcsolatos felelősségét a szolgáltató igyekszik kizárni, de a kockázat adott, az ügyfelet kár érheti, amit nem egyértelműen tud érvényesíteni a szolgáltatóval szemben.
4. Elszámolási kockázat. Az értékpapír-kereskedelem során az ügyfél által vásárolt pénzügyi eszköz fizikai teljesülésének, elszámolásának kockázata, ami nem vagy nem időben teljesül, így az ügyfelet kár érheti.
5. A szolgáltató partnerkockázatának ügyfélre gyakorolt kockázata. A legtöbb befektetési szolgáltató tevékenysége során egyéb partnerekkel, letétkezelőkkel, végrehajtókkal dolgozik együtt. Ezen partnerek viselt kockázatainak egy részét ki tudja zárni és közvetlenül az ügyfélre tudja terhelni, amennyiben ezek a szolgáltatók nem állnak helyt az esetlegesen okozott károkért.
6. A szolgáltató tevékenységének MNB általi felfüggesztésének, szüneteltetésének kockázata. A szolgáltatók tevékenységét a Magyar Nemzeti Bank felügyeli. Amennyiben súlyos tevékenységi hibát, törvénysértést, visszaélést tapasztal az ellenőrzési és felügyeleti tevékenysége végzése során az MNB, a szolgáltatót felfüggesztheti, esetlegesen az engedélyét is visszavonhatja. Ezekben az esetekben az ügyfelet számos kár érheti. Például a pénz és értékpapír mozgatózásának korlátozása (eszközhöz jutás, rendelkezés felette), a megbízás adás ellehetetlenülése, nyitott pozíciók zárhatatlansága stb., amik mind okozhatnak kárt, veszteséget, érvényesíthetőségük a szolgáltatóval szemben kérdéses.
7. A szolgáltató által vezetett számlák feletti törvénykezés, állami rendelkezés, szabályozás kockázata. Az összefoglalóan szabályozói kockázat jelentése az, hogy a szolgáltatótól és ügyfelétől függetlenül bekövetkező szabályozói változások - amik a szerződéses jogviszony kialakításakor még mások voltak vagy nem léteztek - hatással lehetnek a szolgáltató működésére, tevékenységének végzésére, de akár az ügyfélre

és eszközeire is direkt vagy indirekt módon. Számlabefagyasztás, rendkívüli adók stb. nem várt eseményeként kárt, költséget jelenthetnek mind a szolgáltatónak, mind az ügyfélnek.

8. Stb. Számos egyéb kevésbé releváns vagy nem azonosított kockázati tényező, ami az ügyfél és a szolgáltató közötti együttműködésből, a szolgáltató tevékenységéből, a szabályozói rendelkezésekből adódhat.

OBA ÉS BEVA

A szolgáltatói kockázatokat nem csak az egyén szintjén kell vizsgálni, hanem a teljes társadalmi alapokon is kötelező mérlegelni: mennyire fontos egy országban a pénzügyi bizalom, az a garanciarendszer, ami tompítja a lakosság és vállalatok kiszolgáltatottságát a pénzügyi intézményekkel szemben.

Magyarországon a lakosság és a jogi személyek pénzét és pénzügyi eszközeit két fajta alap védi a szolgáltatók esetleges csődjének bekövetkeztekor. Ezek az alapok azonban nem minden esetben és nem minden termékkel kapcsolatban nyújtanak védelmet és számos szabállyal rendelkeznek, többek között értékhatárral, amire a biztosítás kiterjed.

OBA - Országos Betétbiztosítási Alap

Az OBA tagjai a bankok, lakástakarék-pénztárak, a takarékszövetkezetek és a hitelszövetkezetek, valamint ezek külföldi fióktelephelyei. Az OBA biztosítási szolgáltatása csak a tagintézeteire terjed ki.

Az OBA védelme nem minden banki termék, megtakarítási forma után adott. A betétbiztosítás védelme kizárólag a tagintézeteknél vagy külföldi fiókjaiban elhelyezett, névre szóló banki betétekre vonatkozik, a lekötéstől függetlenül (betéti okirat, betétszámla, folyószámla, bankszámla, fizetési számla). A törvényi időszakos változások miatt az OBA védelme kiterjed a 2003. január 1. és 2015. július 2. között, a bankok által kibocsátott kötvényekre és letéti jegyekre, azok lejáratáig.

Csak az OBA tagjai jogosultak Magyarországon betétgyűjtésre és csak ezek lehetnek az OBA tagjai. A hatályos törvényi rendelkezések alapján a hitelintézeti engedéllyel rendelkező szervezetek számára kötelező az OBA tagság.

Az OBA a hitelintézet fizetéseképtelensége esetén, amennyiben a bankbetétből a pénz nem vehető fel, az ügyfél részére 20 munkanapon belül kártalanítást fizet. A kártalanítás legfeljebb betétesenként és egy hitelintézetre összevontan 100 ezer eurónak megfelelő forintösszeg (ez az összeg kivételes esetekben legfeljebb 50 ezer euróval növekedhet).

Ha az ügyfél (magán- és jogi személy) több bankban helyezi el a pénzét, akkor több banknál válik, bankonként 100 ezer euróig biztosítottá.

BEVA - Befektető Védelmi Alap

A BEVA tagjai a Befektetési alapkezelők, a Befektetési vállalkozások, illetve azok a Hitelintézetek lehetnek, akik rendelkeznek befektetési szolgáltatási tevékenység végzésére kiadott engedéllyel. A BEVA kártalanítása csak azokra a befektetőkre

vonatkozik, akik a BEVA tagjával kötöttek érvényes szerződést és a nevükön nyilvántartott pénzt vagy/és pénzügyi eszközt a befektetési szolgáltató nem tudja kiadni.

A BEVA által nyújtott biztosítás a megbízási-, az értékpapír-kereskedelmi és a portfóliókezelési tevékenységekre, valamint az értékpapír letéti őrzésre, letétkezelésre, továbbá az értékpapír- és ügyfélszámla vezetési szolgáltatásokra terjed ki.

A BEVA biztosítása maximum 100 ezer euró forintban kifejezve, ügyfelenként és szolgáltatónként. A kártalanítás összege egymillió forintig 100 százalék, egymillió forint és az egymillió forint feletti összeg kilencven százaléka.

Az alábbi esetekben nem fizet a BEVA kártalanítást

- ha a befektetővel szerződő szervezet a szerződés megkötésekor nem volt tagja a BEVA -nak,
- ha a befektetés bankbetéten alapul,
- ha a követelés alapja a befektetés értékvesztése,
- ha a befektető jogszabály által kizárt a kártalanításból,
- ha a befektető nem rendelkezik biztosított szerződéssel, illetve a követelése nem a BEVA tagjának a birtokába került pénz-, vagy pénzügyi eszköz kiadására vonatkozik,
- ha a befektető a BEVA-tag nyilvántartásaiban nem szerepel.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy mik a befektetésünkre ható közvetlen kockázatok.

ÉLET A PÉNZÜGYI KOCKÁZATOKKAL

A kockázatok kizárására törekvés csak úgy lehetséges, ha igyekszünk egyáltalán nem felvállalni kockázatokat. Mint azt a korábbiakban megvizsgáltuk, lehetetlen minden kockázatot kizárni, még akkor is, ha nem csinálunk semmit a pénzünkkel (pl. infláció). A racionalitás azonban az, hogy nem is érdemes minden kockázat elkerülése, sőt kimondottan indokolt elemezni, vizsgálni és kezelni a kockázatokat annak érdekében, hogy ésszerű döntéseket hozhassunk befektetéseink során.

A kockázatokkal együtt kell élnünk, de minél professzionálisabban igyekszünk mérlegelni és kezelni a kockázatainkat, annál nagyobb valószínűséggel érhetünk el mind kiemelkedőbb eredményeket a befektetéseink eredményeként.

Az elmúlt évtizedekben komoly modellek kerültek létrehozásra a kockázatelemzés és a kockázatkezelés folyamataira. Nagyon fontos kiemelni azt, hogy a kockázatelemzés és a kockázatkezelés folyamata egymástól nem elkülöníthető rendszerek összessége. A befektetések megléte előtt és után is lehetséges a kockázatok elemzése, miközben a megtörtént befektetéseknél nélkülözhetetlen a kockázatkezelés.

A kockázatelemzésben és kockázatkezelésben nem feltétlenül indokolt a végletekig "elmerülni". A kockázatok, veszélyek vizsgálata alapvetően a magas kockázatok elemzése, azonosítása és kezelése. Amennyiben naponta elemeznénk a Marslakók eljövételének kockázatát és eljárásokkal igazolnánk a megfelelő kockázatkezelést, az életünk csak ezzel és az ehhez hasonló érdektelen kockázatok vizsgálatával telne.

A kockázatelemzés és a kockázatkezelés eljárásai arra hivatottak, hogy el tudjuk dönteni, milyen kockázatokat vagyunk hajlandók felvállalni és ezek aránya mit jelent a befektetések várható eredményéhez képest, illetve a végül felvállalt kockázatok "beteljesülése" esetén hogyan kezeljük a kialakult helyzetet, miként vagyunk képesek a káresemények hatékony kezelésére és azok mértékének csökkentésére.

KOCKÁZATELEMZÉS

A kockázatelemzés és a kockázatkezelés fogalma sok helyen egybefolyik. Szakaszokra bonthatóan viszont elkülöníthető folyamatokról van szó.

Kockázatelemzés szakaszai:

- 1. Kockázatok kutatása**
- 2. Kockázatok azonosítása**
- 3. Kockázatok csoportosítása (mátrix alapú, modellként is)**
- 4. Kockázatok érvényesülési valószínűségének meghatározása**
- 5. Kockázatok érvényesülésének várható hatásfok meghatározása**
- 6. Kockázatok vállalásának vagy elutasításának döntés előkészítése**

1. A kockázatok kutatása. Azt jelenti, hogy mérlegelni kell az összes olyan felmerülő kockázatot, ami befolyásolhatja a befektetésünk eredményességét (az ésszerűség határain belül, nincsen "Marslakó szindróma").

2. Kockázatok azonosítása. A számba vett kockázatok hasonlítása, más eddig ismert és azonosított kockázatokhoz, a jellemzők kapcsolása a modellhez, a korábbiakban ismert összes tényező kigyűjtése.
3. Kockázatok csoportosítása. Kockázati jellegű besorolás a különböző csoportokba és annak vizsgálata, hogy az egyes csoportokba sorolt kockázatok miként hatnak a többi csoportra, hogyan erősítik vagy gyengítik egymást a bekövetkezés vagy a hatás tekintetében.
4. Kockázatok érvényesülési valószínűségének meghatározása. Mérlegelni kell a kockázat érvényesülésének valószínűségét. Ezt általában százalékos csoportokba osztják és tartozhatnak hozzá mint a sztenderdek. (Például az országgkockázatnál figyelembe lehet venni nemzetközi sztenderdek százalékos valószínűsítési adatait.)
5. Kockázatok érvényesülésének várható hatások meghatározása. Arra vonatkozik, hogyha a kockázat érvényesül, milyen és mekkora számítható hatással bír a befektetésünkre vagy annak hozamára. (Például egy országgkockázatként érvényesülő államcsőd milyen mértékű veszteséget eredményezhet az adott állam állampapírjába befektetett pénz esetében.)
6. Kockázatok vállalásának vagy elutasításának döntés előkészítése. A befektetési döntés meghozatalát segítő kockázatelemzési összefoglalás, ami az 1.-5. pont alapján mérlegeli az adott befektetés kockázati szintjét. A kockázati összefoglaló alapján lehet meghozni a döntést a kockázat vállalásáról (belépés a befektetésbe) vagy a kockázat elutasításáról (elvetni a befektetés lehetőségét).

A kockázatelemzés folyamataira sokféle modell épült. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a pénzügyi befektetések kockázatelemzési része csak egy apró szegmense a kockázatelemzésnek. A modellek többsége nem egy adott befektetési döntés előkészítésére szolgál, hanem vállalatirányítási rendszerek része, informatikai működést támogató modell stb.

A gondosan mérlegelt befektetési döntések meghozatalához, a vállalható vagy elutasítandó kockázatok helyes következtetéséhez nem csak a kockázatok és azok valószínűségét, valamint hatását szükséges ismernünk, hanem a befektetés mértékét (összes állományhoz viszonyítottan), illetve a kockázatvállalási hajlandóságunkat is figyelembe kell vennünk. Ez az oka annak, hogy a kockázatelemzés csak előkészítő, de nem döntési mechanizmus, amit egy szervezet, vagy az egyén használ arra, hogy a saját felelősségteljes pénzügyi döntéseit meghozza.

KOCKÁZATKEZELÉS

Amint a kockázatelemzés, úgy a kockázatkezelés is szakaszokra osztható folyamat, de ebben az esetben átalakulhatnak a különböző szakaszok időszíkjai:

Vizsgáljuk egyben a szakaszok tekintetében a kockázatelemzés és a kockázatkezelés szakaszait:

Kockázatelemzés szakaszai:

1. Kockázatok kutatása
2. Kockázatok azonosítása
3. Kockázatok csoportosítása (mátrix alapú, modellként is)

4. Kockázatok érvényesülési valószínűségének meghatározása
5. Kockázatok érvényesülésének várható hatások meghatározása
6. Kockázatok vállalásának vagy elutasításának döntés előkészítése

Kockázatkezelés szakaszai (kockázatelemzéssel bővítetten):

7. **Vállalt kockázatok nyomon követése**
8. **Kockázatok érvényesülése esetén alkalmazott folyamatok, módszerek**
9. **Kockázatok felülvizsgálata - kockázatelemzés**

Amennyiben a 9. pontban a kockázatok körének bővülése jelentkezik új kockázatok azonosításával, akkor az 1.-6. pont kockázatelemzése újra végrehajtódik és a 6. pontban a befektetés folytatása vagy az abból történő likvidálás (kiszállási tényező) lesz a döntéshozatal végeredménye.

7. Vállalt kockázatok nyomon követése. A befektetés folyamán folyamatosan vagy időszakosan meg kell határozni, hogy a kockázatok egésze vagy egy része érvényesült-e. Vagyis észre kell vennünk, ha a kockázatelemzésben feltárt kockázat érvényesül.
8. Kockázatok érvényesülése esetén alkalmazott folyamatok, módszerek. Egy adott (nyitott) befektetésünk időtartama alatt pontosan tudnunk kell, hogy az ismert kockázatok érvényesülése esetén milyen reakciókkal reagálunk. (Például a kedvezőtlen árfolyam alakulás, mint érvényesülő kockázat okaként zárhatunk egy tőzsdei vételi (long) pozíciót, mert elérte a maximálisan vállalt árfolyam kockázati szintünket (stop-loss - veszteség korlátozás).
9. Kockázatok felülvizsgálata. Időszak és a kockázatelemzés és kockázatkezelés szakaszai tekintetében itt ér biztosan össze az elemzés és a kezelés. Ahhoz, hogy kockázati szempontból értékelni tudjuk a már meglévő befektetéseinket is, időszakosan újra mérlegelni kell a kockázatok körét és a már azonosított kockázatok lehetséges változásait.

A kockázatkezelés esetében is igaz, hogy csak kis részben egy adott befektetéshez használatos eljárásrendről van szó, inkább vállalati kockázatkezelési struktúrákról beszélhetünk. Ilyen például a befektetési vállalkozások és bankok számára kötelezően előírt, úgynevezett "végrehajtási terv", mint a kockázatkezelés azon része, ami azt hivatott szabályozni, hogy az adott szolgáltató mit tud és köteles tenni, amennyiben a kockázatok egy része érvényesül, milyen előre definiált válaszokat, eljárásokat tud alkalmazni az adott szervezet.

A kockázatkezelés magas szintje nem csak magára a vizsgált befektetésre és a befektetőre mutató kockázatokat képes kezelni, hanem hatással lehet az egész pénzügyi rendszerre, annak működésére és biztonságára is.

RISK-REWARD

Kockázat és megtérülés. Így foglалható össze az összes befektetési, beruházási cselekedet eredményessége, hasznossága. Bármilyen kockázatot lehet vállalni, de az nem azt jelenti, hogy érdemes is, vagy egyáltalán ésszerű. Lényeges tényező, hogy nem feltétlenül az dönti el egy kockázat vállalásának indokoltságát, hogy a kockázat magas

vagy alacsony. A kérdés leginkább az, hogy mihez képest magas vagy alacsony. A "mihez képest" mindig a megtérüléshez képest kell érteni, illetve egyéb, hasonló megtérülésűnek vélt befektetések kockázatához.

Kockázat - Megtérülés: arányszám, ami azt jelöli, hogy egységnyi kockázathoz képest mekkora a megtérülésünk, mint elvárt hozam/megtérülés. A kockázat mindig 1-es értékű és hozzá számítandó, a kockázati értéként meghatározott mutató többszöröse, mint elvárt megtérülés. Például 1:2, 1:3, 1:4. Ha 10.000 forintot vásárolunk egy részvényt és úgy gondoljuk, hogy reálisan 12.000 forint a fair értéke, így ezt a 12.000 forintot tervezzük a befektetésünk kiszállópontjának, akkor a megtérülésünk 2.000 forint. Ez az 1:2 arányszámmal 1000:2000 arányszámot jelent, vagyis maximum 1.000 forint kockázatot vagyunk hajlandóak vállalni, ha 9.000 forintba esik a részvény árfolyama, kiszállunk a befektetésből, eladjuk a részvényt. Az, hogy milyen arányszámot használunk rengeteg tényezőtől függ, de az általánosan elfogadott minimum érték az 1:2 arány.

Számtalan befektetés esetében az aránypár mindkét tényezője valódi kihívást jelent, mert nem egyértelműen meghatározható az összes kockázat és a kockázatok pénzben kifejezett várható veszteségértéke, illetve az elvárt hozam/megtérülés egy rendkívül szubjektív érték, mivel semmi garancia nincsen az elvárt megtérülésünk teljesülésére.

Nagyon gyakori félreértés, hogy a megtérülést bruttó elven számítják és nem vesszük figyelembe a befektetés költségeit, terheit. Sok esetben egy befektetés pozitív kimenetele múlik a költségeken. Ezért igaz a valószínűségi számítás kalkulációjaként, hogy egy tőzsdei kereskedő hiába képes 50 százalék felett nyereséges pozíciók nyitására, a költségek torzító hatása és a pozíciók méretének nem megfelelő kezelése, bőven elegendő oka lehet a veszteséges kereskedésnek.

Nem csak a tőzsdei kereskedésben, hanem egyéb befektetésünkön is értékelni kell a rizikó-hozam arányszámot és az alapján is értékelni, hogy belépünk-e a befektetésbe. Miután a teljes rizikó és várható megtérülés elemei, vagy az azokra ható tényezők összessége nem számítható maradéktalanul, a kockázat-hozam alapú befektetés csak egy eleme a befektetési döntéshozatal folyamatának.

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy miként kell foglalkoznunk a kockázatokkal és hogy a kockázatok felvállalása nem csak veszély, hanem érték is lehet.

KOCKÁZATMEGOSZTÁS (DIVERZIFIKÁCIÓ)

Hivatkozva a SEC (U.S. Securities and Exchange Commission) értelmezésére a diverzifikációról:

“One of the most important ways to lessen the risks of investing is to diversify your investments. It's common sense: don't put all eggs in one basket. If you buy a mix of different types of stocks, bonds, or mutual funds, your overall holdings will not be wiped out if one investment fails. If you had just one investment and it went down in value, then you would lose money. But if you had ten different investments and one went down in value, you could come out ahead.”

Magyarul ez azt jelenti: “az egyik legfontosabb út a kockázatok csökkentésére, ha változatossá (megosztottá) teszed a befektetéseidet. Józan ésszel: ne helyezd az összes tojást egy kosárba. Ha egy különböző típusokból álló részvény, kötvény vagy befektetési alap portfóliót veszel, akkor a teljes befektetésed/megtakarításod nem tűnik el, ha az egyik befektetés rosszul sikerül. Ha csupán egy fajta befektetésed van és az az értékét veszti, akkor pénzt veszítesz. De ha tíz különböző befektetésed van és az egyik elveszíti az értékét, attól még pozitívan is alakulhat a befektetésed összessége.”

Jól vélekedik a SEC, ez az egyik legfontosabb út. Nem jelenti viszont azt, hogy a kockázatkezelés egyetlen eszköze. Nem beszélve arról, hogy a SEC csak a pénzügyi eszköz kockázatainak megosztásáról, a pénzügyi eszközök befektetési osztályán belüli változatosságról beszél. Ez így önmagában viszont nagyon kevés.

MI A DIVERZIFIKÁCIÓ?

Diverzifikáció (diverzifikálás): alapvetően a kockázatok megosztását jelenti, a befektetések változatosságával, amikor nem egyetlen befektetési osztályba, csoportba, eszközbe fektetjük a pénzünket, hanem valamilyen megosztási elv alapján különböző befektetési osztályokba, csoportokba, eszközökbe fektetünk, hogy a kockázat érvényesülése ne jelentkezhessen egy időben az összes befektetett pénzünket veszélyeztetve.

A diverzifikáció célja a vagyon megőrzése, míg a befektetések koncentrációja a vagyon aktívabb növelését szolgálja. Ez egy lényeges, de egyben ellentmondásos dolog, ami azt jelenti, hogy a rizikó faktorának figyelembevétele nélkül aktívabban nőhet a vagyon, de semmi garancia nincs, hogy meg is marad. A diverzifikáció lényege éppen ezért, hogy minimalizálja a kockázatokat és egy egyenletes, stabil megtérülést biztosítson.

A diverzifikálás számtalan formája létezik. A befektetések megosztásának bármilyen módja elképzelhető, de mindenképpen érdemes szintekben gondolkodni. A megosztás csúcsa egy vagyon kezelésekor az osztályok, formák szerinti megosztás. Például pénz-, és pénzügyi eszközök osztálya, innen tovább haladva lehet különböző devizákra osztani a pénzt, vagy értékpapírosított pénzügyi eszközökkel számolva akár kötvényekbe,

részvényekbe soroltan megosztani a befektetésre szánt pénzeszközt. Minél megosztottabb a teljes befektetési portfólió, az annál nagyobb biztonságot jelent a minden eshetőségre felkészülés tekintetében, de ez nem feltétlenül egyenlő a kockázat és hozam párosának hatékony használatával.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy minél nagyobb az egy valakihez, vagy csoporthoz tartozó vagyon összértéke, annál nagyobb az igény arra, hogy a vagyon megőrzése, értékállósága legyen az elsődleges szempont és másodlagossá válik a magas mértékű kockázatvállalási hajlandóság. A vagyon építése és a vagyon megőrzése nagyon bonyolult és sok tényezőtől függő folyamatok összessége. Néhány millió forintot nehéz befektetési osztályokba sorolni, de még az egyes befektetési területeken is nehéz jól diverzifikálni, miközben a néhány millió forinttal rendelkezők többségének álma, hogy sok tíz-, akár százmillió forinttal rendelkezzenek, amihez az út aktív kockázatvállalással lehetséges (általában), de ha sikerül, miként lehet megváltoztatni az addigi túlzott kockázatvállalási stratégiát és helyette kockázatkerülővé válni, ha egyébként pont a kockázatok felvállalásából származik a vagyon? "Ami könnyen jött, könnyen is megy."

A kockázat megosztásának módja sokrétű lehet. Nem csak a befektetések tárgyára jelenthet megosztást, változatosságot. Irányulhat akár a befektetések időtartamára, időhosszára is, ha például kockázatot jelent, hogy a jövőben miként lesz szükségünk a megtakarításaink felhasználásra, szükségleteink kielégítésére.

Egy termelő vállalat is diverzifikálhatja az előállított termékeinek körét, a létrehozott javak, áruk különböző csoportjait, amik előállítása vásárlói célcsoportok, minőségi mutatók stb. alapján diverzifikálja a termékportfóliót.

BEFEKTETÉSI FORMÁK (OSZTÁLYOK) SZERINTI ALLOKÁCIÓ

A befektetési formák szerinti diverzifikálás a kockázatmegosztás csúcsa és általában a már nagyobb méretű megtakarítással rendelkezők számára egy követendő út. A csúcs itt nem a dolgok fejlettségét, hanem elhelyezkedését jelenti. A befektetések megosztásának első feladata, hogy osztályozzuk, osztályokba soroljuk a befektetéseket.

A leggyakrabban használt osztályozás a befektetéseknél a "3-as megosztás", ami a következő BEFEKTETÉSI OSZTÁLYokból áll:

1. Pénz-, és pénzügyi eszköz

Likvid, új befektetést generáló. Leginkább valuta, deviza, állampapír, részvény kötvény stb.

2. Ingatlan

Illikvid, értéktartó. Lakás, ház, telek, föld stb.

3. Vállalkozás

Fejlődő, változó, piachoz alkalmazkodó. Üzletrész, részvény, stb.

(4. Egyéb)

A három osztály befektetési kategóriaként eltérő kockázatokkal és befektetési tulajdonságokkal rendelkező csoportok.

Pénz-, és pénzügyi eszközök. Általában a leggyorsabban és legnagyobb mértékben vagyonnövelő tulajdonsággal a pénz-, és pénzügyi eszközök osztálya rendelkezik.

Egyszerűen azért, mert ezen eszközök magas likviditásának segítségével szinte azonnal vehetünk és adhatunk el befektetési eszközöket, ez pedig extra hatékonyságot jelent, ha a befektetés tárgyával kapcsolatban jelentkezik befektetési igényünk vagy át akarjuk csoportosítani részben vagy egészben a meglévő, de változó kockázatú, hozamú befektetésünket, befektetéseinket.

Az ingatlan befektetések osztálya is jelenthet óriási vagyonnövekedési lehetőséget, de ez nem feltétlenül igaz általánosan, inkább időszakosan vannak ilyen jellemzői, hosszabb időtávon sokkal fontosabb szerepe a kockázatmegosztásban a biztonság. Likviditása változó. Időszakosan rendelkezhet magas likviditású jellemzőkkel, de általában sokkal több időt vesz igénybe az elidegenítése az ingatlan jellegű befektetésnek éppen úgy, mint a körültekintő, gondos mérlegelés útján történő megvásárlása. Egy ingatlan befektetés nagyon meghatározó része lehet a nagyobb volumenű vagyon esetében a kockázatok aktív csökkentésének. Míg a pénzeszközök és pénzügyi termékek kockázata jelentős és ritka esetekben akár a teljes befektetett összeg elvesztésének a kockázatát is hordozza, addig az ingatlan alapú befektetések kockázatainak jelentős része teljesen kizárható, eredményesen csökkenthető a nagyon magas mértékű kockázatok kizárásának irányába.

Vállalkozás. A vállalkozások birtoklásának szerepe a kockázati megosztásban a különbözőség. Egy vállalkozás minden időszakot képes lehet átvészelni, amennyiben a tevékenységére igény jelentkezik. Miközben háborúk, gazdasági turbulenciák jellemzik a világot, a vállalkozások jelentős része képes alkalmazkodni a megváltozott helyzethez, tevékenységét alakítani, átformálni a létrehozott és értékesítendő termék, áru, szolgáltatás változó igényeinek, árazásának stb. alakításával. Ha például jelentős mértékben romlik egy adott ország fizetőeszközének a vásárlóereje (infláció), a vállalkozás az értékváltozáshoz igazítja termékének, árujának, szolgáltatásának árazását, így tevékenysége részben függetlenedhet az infláció kockázatától.

A kockázatmegosztás nem csak annyit jelent, hogy a pénzünket a 3-as kategóriába sorolva egy-egy befektetési osztályba soroljuk. A helyes diverzifikálás azt jelenti, hogy a befektetett összeget megosztjuk osztályonként és az osztályokba soroltan különböző befektetési csoportok szerint is diverzifikálunk, sőt az adott csoportba is különböző elemeket vásárolunk a kockázatmegosztás még hatékonyabb eszközeként.

Minél sokrétűbb, szerteágazóbb a befektetések összessége - nagyobb mértékben érvényesül a diverzifikálás - az annál több időt, figyelmet, körültekintést igényel. A túlzott mértékű, indokolatlan mélységű diverzifikáció rontja a hatékonyságot és a befektetések jövedelemtermelő képességére is negatív hatással lehet (költség, méret, átalakíthatóság stb.).

PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK SZERINTI ALLOKÁCIÓ

A pénzügyi eszközök (pénzügyi termékek) csoportja a "3-as megosztás" egyik osztályának a csoportja. Azért csoport és nem osztály, mert maga a pénz és a pénznemek szerinti diverzifikáció nem tartozik bele, habár magukkal a pénzügyi termékek megvásárlásával is képesek vagyunk a pénznem szerinti kockázatmegosztásra, amennyiben a termékek különböző pénznemekben, devizákban vannak nominálva.

Ha például egy tőzsdei részvényportfóliót állítunk össze (pénzügyi eszköz), az a következő kockázatok szerinti megosztást jelentheti:

A teljes rendelkezésünkre álló, befektethető pénzeszköz legyen 100 millió forint. Ebből 34 millió forint pénz-, és pénzügyi eszköz osztályába kerül, 33 millió forint az ingatlan befektetési osztályba kerül, 33 millió forintot pedig vállalkozásokba fektetünk a vállalkozás befektetési osztályba soroltan. Az ingatlan- és vállalkozás osztályok további megosztásával most nem foglalkozunk.

34 millió forint további diverzifikálása a pénz-, és pénzügyi eszköz osztályban a pénzügyi eszköz csoportban. 12 millió forint magyar állampapírba, 10 millió forint vállalati kötvényekbe és 12 millió forint részvényekbe kerül. Az állampapír és vállalati kötvény csoport további megosztásával most nem foglalkozunk.

12 millió forint diverzifikálása a pénz-, és pénzügyi eszköz osztályban, a pénzügyi eszköz csoportban és a részvény alcsoportban. Kiválasztunk 4 darab részvényt a tőzsdén egyenként 3 millió forint értékben.

Mi történik, ha az egyik részvény kibocsátója csődöt jelent a befektetéseink között? Elveszíthetjük részben vagy egészben azt a 3 millió forintot, amit abba a részvénybe fektettünk, tehát maximum 3 százalékát a 100 millió forintunknak. Mi történt volna, ha mind a 100 millió forintot ebbe az egy részvénybe fektettük volna? Elveszíthettük volna akár a teljes befektetési összegünket, mind a 100 millió forintot.

A pénzügyi eszközök csoportja az a csoport, ahol a legtöbb különböző eszköz áll rendelkezésünkre a befektetéseinkhez és ahol a leggyorsabban nőhet a vagyonunk értéke, de egyben ebben a csoportban szerepelnek a legkockázatosabb befektetési lehetőségek is. Éppen ezért a pénz-, és pénzügyi eszközök osztálya a “3-as megosztáson belül” a legkockázatosabb befektetési osztály, általánosan a legmagasabb jövedelmezőségi jellemzőkkel.

A diverzifikáció fogalmának meghatározásakor sokan csak és kizárólag a pénz-, és pénzügyi eszköz osztályába tartozó pénzügyi eszközök csoportját veszik figyelembe. Ez egy rendkívül helytelen megközelítése a kockázatmegosztásnak. Kiemelt jelentősége van a pénzügyi eszközökbe investálásakor a diverzifikáció gyakorlatának, ez azonban nem jelenti azt, hogy a teljes vagyonunk befektetésekor csak pénzügyi eszközzel szabadna számolnunk, pénzünket kizárólag ebbe a csoportba fektetnünk.

KOCKÁZATI FELÜLVIZSGÁLÁS, ÁTSOROLÁS

A kockázatok folyamatosan velünk vannak, de nem csak azonosított jelenlétük okozhat veszélyt és ezáltal problémát, hanem kiszámíthatóságuk is. Ráadásul idővel a vagyonunk méretének változásával, vagy személyiségünk “átalakulásával” a kockázatvállalási, kockázattűrési, kockázatelfogadási hajlandóságunk is jelentősen változhat. Más lehet a kockázatokhoz fűződő viszony egy olyan megtakarított összeg befektetésekor, ami néhány havi jövedelmünkkel egyenlő és más sok éves jövedelmünknek megfelelő összeg esetén. Más a kockázatok vállalásának jelentősége fiatal felnőtt korunkban és ez jelentősen változhat nyugdíjas éveinkre.

A kockázatok és felvállalásuk értékelése mindenkinek egy folyamatos feladat. Megfogalmazni, hogy a megtakarításként rendelkezésre álló pénzünkért, meddig és mibe fektetjük be a hosszútávú pénzügyi sikereink alapja, amennyiben egyáltalán van igényünk a vagyon további növelésére, vannak olyan céljaink, amik kielégítéséhez még nagyobb megtakarításra, vagyonra v7777an szükségünk.

A vagyonépítés pontosan ugyanolyan nehéz feladat, mint annak a belátása, hogy a további magas pénzügyi kockázatok vállalása már nem feltétlenül szükségszerű az idő múlásával. A pénz egy eszköz, eszköz arra, hogy az életünket szebben, tartalmasabban, részben boldogabban élhessük, de ez nem jelenti azt, hogy egy határon túl mindezekkel kapcsolatban bármi szerepe lenne a vagyon további gyarapításának, gyarapodásának.

Egy kockázat lehet minimális a vizsgálatakor, de nőhet hatalmasra az idő múlásával. A befektetéseink idővonalán mindig értékelnünk kell, hogy a már azonosított, ismert kockázatok hogyan változnak és melléjük újabb kockázatok társulnak-e.

A kockázatelemzés és a kockázatkezelés társaink a befektetett pénzeszközök védelmében. Amennyiben vállalhatatlanul növekedő kockázatokkal vagy/és újabb magas kockázatok azonosításaként, indokolhatatlan kockázati tényezőkkel szembesülünk befektetéseink során, pénzünk védelmében indokolt a befektetésekből történő kiszállás részben vagy egészben, a felszabaduló pénzeszközök más befektetésekre csoportosítása.

A pénzünk gondos befektetésével kapcsolatos eljárásunk bármi okból következő hatékonyságának csökkenése (életkor, hatalmas, nehezen kezelhető vagyon stb.) a kockázatok csökkentésének irányába kell, hogy tereljen bennünket. Pénzünk, megtakarításunk, vagyonunk megőrzése sokkal fontosabb feladat, mint a befektetési hozam maximalizálásának igénye!

Összefoglalás: Ebben a fejezetben azt ismerhettük, tanulhattuk meg, hogy a kockázattmegosztás mit jelent és miért nagyon lényeges a pénzünk védelmében.